

A – A Bíróság fejlődése és tevékenysége 2011-ben

Vassilios Skouris elnök

Az Éves jelentés ezen első része összefoglaló jelleggel mutatja be az Európai Unió Bíróságának 2011. évi tevékenységét. Először az Intézmény elmúlt évi fejlődését tekinti át, kiemelve a Bíróság működését érintő intézményi változásokat, valamint a Bíróság belső szervezetére vonatkozó módosításokat. Másodszor elemzi a Bíróság munkaterhének alakulásával és az eljárások átlagos időtartamával kapcsolatos statisztikákat. Harmadszor, mint minden évben, tárgykörönként ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait.

1. A Bíróság 2011-ben az uniós jogalkotó elé terjesztette az Alapokmányának módosítására irányuló tervezetet, valamint az eljárási szabályzatának átdolgozására és naprakésszé tételére irányuló javaslatot. E két javaslat elsősorban arra irányul, hogy javítsa az Európai Unió három igazságszolgáltatási fóruma előtti eljárások hatékonyságát.

Ami az Alapokmány módosítására irányuló javaslatokat illeti, azok többek között a Bíróság elnökhelyettese tisztségének létrehozására, a nagytanácsot alkotó bírák számának tizenötre változtatására és az öt bíróból álló tanácsok elnökeinek a nagytanács elé utalt valamennyi ügyben történő részvételének eltörlésére, valamint a tárgyalásra készített jelentés megszüntetésére irányulnak. Az Alapokmánynak a Törvényszékre vonatkozó rendelkezéseivel kapcsolatban a Bíróság azt javasolja, hogy az ezen igazságszolgáltatási fórumot alkotó bírák számát változtassák harminckilencre annak érdekében, hogy a Törvényszék lépést tudjon tartani az előtte indított peres eljárások számának állandó növekedésével.

Az eljárási szabályzat átdolgozására irányuló javaslat arra irányul, hogy az eljárási szabályzatnak mind a szerkezeti felépítését, mind pedig a tartalmát hozzáigazítsa a peres eljárások alakulásához, továbbá, hogy folytassa azokat az erőfeszítéseket, amelyeket már évek óta kifejtenek annak érdekében, hogy megőrizzék az egyre nagyobb számú és összetettebb peres eljárásokkal szembesülő igazságszolgáltatási fórum képességét arra, hogy az elé terjesztett ügyeket ésszerű időn belül elbírálhassa, valamint, hogy a Bíróság által alkalmazott eljárási szabályokat azok áttekinthetőségének növelése révén egyértelművé tegye.

E javaslatok összessége belső konzultációkon nyugvó alapos elméleti elemző folyamat eredménye. Az említett javaslatokat jelenleg az uniós jogalkotási intézmények vitatják meg. E javaslatok teljes szövege megtekinthető a Bíróság internetes oldalán¹.

Másfelől említést kell tenni a Bíróság eljárási szabályzatának 2011. május 24-i módosításairól is (HL L 162., 17. o.). E módosítások először biztosítják a Bíróság számára azt a lehetőséget, hogy határozatban állapítsa meg azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén az eljárási irat elektronikus úton is kézbesíthető. A Bíróság az eljárási iratoknak az e-Curia alkalmazáson keresztül történő benyújtásáról és kézbesítéséről szóló, 2011. szeptember 13-i határozat (HL L 289., 7. o.) elfogadásával élt e lehetőséggel. Ezt az alkalmazást, amely kétségkívül hozzájárul majd az Európai Unió Bírósága előtti eljárások korszerűsítéséhez, 2011. november 21-én sikeresen működésbe helyezték.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/

Meg kell jegyezni azt is, hogy ezentúl olyan új keresőmotor áll az uniós polgárok rendelkezésére, amely most először teljes egészében átfogja az Európai Unió három igazságszolgáltatási fórumának ítélezési gyakorlatára vonatkozó adatokat, egészen a Bíróság 1952-ben történő létrehozásától kezdve. E keresőmotor a Bíróság internetes honlapján keresztül térítésmentesen hozzáférhető.

A fentiek szellemében végül a Bíróság könyvtárának katalógusa ezentúl a Bíróság honlapján keresztül is elérhető². Ezáltal e katalógusban a felhasználóknak online bibliográfiai kutatásra nyílik lehetőségük az uniós jog területén, valamint a Bíróság könyvtárának katalógusa által lefedett többi jogterületen, azaz a nemzetközi jog, az összehasonlító jog, továbbá az Európai Unió tagállamai és bizonyos harmadik országok joga, valamint az általános jogelmélet terén. Az uniós jog kapcsán jelen pillanatban ez a világ egyik leggazdagabb katalógusa. A katalógus jelenleg hozzávetőleg 340 000 bibliográfiai bejegyzést tartalmaz, amelyek közül több mint 80 000 az uniós joggal kapcsolatos, és évente több mint 20 000 bejegyzéssel bővül.

2. A Bíróság 2011. évi igazságügyi statisztikái általában véve a Bíróságot alkotó igazságszolgáltatási fórumok nagyobb hatékonyságát és intenzívebb tevékenységét tükrözik. E statisztikákat a beérkezett ügyek számának jelentős növekedése is jellemzi.

Így a Bíróság 2011-ben 550 ügyet fejezett be (nettó szám, figyelembe véve az egyesítéseket), ami az előző évhez képest növekedést jelent (522 befejezett ügy 2010-ben). Ezen ügyek közül 370-et ítélettel fejeztek be, 180-ban pedig végzést hoztak.

A Bíróságra 2011-ben 688 új ügy érkezett (függetlenül az összefüggés miatt történt egyesítésektől), ami a 2010. évhez (631 beérkezett ügy) képest jelentős növekedésnek minősül, a Bíróság történetében pedig már a második egymást követő év során ez a legmagasabb szám. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmekkel kapcsolatban ugyanez a helyzet. Az ebben az évben beérkezett előzetes döntéshozatali ügyek száma már a harmadik egymást követő év során a valaha elért legmagasabb, a 2009. évhez képest pedig majdnem 41%-os növekedést jelent (423 ügy 2011-ben a 2009-ben érkezett 302 üggyhez képest). Említést kell tenni a fellebbezések számának nagyon erős növekedéséről (2011-ben 162 a 2010. évi 97-hez képest), valamint a közvetlen keresetek számának csökkenéséről is, azzal, hogy ez már az ötödik egymást követő év során így van. Jelenleg a közvetlen keresetek a Bíróságra érkezett ügyeknek csak hozzávetőleg 12%-át jelentik, miközben 2007-ben ez az arány megközelítőleg 38% volt.

Az eljárások időtartamával kapcsolatos statisztikai adatok nagy vonalakban ugyanolyan kedvezőek, mint az előző év során. Ami az előzetes döntéshozatali eljárásokat illeti, az ügyek elintézésének átlagos időtartama 16,4 hónap, ami a 2010. év adatához (16 hónap) képest statisztikailag elhanyagolható mértékű növekedést jelent. A közvetlen keresetek, illetve a fellebbezések elintézésének átlagos időtartama 2011-ben 20,2 hónap, illetve 15,4 hónap volt, szemben a 2010-ben tapasztalt 16,7 hónappal, illetve 14,3 hónappal.

A Bíróságnak az ügyek elintézésében tanúsított hatékonyságának fenntartása a munkamódszerek elmúlt években megvalósított reformján kívül a bizonyos eljárások gyorsítása érdekében a Bíróság rendelkezésére álló különféle eljárásjogi eszközök (a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás, a soron kívüli elbírálás, a gyorsított eljárás, az egyszerűsített eljárás és a főtanácsnok indítványa nélküli döntéshozatal) szélesebb körű alkalmazásának is köszönhető.

² <http://bib-curia.eu/>

A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást 5 ügyben kérték, ebből a kijelölt tanács 2 ügyben ítélte meg úgy, hogy az eljárási szabályzat 104b. cikkében előírt feltételek teljesültek. A Bíróság ezen ügyeket átlagosan 2,5 hónap alatt fejezte be.

Gyorsított eljárás lefolytatását a tárgyévben 13 alkalommal kérték, ám az eljárási szabályzat által előírt feltételek csak 2 esetben teljesültek. A 2004-ben kialakított gyakorlatnak megfelelően a gyorsított eljárás iránti kérelmeknek indokolt végzéssel a Bíróság elnöke ad helyt, illetve ő utasítja el e kérelmeket. 7 ügyben egyébiránt soron kívüli eljárást rendeltek el.

Ezenkívül a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett bizonyos kérdésekre való válaszadás során továbbra is gyakran alkalmazta az eljárási szabályzat 104. cikkének 3. §-ában meghatározott egyszerűsített eljárást. E rendelkezés alapján ugyanis összesen 30 ügyet fejeztek be végzéssel.

Végül a Bíróság továbbra is alkalmazza az Alapokmány 20. cikke által biztosított azon lehetőséget, hogy a főtanácsnok indítványa nélkül határozzon, ha az ügy semmilyen új jogkérdést nem vet fel. Jelezzük, hogy a 2011-ben kihirdetett ítéletek mintegy 46%-át főtanácsnoki indítvány mellőzésével hozták meg (2010-ben ez az arány 50% volt).

Ami az ügyeknek a Bíróság különböző ítélkező testületei közötti megoszlását illeti, megemlítenéd, hogy a 2011-ben ítélettel vagy ügydöntő végzéssel befejezett ügyeknek hozzávetőleg 11%-át a Bíróság nagytanácsa, mintegy 55%-át az öt bíróból álló tanácsok, míg megközelítőleg 33%-át a három bíróból álló tanácsok tárgyalták. Az előző évhez képest nem állapíthatók meg jelentős különbségek a különböző ítélkező testületek által tárgyalt ügyek arányát illetően.

A 2011-es ítélkezési év igazságügyi statisztikai adataival kapcsolatos további, részletesebb információkat a jelentésnek a kizárólag e statisztikákról szóló része tartalmazza.

B – Az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata 2011-ben

Az éves jelentés e része a 2011. évi ítélezési gyakorlat összefoglalását tartalmazza.

Alkotmányos, illetve intézményi kérdések

A Bíróság több ügyben is pontosította, hogy milyen feltételekkel gyakorolja ítélezési hatáskörét. Először a kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetekre vonatkozó ítéleteket mutatjuk be.

A C-52/08. sz., *Bizottság kontra Portugália* ügyben 2011. május 24-én hozott ítéletében a Bíróság a Bizottság által Portugália ellen amiatt előterjesztett, kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetről határozott, hogy e tagállam nem fogadta el a szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36 irányelvnek¹ való megfeleléshez szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket.

A kereset elfogadhatóságát illetően a Bíróság megjegyezte, hogy bár a Bizottság által benyújtott keresetlevél a 2005/36 irányelv átültetésének állítólagos elmulasztására vonatkozik, az általa kibocsátott felszólító levelek és indokolással ellátott vélemény a 89/48 irányelvre² irányul, amely a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szól.

Ezt követően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy noha a kereseti kérelmek főszabály szerint nem terjeszkedhetnek túl az indokolással ellátott vélemény rendelkező részében, valamint a felszólító levélben foglalt állítólagos kötelezettségszegéseken, a Bizottságnak a későbbiekben módosításra vagy hatályon kívül helyezésre került uniós jogi aktus eredeti szövegén alapuló, de az új rendelkezések által is fenntartott kötelezettségek megszegésének megállapítására irányuló keresete elfogadható. Ezzel szemben a jogvita tárgya a kötelezettségszegést megállapító eljárás szabályszerűsége lényeges alaki szabályainak megsértése nélkül nem terjeszthető ki az olyan új rendelkezésből eredő kötelezettségre, amelynek az érintett jogi aktus eredeti változatának szövegében nem található megfelelője.

Ezenfelül az ügy érdemét illetően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ha a jogalkotási eljárás során sajátos körülmények – mint például a jogalkotó egyértelmű állásfoglalásának hiánya, vagy valamely uniós jogi rendelkezés hatályának nem egyértelmű meghatározása – miatt bizonytalan helyzet áll elő, nem lehet azt a megállapítást tenni, hogy az indokolással ellátott véleményben megszabott határidő lejártakor kellően egyértelmű kötelezettség hárult a tagállamokra az adott irányelv átültetésére. Ebből következően a Bíróság elutasította a Bizottság keresetét.

A C-496/09. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. november 17-én hozott ítéletet, a Bizottság az Olasz Köztársaságot amiatt terhelő kötelezettségszegéssel fordult a Bírósághoz, hogy az nem hajtotta végre a Bíróság egy bizottsági határozatban jogellenesnek és a közös piaccal összeegyeztethetetlennek minősített állami támogatásoknak

¹ A szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 255., 22. o.).

² A legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv (HL L 19., 16. o.; magyar nyelvű kiadás 5. fejezet, 1. kötet, 337. o.).

a kedvezményezettekkel való visszatéríttetése tárgyában hozott korábbi ítéletét³. A Bizottság azt is kérte, hogy az Olasz Köztársaság fizessen kényszerítő bírságot és átalányösszeget.

Először is a Bíróság az ebben az ügyben az Olasz Köztársasággal szemben korábban hozott ítéletre hivatkozással emlékeztetett arra, hogy ha a közös piaccal összeegyeztethetetlen állami támogatás megszüntetését előíró bizottsági határozatot nem támadják meg közvetlen keresettel, vagy az ilyen keresetet elutasítják, a kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset ellen a tagállamok által felhozható egyetlen védekezési jogalap az, amely az említett határozat megfelelő végrehajtásának teljes lehetetlenségén alapul. Sem a belső – akár leküzdhetetlen – nehézségektől való félelem, sem az a tény, hogy a szóban forgó tagállam meg kívánja vizsgálni minden egyes érintett vállalkozás egyedi helyzetét, nem igazolhatja azt, hogy e tagállam nem tartja tiszteletben az uniós jog alapján őt terhelő kötelezettségeket. Ennek következtében az érintett tagállamnak a bizottsági határozat végrehajtásával kapcsolatos késedelme – amely lényegében annak tudható be, hogy e tagállam késedelmesen lépett fel a jogellenes támogatások összegének meghatározásával és visszatéríttetésével kapcsolatos nehézségek leküzdése érdekében – nem minősíthető érvényes igazolásnak. A Bíróság hozzátette, hogy e tekintetben nincs jelentősége annak a ténynek, hogy az érintett tagállam tájékoztatta a Bizottságot az említett támogatások visszatéríttetésében tapasztalt nehézségekről és az azok leküzdésére alkalmazott megoldásokról.

Ezt követően a pénzbeli szankciók kiszabását illetően a Bíróság kimondta, hogy az EK 228. cikk (2) bekezdésében szereplő eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy minden esetben az elé terjesztett ügy körülményei szerint, a meggyőzés és visszatartás szerinte szükséges mértéke alapján meghatározza az első, kötelezettségszegést megállapító ítéletben foglaltak lehető leghamarabb történő teljesítésének biztosításához és az uniós jog hasonló megsértése megismétlődésének megelőzéséhez szükséges megfelelő pénzbeli szankciókat. A Bíróság hozzátette még, hogy a megállapított kötelezettségszegés jogi és ténybeli háttere utalhat arra, hogy az uniós jog hasonló megsértése jövőbeni ismétlődésének hatékony megakadályozása szükségessé teszi visszatartó erejű intézkedés meghozatalát. A kényszerítő bírság összegét illetően a Bíróság kimondta, hogy az e téren őt megillető mérlegelési jogkör gyakorlása keretében a kényszerítő bírság összegét oly módon kell meghatározni, hogy az egyrészt a körülményekhez igazodjon, másrészt arányban álljon a megállapított kötelezettségszegéssel és az érintett tagállam fizetési képességével.

Végül a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az EK 228. cikk (2) bekezdésében szereplő eljárás céljaira tekintettel az említett cikk keretében rendelkezésére álló mérlegelési jogkörének gyakorlása során jogosult halmazatban kiszabni kényszerítő bírságot és átalányösszeget.

Ezt követően meg kell említeni egy megsemmisítés iránti keresettel kapcsolatos ügyet, a C-83/09. P. sz., *Bizottság kontra Kronoply és Kronotex* ügyet, amelyben a Bíróság 2011. május 24-én hozott ítéletet.

Ebben az ügyben a Bíróságnak egy harmadik személyek által a Bizottság olyan határozata ellen előterjesztett kereset elfogadhatóságáról kellett határozni, amelyben az nem emelt kifogást az egyik tagállam által egy gazdasági társaságnak nyújtott állami támogatással szemben. A Bíróság szerint a 659/1999 rendelet⁴ 4. cikkének (3) bekezdése alapján e határozat jogszerűsége attól függ, hogy felmerültek e kétségek a szóban forgó támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatosan. Mivel az ilyen kétségek olyan hivatalos vizsgálati eljárás

³ A C-99/02. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 2004. április 1-jén hozott ítélet.

⁴ Az EK-Szerződés 93. cikkének alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.).

megindításához kell, hogy vezessenek, amelyben az említett rendelet 1. cikkének h) pontjában meghatározott érintett felek is részt vehetnek, az utóbbi rendelkezés értelmében vett minden érintett felet a határozat által közvetlenül és személyében érintettnek kell tekinteni. Ugyanis az EK 88. cikk (2) bekezdésében és a 659/1999 rendelet 6. cikkének (1) bekezdésében előírt eljárási garanciák kedvezményezettjei e garanciák tiszteletben tartását csak akkor tudják érvényesíteni, ha lehetőségük van arra, hogy ezt a kifogást nem emelő határozatot az uniós bíróság előtt megtámadják. Ennélfogva a Bíróság kimondta, hogy a megsemmisítés iránti kereset keretében a 659/1999 rendelet 1. cikke h) pontjának értelmében vett érintett féli, a kereset különös tárgyához kapcsolódó sajátos minőség az EK 230. cikk negyedik bekezdése értelmében elegendő azon felperes egyénítéséhez, aki a kifogást nem tartalmazó határozatot vitatja.

Ezenfelül a Bíróság megállapította, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikkének h) pontja nem zárja ki, hogy egy olyan vállalkozás, amely a támogatás kedvezményezettjének nem közvetlen versenytársa, ám a gyártási folyamataihoz ugyanarra a nyersanyagra van szüksége, érintett félnek minősüljön annyiban, amennyiben arra kíván hivatkozni, hogy az érdekeit érintheti a támogatás nyújtása. Végül a Bíróság kimondta, hogy a kereset tárgyának meghatározására vonatkozó, a Törvényszék eljárási szabályzata 44. cikke 1. §-ának c) pontjából fakadó követelmény jogilag megkövetelt módon teljesül, amikor a felperes megnevezi azt a határozatot, amelynek megsemmisítését kéri. Kevésbé releváns, hogy a keresetlevél azt tünteti fel, hogy valamely – a 659/1999 rendelet 4. cikkének (3) bekezdésében található megfogalmazása szerint – kifogást nem emelő határozat megsemmisítésére irányul, mivel a Bizottság egyetlen határozattal határoz a szóban forgó kérdés két aspektusáról.

Végül érdemes megemlíteni két olyan ügyet, amely a Bíróság előzetes döntések meghozatalával kapcsolatos hatáskörének gyakorlására vonatkozik.

A C-169/09. sz., *Miles és társai* ügyben 2011. június 14-én hozott ítéletében a Bíróság a „nemzeti bíróság” EUMSZ 267. cikk értelmében vett fogalmával foglalkozott.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy választ adjon az Európai Iskolák felülbírálati bizottságától eredő előzetes döntéshozatal iránti kérelemre. Annak értékeléséhez, hogy az előzetes döntéshozatalt kezdeményező szervezet az EUMSZ 267. cikk szerinti bíróság jellemzőivel rendelkezik-e – ami kizárólag az uniós jog alapján eldöntendő kérdés –, a Bíróság bizonyos tényezők összességét veszi figyelembe, amelyek közé tartozik az, hogy a szervezet jogszabály alapján jött-e létre, állandó jelleggel működik-e, hatásköre kötelező jellegű-e, az eljárása kontradiktórius jellegű-e, a szervezet jogszabályokat alkalmaz-e, valamint hogy a szervezet független-e. Márpedig, bár az említett felülbírálati bizottság teljesíti e tényezők mindegyikét, és ezért az EUMSZ 267. cikk értelmében vett bíróságnak tekintendő, az e cikkben foglaltaktól eltérően nem egy tagállamhoz, hanem az Európai Iskolákhoz tartozik, amelyek – az Európai Iskolákról szóló egyezmény első és harmadik preambulumbekkezdése értelmében – *sui generis* rendszert alkotnak, amely rendszer nemzetközi megállapodás útján a tagállamok közötti, illetve a tagállamok és az Unió közötti egyfajta együttműködést valósít meg. Ennek megfelelően nemzetközi szervezet egyik szervének minősül, amely az Unióval fenntartott működési kapcsolatai ellenére, formálisan elkülönül az Uniótól és a tagállamoktól is. Ilyen körülmények között kizárólag az a tény, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában alkalmaznia kell az uniós jog általános elveit, nem elegendő ahhoz, hogy az említett felülbírálati bizottság a tagállami bíróság fogalmába, és így az EUMSZ 267. cikk hatálya alá tartozzon.

A C-240/09. sz., *Lesoochranárske zoskupenie* ügy, amelyben 2011. március 8-án hozott ítéletet, lehetővé tette a Bíróság számára, hogy egy egyrészt a Közösség, másrészt a tagállamok által,

megosztott hatáskörben kötött nemzetközi megállapodásra (az Aarhusi Egyezményre⁵) vonatkozó hatásköréről határozzon.

Mivel a Szerződés rendelkezéseinek, nevezetesen az EUMSZ 267. cikknek megfelelően fordultak hozzá, a Bíróság kimondta, hogy hatáskörrel rendelkezik egyrészt annak meghatározására, hogy mely kötelezettségek teljesítése az Unió feladata, és melyek terhelik kizárólag a tagállamokat, másrészt az említett egyezmény rendelkezéseinek értelmezésére. Ezt követően a Bíróság kimondta, hogy meg kell határozni, hogy az Aarhusi Egyezmény 9. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó területen az Unió gyakorolta-e hatáskörét, és alkotott-e rendelkezéseket az említett bekezdésből eredő kötelezettségek végrehajtására vonatkozóan. Abban az esetben, ha erre még nem került sor, az Aarhusi Egyezmény 9. cikke (3) bekezdéséből eredő kötelezettségek továbbra is a tagállamok nemzeti jogának hatálya alá tartoznak. Ebben az esetben a tagállamok bíróságainak feladata, hogy a nemzeti jog alapján meghatározzák, hogy a magánszemélyek hivatkozhatnak-e ezen nemzetközi megállapodásnak az említett területre vonatkozó rendelkezéseire, vagy hogy a bíróságoknak azokat kell-e hivatalból alkalmazniuk. Az uniós jog ebben az esetben nem teszi kötelezővé, de nem is zárja ki, hogy valamely tagállam jogrendje biztosítsa a magánszemélyek számára az e normára közvetlenül történő hivatkozáshoz való jogot, vagy hogy kötelezővé tegye a bíróságok számára a hivatalból történő alkalmazást. Ezzel szemben, ha az állapítható meg, hogy az Unió már gyakorolta hatáskörét, és már alkotott rendelkezéseket az Aarhusi Egyezmény 9. cikke (3) bekezdésének hatálya alá tartozó területen, az uniós jogot kell alkalmazni, és a Bíróság feladata annak meghatározása, hogy a szóban forgó nemzetközi megállapodás rendelkezésének közvetlen hatálya van-e. Mindemellett előfordulhat, hogy egy olyan speciális kérdés, amelyet az Unió még nem szabályozott, az uniós jog hatálya alá tartozik, ha e kérdést az Unió és a tagállamai által kötött megállapodásban szabályozták, és e kérdés olyan területre vonatkozik, amely nagyrészt az uniós jog hatálya alá tartozik.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy van hatásköre az Aarhusi Egyezmény 9. cikke (3) bekezdése rendelkezéseinek értelmezésére, és különösen annak eldöntésére, hogy e rendelkezéseknek közvetlen hatályuk van-e. Ha valamely rendelkezés mind a nemzeti jog, mind az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekre alkalmazandó lehet, kétségtelenül érdek fűződik ahhoz, hogy a jövőbeni eltérő értelmezések elkerülése végett e rendelkezést egységesen értelmezzék, függetlenül azoktól a feltételektől, amelyek között e rendelkezés alkalmazandó.

Ezek az ítélezési hatáskörré vonatkozó ügyek azonban messze nem adnak teljes képet arról, hogy az ítélezési gyakorlat 2011-ben mennyiben járult hozzá az alkotmányos vagy intézményi jellegű kérdések tisztázásához.

A C-163/10. sz. *Patriciello*-ügyben, amelyben 2011. szeptember 6-án hozott ítéletet, a Bíróság az EU-Szerződéshez, az EUM-Szerződéshez és az ESZAK-Szerződéshez csatolt, az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv 8. cikkét értelmezve pontosította az uniós jog által az európai parlamenti képviselőknek a feladataik ellátása során kifejtett véleményükkel vagy leadott szavazatukkal kapcsolatban biztosított mentelmi jog terjedelmét.

A Bíróság kimondta, hogy az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló jegyzőkönyv 8. cikkét akként kell értelmezni, hogy az európai parlamenti képviselő által az Európai Parlamenten kívül tett olyan nyilatkozat, amelynek következtében az e képviselő származása

⁵ A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló Aarhusi Egyezmény, amelyet az Európai Közösség nevében a 2005. február 17-i 2005/370/EK tanácsi határozat (HL L 124., 1. o.) hagyta jóvá.

szerinti tagállamban hamis vád bűncselekménye miatt büntetőeljárás indult, csak akkor minősül a parlamenti képviselői feladatok ellátása során kifejtett, az e rendelkezés szerinti mentelmi jog hatálya alá tartozó véleménynek, ha e nyilatkozat olyan szubjektív értékelésnek számít, amely közvetlen és nyilvánvaló kapcsolatot mutat az ilyen feladatok ellátásával. Annak megállapítása, hogy valamely konkrét ügyben e feltételek teljesülnek-e, a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

Az új tagállamoknak az Európai Unióhoz való 2004. május 1-jei csatlakozásával összefüggésben, a C-307/09–C-309/09. sz., *Vicoplus és társai* egyesített ügyekben 2011. február 10-én hozott ítéletében, a Bíróság az EUMSZ 56. cikknek és az EUMSZ 57. cikknek, valamint a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló 96/71 irányelv⁶ 1. cikke (3) bekezdése c) pontjának értelmezésével foglalkozott.

Ennek keretében a Bíróság kimondta, hogy nem ellentétes az EUMSZ 56. cikkel és az EUMSZ 57. cikkel, ha valamely tagállam a területén a lengyel állampolgárságú munkavállalóknak a fent hivatkozott irányelv 1. cikke (3) bekezdésének c) pontja értelmében vett kiküldetését a 2003. évi csatlakozási okmány⁷ XII. melléklete 2. fejezetének (2) bekezdésében előírt átmeneti időszak folyamán foglalkoztatási engedély megszerzéséhez köti. Ugyanis az ilyen tagállami szabályozást, bár a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának minősül, olyan rendelkezésnek kell tekinteni, amely a 2003. évi csatlakozási okmány XII. melléklete 2. fejezetének (2) bekezdése értelmében a lengyel állampolgárok ugyanezen tagállam munkaerőpiacára való bejutását szabályozza. Ez a következtetés vonható le az említett bekezdés rendeltetésének fényében is, amely rendelkezés célja, hogy az új tagállamoknak az Unióhoz történő csatlakozását követően az említett új államok állampolgárságával rendelkező nagyszámú munkavállaló azonnali érkezése folytán a régi tagállamok munkaerőpiacán kialakuló zavarokat elkerüljék.

A dokumentumokhoz való nyilvános hozzáféréshez való jog területén a C-506/08. P. sz., *Svédország kontra MyTravel és Bizottság* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. július 21-én hozott ítéletet, a Törvényszék olyan ítélete⁸ elleni fellebbezéssel fordultak a Bírósághoz, amelyben az elutasította a MyTravel által két bizottsági határozat⁹ ellen előterjesztett keresetet, amely határozatokban a Bizottság megtagadta egy összefonódással kapcsolatos, már befejezett üggyel összefüggő egyes belső dokumentumaihoz való hozzáférést.

Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről szóló 1049/2001 rendelet¹⁰ 4. cikkében a dokumentumokhoz való lehető legszélesebb körű nyilvános hozzáférés elve alóli kivételek szerepelnek, amelyeket ebből következően szigorúan kell értelmezni és alkalmazni. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ha valamely intézmény úgy dönt, hogy megtagadja a hozzáférést az olyan dokumentumhoz, amelynek a hozzáférhetővé tételét kérték tőle, főszabály

⁶ A munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló, 1996. december 16-i 96/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 18., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 431. o.).

⁷ A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL 2003. L 236., 33. o.).

⁸ A Törvényszék T-403/05. sz., *My Travel kontra Bizottság* ügyben 2008. szeptember 9-én hozott ítélete.

⁹ A 2005. szeptember 5-i D(2005) 8461 bizottsági határozat és a 2005. október 12-i D(2005) 9763 bizottsági határozat.

¹⁰ Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáféréséről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 145., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.).

szerint magyarázatot kell adnia arra a kérdésre, hogy az e dokumentumhoz való hozzáférés konkrétan és ténylegesen miként sérthetné az általa hivatkozott védett érdeket, nevezetesen az intézmény döntéshozatali eljárását és a jogi vélemények védelmét.

A Bíróság megvizsgálta az érintett dokumentumok összességét, és többek között úgy határozott, hogy a Törvényszéknek köteleznie kellett volna a Bizottságot arra, hogy megjelölje azon konkrét okokat, amelyek alapján úgy vélte, hogy a szóban forgó dokumentumok közül egyesek közzététele súlyosan sértette volna ezen intézmény döntéshozatali eljárását, annak ellenére, hogy már befejeződött az az eljárás, amelyre e dokumentumok vonatkoztak.

Ebből következően a Bíróság megállapította, hogy a Bizottság határozataiban nem alkalmazta helyesen sem a döntéshozatali eljárása, sem a jogi vélemények védelmére vonatkozó kivételt. Ebből kifolyólag a Bíróság e tekintetben hatályon kívül helyezte a Törvényszék ítéletét és megsemmisítette a két bizottsági határozatot.

Mivel a Törvényszék nem vizsgálta a Bizottság által az egyes más belső dokumentumok közzétételének megtagadására felhozott többi érvet – nevezetesen az ellenőrzések, vizsgálatok és könyvvizsgálatok céljának védelmével kapcsolatos kivételre vonatkozó érveket – a Bíróság úgy ítélte meg, hogy azokról nem tud határozni, és visszautalta az ügyet a Törvényszék elé.

Az uniós jognak a tagállamok jogrendjében való alkalmazását illetően két ítélet érdemel külön figyelmet.

A C-201/10. és C-202/10. sz., *Ze Fu Fleischhandel és Vion Trading* egyesített ügyekben 2011. május 5-én hozott ítéletével a Bíróság úgy ítélte meg, hogy főszabály szerint nem ellentétes a jogbiztonság elvével, ha a 2988/95 rendeletben¹¹ meghatározott európai uniós pénzügyi érdekek védelmével összefüggésben és e rendelet 3. cikke (3) bekezdésének alkalmazásában valamely tagállam nemzeti hatóságai és bíróságai egy jogalap nélkül folyósított export-visszatérítés visszafizetésére vonatkozó jogvita esetén analógia útján olyan elévülési időt alkalmaznak, amely általános nemzeti jogi rendelkezésen alapul, feltéve azonban, hogy az ilyen, ítélezési gyakorlatból eredő jogalkalmazás kellően előrelátható volt, aminek vizsgálata a nemzeti bíróságokra hárul. A Bíróság szerint azonban ellentétes az arányosság elvével, ha – a 2988/95 rendelet 3. cikkének (3) bekezdésében a tagállamok számára biztosított jog érvényesítése során – harmincéves elévülési időt alkalmaznak jogosulatlanul kapott export-visszatérítések visszafizetésére vonatkozó jogvita esetén. Ugyanis az Unió pénzügyi érdekeinek védelmére irányuló célra tekintettel, amellyel kapcsolatban az uniós jogalkotó úgy ítélte meg, hogy négyéves, vagy akár hároméves elévülési időszak már önmagában is elegendő idő ahhoz, hogy lehetővé tegye a nemzeti hatóságok számára azon szabálytalanságok üldözését, amelyek e pénzügyi érdekeket sértik, és olyan intézkedés meghozatalához vezethetnek, mint a jogosulatlanul kapott előny visszakövetelése, az említett hatóságok számára biztosított harmincéves időszak meghaladja azt a mértéket, amely a gondos közigazgatás számára szükséges. Végül a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az említett rendelet hatálya alá tartozó helyzetben ellentétes a jogbiztonság elvével, ha az említett rendelet 3. cikke (3) bekezdése szerinti „hosszabb” elévülési idő olyan, az általános jogban előírt elévülési időn alapulhat, amelyet az ítélezési gyakorlatban csökkentettek annak érdekében, hogy alkalmazása megfeleljen az arányosság elvének, mivel ilyen körülmények között mindenképpen az említett rendelet 3. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében előírt négyéves elévülési időt kell alkalmazni.

¹¹ Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. december 18-i 2988/95/EK, Euratom rendelet (HL L 312., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 1. fejezet, 1. kötet, 340. o.).

A C-398/09. sz., *Lady & Kid A és társai* ügyben 2011. szeptember 6-án hozott ítéletben a Bíróság kimondta, hogy a jogalap nélkül fizetett összeg visszakövetelése kizárólag abban az esetben vezethet jogalap nélküli gazdagodáshoz, ha a valamely tagállamban az uniós jog megsértésével kivetett adó címén az adóalany által tartozatlanul megfizetett összegeket közvetlenül háritották át a vevőre. A Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy ellentétes az uniós joggal az, ha valamely tagállam a jogellenes adó visszatérítését azzal az indokkal tagadja meg, hogy a más járulékok egyidejű eltörléséből eredő megtakarítás ellentételezi az adóalany által tartozatlanul megfizetett összegeket, mivel az ilyen ellentételezés ezen adó viszonylatában az uniós jog szempontjából nem tekinthető jogalap nélküli gazdagodásnak.

A Bíróságnak az Unió által harmadik államokkal kötött megállapodások joghatásai meghatározásához való hozzájárulását illetően a C-187/10. sz. *Unal*-ügyre – amelyben a Bíróság 2011. szeptember 29-én hozott ítéletet – és a C-484/07. sz. *Pehlivan*-ügyre – amelyben a Bíróság 2011. június 16-án hozott ítéletet – érdemes felhívni a figyelmet, amely ügyekben nemzetközi megállapodások, különösen pedig az EGK-Törökország társulási megállapodás¹² értelmezésére vonatkozó fontos kérdések merültek fel.

A nemzetközi megállapodások területén megemlítendő még a Bíróságnak az Aarhusi Egyezmény¹³ értelmezéséről szóló egyik ítélete, a C-240/09. sz., *Lesoochranárske zoskupenie* ügyben 2011. március 8-án hozott ítélet.

Először is a fent hivatkozott *Unal*-ügyben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az EGK-Törökország társulási tanács 1/80 határozata (a továbbiakban: 1/80 határozat) 6. cikke (1) bekezdésének első franciabekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok visszaható hatállyal visszavonják a török munkavállaló tartózkodási engedélyét, azon időpontra visszamenőleg, amikor az engedély kiadásának a nemzeti jogban előírt feltételei többé nem álltak fenn, noha az említett munkavállaló semmiféle csalárd magatartást nem tanúsított, és a visszavonásra az említett határozat 6. cikke (1) bekezdésének első franciabekezdésében előírt egyéves rendes foglalkoztatás időtartamának letelte után kerül sor. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy egyrészt e rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, mint amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy egyoldalúan módosítsák a török munkavállalóknak a fogadó tagállam munkaerőpiacára való fokozatos beilleszkedése rendszerének terjedelmét. Másrészt annak el nem ismerése, hogy valamely török munkavállaló több mint egy éve rendes foglalkoztatásban áll a fogadó tagállamban, ellentétes volna a szerzett jogok tiszteletben tartásának általános elvével, amely szerint, amennyiben a török állampolgár jogokat eredeztethet az 1/80 határozat valamely rendelkezéséből, e jogok már nem függnék az ezeket keletkeztető körülményektől, mivel e határozat nem ír elő ilyen jellegű feltételt.

Ezenkívül a fent hivatkozott *Pehlivan*-ügyben a Bíróság megállapította, hogy mind az uniós jog elsőbbségéből, mind pedig az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdéséhez hasonló rendelkezés közvetlen hatályából az következik, hogy valamely tagállam nem módosíthatja egyoldalúan a török állampolgároknak a fogadó tagállam munkaerő piacára történő fokozatos integrációjára irányuló rendszer hatályát, és nem fogadhat el olyan intézkedéseket, amelyek csorbítják az EGK-Törökország társulási megállapodás által az ilyen állampolgárok számára kifejezetten biztosított jogi helyzetet. Ennek megfelelően a török munkavállalónak az 1/80 határozat 7. cikkének első

¹² Az Európai Gazdasági Közösség és Törökország között társulást létrehozó megállapodás elfogadásáról szóló, 1963. december 23-i 64/732/EGK tanácsi határozat (HL 1964. 217., 3685. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 11. kötet, 10. o.).

¹³ Lásd az 5. lábjegyzetet.

bekezdésében megállapított feltételeket teljesítő családtagjai csak két esetben veszíthetik el a számukra e bekezdésben biztosított jogokat, mégpedig vagy azért, mert a török migráns munkavállalónak a fogadó tagállam területén való jelenléte – személyes magatartása folytán – az ugyanezen határozat 14. cikkének (1) bekezdése értelmében vett közrendet, közbiztonságot vagy közegészséget ténylegesen és súlyosan veszélyeztetőnek minősül, vagy azért, mert az érdekelt jogos indok nélkül jelentős időtartamra elhagyta a fogadó tagállam területét.

Végül a fent hivatkozott *Lesoochranárske zoskupenie* ügyben a Bíróság kimondta, hogy a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságának a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló egyezmény (Aarhusi Egyezmény) 9. cikke (3) bekezdésének¹⁴ az uniós jogban nincs közvetlen hatálya. Mindazonáltal a nemzeti bíróság feladata, hogy a közigazgatási vagy bírósági jogorvoslathoz való jog gyakorlásához szükséges feltételekre vonatkozó eljárási szabályokat a lehető legteljesebb mértékben úgy értelmezze, hogy az megfeleljen mind az ezen egyezmény 9. cikke (3) bekezdése céljainak, mind az uniós jog által biztosított jogok hatékony bírói védelmére vonatkozó célnak, annak érdekében, hogy a környezetvédelmi szervezetek bíróság előtt vitathassák az uniós környezetvédelmi joggal esetlegesen ellentétes közigazgatási eljárás során hozott határozatokat. Ilyen tárgyú uniós szabályozás hiányában minden tagállam belső jogrendjének feladata meghatározni az azon jogorvoslati kérelmekre vonatkozó eljárási szabályokat, amelyek célja, hogy biztosítsák a jogalanyokat az uniós jog alapján megillető jogok védelmét, mivel minden egyes esetben a tagállamok felelőssége e jogok hatékony védelmének biztosítása. E tekintetben az azon jogorvoslati kérelmekre vonatkozó eljárási szabályok, amelyek célja, hogy biztosítsák a jogalanyokat az uniós jog alapján megillető jogok védelmét, nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a belső jog szerinti hasonló jogorvoslati kérelmekre vonatkozó eljárási szabályok (egyenértékűség elve), valamint nem lehetnek olyanok, hogy gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézvé tegyék az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve).

Az uniós polgárság és a vele járó jogok még messze nem fedték fel teljes körűen a bennük rejlő lehetőségeket.

A C-34/09. sz., *Ruiz Zambrano* ügyben 2011. március 8-án hozott ítéletben a Bíróság arról a kényes kérdésről határozott, hogy a Szerződés uniós polgárságra vonatkozó rendelkezései biztosítják-e az uniós polgársággal rendelkező kiskorú gyermekeinek eltartásáról gondoskodó, harmadik országbeli állampolgárnak az azon tagállamban való tartózkodásra és munkavállalásra való jogot, amelynek a gyermekek állampolgárai, amelyben lakóhelyük található, és amelyet születésük óta nem hagytak el. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ellentétes az EUMSZ 20. cikkel, ha valamely tagállam egyrészről az uniós polgársággal rendelkező kiskorú gyermekeinek eltartásáról gondoskodó, harmadik országbeli állampolgártól megtagadja az azon tagállamban való tartózkodást, ahol az előbbiek tartózkodnak, és amelynek állampolgárai, másrészről pedig ha megtagadja a harmadik ország említett állampolgárától a munkavállalási engedélyt, mivel az ehhez hasonló döntések

¹⁴ „A fenti (1) és (2) bekezdésben tárgyalt felülvizsgálati eljárások szabályainak csorbítása nélkül valamennyi Fél biztosítja, hogy a nyilvánosság azon tagjai számára, akik a nemzeti jogrendszerben lefektetett kritériumoknak, amennyiben vannak ilyenek, megfelelnek, a közigazgatási és bírói eljárásokhoz való hozzáférés biztosított legyen, hogy megtámadhassák magánszemélyek és hatóságok olyan lépéseit és mulasztásait, amelyek ellentmondanak a környezetre vonatkozó nemzeti jog rendelkezéseinek” [helyesen: Ezenfelül a fenti (1) és (2) bekezdésben szereplő jogorvoslati eljárások sérelme nélkül valamennyi Fél biztosítja a nyilvánosság azon tagjai számára, akik a nemzeti jogban meghatározott kritériumoknak – amennyiben vannak ilyenek – megfelelnek, a magánszemélyek és hatóságok olyan intézkedései vagy mulasztásai megtámadására irányuló közigazgatási vagy bírósági eljáráshoz való jogot, amelyek sértik a környezetre vonatkozó nemzeti jogi rendelkezéseket].

megfosztanak az említett gyermekeket attól, hogy uniós polgárként meglévő jogállásukkal összefüggő jogaik lényegét ténylegesen élvezzék. Ugyanis az uniós polgárság célja, hogy a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása legyen. Márpedig a tartózkodás ehhez hasonló megtagadása azzal a következménnyel járna, hogy az uniós polgársággal rendelkező említett gyermekek kötelesek lennének elhagyni az Unió területét azért, hogy szüleikkel tartsanak. Ugyanígy, ha nem adják meg az említett személy számára a munkavállalási engedélyt, akkor fennáll annak a kockázata, hogy nem fog rendelkezni a saját maga és családja eltartásához szükséges forrásokkal, ami szintén azzal a következménnyel járna, hogy uniós polgársággal rendelkező gyermekei kötelesek lennének elhagyni az Unió területét. Ilyen körülmények között az említett uniós polgárok számára lehetetlen volna az uniós polgárként meglévő jogállásuk révén biztosított jogok lényegének gyakorlása.

A C-434/09. sz., *McCarthy*-ügy, amelyben 2011. május 5-én hozott ítéletet, lehetővé tette a Bíróság számára annak értékelését, hogy az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezések alkalmazhatók-e az olyan uniós polgár helyzetére, aki soha nem élt a szabad mozgáshoz való jogával, mindig az állampolgársága szerinti tagállamban tartózkodott, és ezenfelül egy más tagállam állampolgárságával is rendelkezik. Először is a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogra vonatkozó 2004/38 irányelv¹⁵ nem alkalmazható az ilyen uniós polgárra. Ezt a megállapítást nem befolyásolhatja az sem, hogy az említett polgár a tartózkodásának helyétől eltérő tagállam állampolgárságával is rendelkezik. Az ugyanis, hogy az uniós polgár több tagállam állampolgárságával is rendelkezik, nem jelenti, hogy élt a szabad mozgáshoz való jogával. Másodszor a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az EUMSZ 21. cikk nem alkalmazható az olyan uniós polgárra, aki soha nem élt a szabad mozgáshoz való jogával, mindig az állampolgársága szerinti tagállamban tartózkodott, és ezenfelül egy más tagállam állampolgárságával is rendelkezik, amennyiben e polgár helyzete nem vonja maga után olyan tagállami intézkedések alkalmazását, amelyek azzal a hatással járnának, hogy megfosztják őt az uniós polgárság jogállásából következő jogok lényegének tényleges élvezésétől, vagy akadályozzák a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának a gyakorlását. Az a körülmény, hogy egy uniós polgár a tartózkodási helye szerinti állam állampolgárságán kívül egy másik tagállam állampolgárságával is rendelkezik önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az érintett személy helyzetét az EUMSZ 21. cikk hatálya alá tartozónak tekintsük, mivel e helyzet tekintetében nincs jelen olyan tényező, amely azt az uniós jog által szabályozott valamely helyzethez kapcsolná, és e helyzet valamennyi lényeges eleme egyetlen országra korlátozódik.

A C-256/11. sz., *Dereci és társai* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. november 15-én hozott ítéletet, az a kérdés merült fel, hogy az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezések lehetővé teszik-e valamely harmadik ország állampolgárának, hogy az egyik tagállam területén tartózkodjon, ha ez az állampolgár olyan családtagjával kíván együtt lakni, aki uniós polgár, lakóhelye ebben a tagállamban van, amelynek állampolgárságával rendelkezik, és aki soha nem gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát, valamint létfenntartása tekintetében nincs az említett harmadik országbeli állampolgárra utalva. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem ellentétes az uniós joggal, és különösen annak az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéseivel, ha egy tagállam harmadik ország állampolgárával szemben megtagadja a területén történő tartózkodást annak ellenére, hogy ez az állampolgár családtagjával kíván együttélni, aki uniós polgár, lakóhelye ebben a tagállamban van, amelynek állampolgárságával rendelkezik, és aki soha nem gyakorolta a szabad

¹⁵ Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.).

mozgáshoz való jogát, amennyiben ez a megtagadás nem fosztja meg az érintett uniós polgárt az uniós polgár jogállással összefüggő jogok lényegének tényleges élvezetétől, aminek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata. E tekintetben az uniós polgárként meglévő jogállás révén biztosított jogok lényegének gyakorlásától való megfosztottságra vonatkozó feltétel olyan helyzetekre vonatkozik, amelyeket az jellemez, hogy az uniós polgár valójában kénytelen elhagyni nemcsak azon tagállam területét, amelynek állampolgára, hanem egyáltalán az Unió egészének területét is. Következésképpen pusztán az a tény, hogy gazdasági okokból vagy a családi egységnek az Unió területén történő fenntartása érdekében valamely tagállami állampolgár számára kívánatosnak tűnhet, ha családtagjai, akik nem rendelkeznek egyetlen tagállam állampolgárságával sem, vele együtt az Unió területén tartózkodhatnak, önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy az uniós polgár kénytelen volna elhagyni az Unió területét e tartózkodási jog megadásának megtagadása esetén.

A C-434/10. sz., *Aladzhov*-ügyben 2011. november 17-én hozott ítéletben a Bíróság a 2004/38 irányelv¹⁶ 27. cikkének (1) és (2) bekezdését értelmezte. Ennek keretében kimondta, hogy nem ellentétes az uniós joggal valamely tagállam olyan jogszabályi rendelkezése, amely lehetővé teszi a közigazgatási hatóságnak, hogy azzal az indokkal tiltsa meg e tagállam valamely állampolgárának a területe elhagyását, hogy nem fizették meg azon társaság adótartozását, amelynek e személy az egyik ügyvezetője, azonban azzal a kettős feltétellel, hogy a szóban forgó intézkedés célja az, hogy – bizonyos kivételes körülmények között, amelyek többek között e tartozás jellegéből vagy jelentőségéből adódhatnak – reagáljon a közrend olyan valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyeztetésére, amely sérti a társadalom valamely alapvető érdekét, és az ily módon kitűzött cél nem kizárólag gazdasági jellegű. A nemzeti bíróság feladata e kettős feltétel teljesülésének vizsgálata. Ugyanis egyrészt nem zárható eleve ki, hogy az adótartozások behajtásának elmaradása közrendi követelményt sérthet. Másrészt, mivel a köztartozások, különösen az adók behajtása az érintett tagállam szerepvállalása azon választási lehetőségek alapján történő finanszírozásának biztosítására irányul, amelyek többek között az általános gazdaság- és szociálpolitikájának kifejeződése, a hatóságok által a behajtás biztosítása érdekében hozott intézkedések főszabály szerint még kevésbé tekinthetők úgy, mint amelyeket kizárólag a 2004/38 irányelv 27. cikke (1) bekezdésének rendelkezései szerinti gazdasági célok érdekében fogadtak el. A Bíróság azt is kimondta, hogy még ha feltételezzük is, hogy a terület elhagyásának tilalmára vonatkozó valamely intézkedést a 2004/38 irányelv 27. cikkének (1) bekezdésében foglalt feltételek mellett fogadták el, az ugyanezen cikk (2) bekezdésében foglalt feltételekkel ellentétes ez az intézkedés, ha kizárólag azon társaság adótartozásának létén alapul, amelynek az érintett fél az egyik társügyvezetője, és pusztán e minősége indokolja az intézkedést, amely nem tartalmaz az érintett személyes magatartására vonatkozóan semmilyen egyedi értékelést, vagy bármilyen utalást arra a veszélyre, amelyet az a közrendre jelent, továbbá a terület elhagyására vonatkozó tilalom nem alkalmas arra, hogy biztosítsa az általa követett célkitűzés megvalósulását, és túllépi az ennek eléréséhez szükséges mértéket. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy e feltételek fennállnak-e az előtte folyamatban lévő eljárásban.

A C-391/09. sz., *Runevič-Vardyn és Wardyn* ügyben 2011. május 12-én hozott ítéletben a Bíróságnak arra nyílt lehetősége, hogy az uniós polgárok családi nevének és utónevének a valamely tagállam által kiállított anyakönyvi okmányokban való átírására vonatkozó szabályokról határozzon. Ennek keretében a Bíróság először is kimondta, hogy nem ellentétes az EUMSZ 21. cikkel, ha valamely tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságai – olyan nemzeti szabályozás alapján, amely szerint az ezen állam által kiállított anyakönyvi okmányokban a személyek családi nevét és utónevét kizárólag a hivatalos nemzeti nyelv szerinti írásmód szabályainak megfelelő alakban lehet

¹⁶ Lásd a 15. lábjegyzetet.

átírni – megtagadják az állam egyik állampolgára családi nevének és utónevének a születési és a házassági anyakönyvi kivonatban valamely másik tagállam írásmódjára vonatkozó szabályok szerinti módosítását. Az a tény, hogy valamely személy családi neve és utóneve csak a származási helye szerinti tagállam nyelvének betűivel lehet módosítani és átírni az e tagállam által kiállított anyakönyvi okmányokban, nem minősülhet annál kedvezőtlenebb bánásmódnak, mint amilyenben a Szerződés által a személyek szabad mozgása tekintetében biztosított lehetőségek igénybevétele előtt részesül, és így nem alkalmas arra, hogy e személyt visszatartsa a szabad mozgással kapcsolatos, az említett EUMSZ 21. cikkben elismert jogok gyakorlásától. A Bíróság megállapította továbbá, hogy nem ellentétes az EUMSZ 21. cikkel, ha valamely tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságai – a fent említett szabályozás alapján – megtagadják a házastárs uniós polgárok által az egyikük származási helye szerinti tagállamban kiállított anyakönyvi okmányokban szereplő, közösen viselt családi névnek az ez utóbbi állam írásmódjára vonatkozó szabályok szerinti alakban történő módosítását, feltéve hogy e megtagadás nem okoz jelentős adminisztratív, szakmai vagy magánjellegű hátrányt az említett uniós polgároknak, amit a nemzeti bíróságnak kell eldöntenie. Ha megállapítható, hogy e feltétel teljesül, szintén a nemzeti bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy a módosítás megtagadása szükséges-e a nemzeti szabályozás által biztosítani kívánt érdekek védelméhez, illetve arányos-e a jogszerűen kitűzött céllal. Végül a Bíróság azt is kimondta, hogy nem ellentétes az EUMSZ 21. cikkel, ha az említett hatóságok az említett szabályozás alapján megtagadják a más tagállam állampolgárságával rendelkező uniós polgár házassági anyakönyvi kivonatának annak érdekében történő módosítását, hogy e kivonatban az említett polgár utónevei át legyenek írva diakritikus jelekkel – ahogyan a származási helye szerinti tagállam által kiállított anyakönyvi okmányokban is át lettek írva – és az ez utóbbi állam hivatalos nemzeti nyelvének írásmódjára vonatkozó szabályoknak megfelelő alakban.

A *Lassal*-ügyben hozott ítéletét¹⁷ követően a Bíróság a *C-325/09. sz. Dias*-ügyben 2011. július 21-én hozott ítéletében is a 2004/38 irányelv¹⁸ 16. cikkét értelmezte ugyanazon bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelme alapján. Ennek keretében a Bíróság kimondta, hogy a 2004/38 irányelv 16. cikkének (1) és (4) bekezdését a következőképpen kell értelmezni: az irányelv átültetésének határideje, vagyis 2006. április 30. előtt véget érő tartózkodási időszakok, amelyek kizárólag a 68/360 irányelv¹⁹ alapján érvényesen kiállított tartózkodási engedélyen alapulnak, anélkül hogy teljesülnének azok a feltételek, amelyek lehetővé teszik bármilyen tartózkodási jog megszerzését, nem tekinthetők jogszerűnek a huzamos tartózkodási jognak a 2004/38 irányelv 16. cikkének (1) bekezdése alapján történő megszerzése tekintetében, és a két egymást követő évnél rövidebb olyan tartózkodási időszakok, amelyek kizárólag a 68/360 irányelv alapján érvényesen kiállított tartózkodási engedélyen alapulnak, anélkül hogy teljesülnének azok a feltételek, amelyek lehetővé teszik bármilyen tartózkodási jog megszerzését, és amelyekre 2006. április 30-át megelőzően, és az ezen időpontot megelőzően véget érő öt éves, folyamatos jogszerű tartózkodást követően került sor, nincsenek hatással a huzamos tartózkodási jognak a 2004/38 irányelv 16. cikke (1) bekezdése alapján történő megszerzésére. Ugyanis, még ha ugyanezen 2004/38 irányelv csak a fogadó tagállamból való távollétre utal is, az érintett személy és az e tagállam között fennálló integrációs kapcsolat szintén kétségessé válik az olyan polgár esetében, aki – bár már megvalósította az öt éves, folyamatos jogszerű tartózkodást – a későbbiekben úgy határoz, hogy e tagállamban anélkül marad, hogy tartózkodási joggal rendelkezne. E tekintetben az integráció, amely meghatározza a 2004/38 irányelv 16. cikkének (1) bekezdésében előírt huzamos tartózkodási jog megszerzését,

¹⁷ A C-162/09. sz. *Lassal*-ügyben 2010. október 7-én hozott ítélet. Lásd a 2010. évi éves jelentést (17. o.).

¹⁸ Lásd a 15. lábjegyzetet.

¹⁹ A tagállami munkavállalók és családtagjaik Közösségen belüli mozgására és tartózkodására vonatkozó korlátozások eltörléséről szóló, 1968. október 15-i 68/360/EGK tanácsi irányelv (HL L 257., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 27. o.).

nem csak tér- és időbeli tényezőkön alapul, hanem a fogadó tagállamba való beilleszkedés fokára vonatkozó minőségi tényezőkön is.

Végül a C-503/09. sz. *Stewart*-ügyben, amelyben 2011. július 21-én hozott ítéletet, és amely a fiatal rokkantak rövid távú munkaképtelenségi ellátásának jellegéről szólt, a Bíróság az említett ellátás folyósításának feltételeiről határozott, amelyek között nemcsak az szerepelt, hogy a kérelmezőnek a kérelem benyújtása időpontjában a tagállam területén kell tartózkodnia, hanem az is, hogy korábban is ezen állam területén kellett tartózkodnia. A Bíróság szerint ellentétes az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésével, ha valamely tagállam a fiatal rokkantak rövid távú munkaképtelenségi ellátásának nyújtását azon feltételhez köti, hogy a kérelmező korábban is a területén tartózkodjon, kizárva minden más tényezőt, amely lehetővé tenné a kérelmező és e tagállam közötti valós kapcsolat fennállásának bizonyítását.

Az áruk szabad mozgása

Bár ezen a területen az ítélezési gyakorlat egyértelműen kevésbé gazdag, mint amilyen több évtizeden keresztül volt, az érkezett ügyek száma továbbra is jelentős.

Ennek keretében a C-291/09. sz. *Francesco Guarnieri & Cie* ügyben – amely egy monacói és egy belga társaság közötti kereskedelmi jogvitára vonatkozott – 2011. április 7-én hozott ítéletében a Bíróság először is megállapította, hogy a Monacóból származó árukra alkalmazandók a Szerződésnek az áruk szabad mozgására vonatkozó szabályai. Ugyanis a Közösségi Vámcodek létrehozásáról szóló 2913/92 rendelet²⁰ 3. cikke (2) bekezdése b) pontjának értelmében az Unió vámterületének részét képezi a Monacói Hercegség is. Mivel ebből következően a Monaco és a tagállamok közötti kereskedelemben nem alkalmazhatók vámok vagy azzal azonos hatású díjak, a Monacóból származó és közvetlenül valamely tagállamba behozott árukat úgy kell tekinteni, mintha azok az említett tagállamokból származnának. Másodsor a Bíróság arról a kérdéstről határozott, hogy egy olyan tagállami rendelkezés, amely valamennyi külföldi állampolgárt, így valamennyi monacói állampolgárt is, *cautio iudicatum solvi* nyújtására kötelez, amennyiben e tagállam valamely állampolgárával szemben keresetet kíván indítani, miközben ilyen kötelezettség e tagállam saját állampolgárai tekintetében nincs előírva, az áruk szabad mozgásának az EUMSZ 34. cikk szerinti korlátozását valósítja-e meg. A Bíróság e kérdésre nemmel felelt. Szerinte az igaz, hogy egy ilyen jellegű intézkedés azon gazdasági szereplőket, akik bírósági keresetet kívánnak indítani, eltérő eljárási rendnek veti alá annak függvényében, hogy rendelkeznek-e az érintett tagállam állampolgárságával. Mindazonáltal az a körülmény, hogy a más tagállamok állampolgárai e ténynél fogva vonakodnának áruikat az e tagállamban letelepedett és annak állampolgárságával rendelkező vásárlók számára értékesíteni, túlságosan bizonytalan és közvetlen ahhoz, hogy az ilyen nemzeti intézkedés az áruk Közösségen belüli szabad mozgása korlátozásának minősüljön, mivel a Közösségen belüli kereskedelem esetleges módosulása és a szóban forgó eltérő bánásmód közötti okozati összefüggés ekként nem tekinthető bizonyítotttnak.

Egy másik, az áruk szabad mozgására vonatkozó ítéletet is meg kell említeni. A C-28/09. sz., *Bizottság kontra Ausztria* ügyben 2011. december 21-én hozott ítéletről van szó, amelynek tárgya a bizonyos árukat szállító, 7,5 tonna össztömeget meghaladó tehergépjárművek közlekedését egy adott autópályaszakaszon – amely az egyik legfontosabb szárazföldi összeköttetés bizonyos tagállamok között – megtiltó nemzeti szabályozás volt. A Bíróság szerint az a tagállam, amely – annak érdekében, hogy a környezeti levegő minőségének értékeléséről és kezeléséről

²⁰ A Közösségi Vámcodek létrehozásáról szóló, 1992. október 12-i 2913/92/EGK tanácsi rendelet (HL L 302., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 4. kötet, 307. o.).

szóló 96/62 irányelvnek²¹ a környezeti levegőben lévő kén-dioxidra, nitrogén-dioxidra és nitrogén-oxidokra, valamint porra és ólomra vonatkozó határértékekről szóló 1999/30 irányelvvel²² összefüggésben értelmezett 8. cikke (3) bekezdésének megfelelően biztosítsa a környezeti levegő minőségét – ilyen szabályozást ír elő, nem teljesíti az EK 28. cikkéből és az EK 29. cikkéből eredő kötelezettségeit. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy a tilalom azáltal, hogy az érintett vállalkozásokat a szóban forgó áruk szállítására szolgáló, kifizetődő helyettesítő megoldások keresésére kényszeríti, akadályozza az áruk szabad mozgását, és úgy kell tekinteni, mint amely mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedést képez, amely összeegyeztethetetlen az EK 28. cikkéből és az EK 29. cikkéből eredő kötelezettségekkel, kivéve ha objektív okokkal igazolható. Márpedig, a Bíróság szerint, bár a környezetvédelem körébe tartozó, feltétlenül érvényesítendő követelmények – amelyekbe főszabály szerint beletartozik az egészségvédelem is – igazolhatják a Közösségen belüli kereskedelmet akadályozó nemzeti intézkedéseket, feltéve hogy ezen intézkedések alkalmasak e cél elérésének biztosítására, és nem lépik túl az eléréséhez szükséges mértéket, az említett tilalom ilyen módon nem igazolható, mivel nincs bizonyítva, hogy az elérni kívánt cél nem volt megvalósítható az áruk szabad mozgását kevésbé korlátozó intézkedésekkel, például a bizonyos osztályok alá tartozó tehergépjárműveket érintő közlekedési tilalom más osztályokba tartozó tehergépjárművekre való kiterjesztése vagy a változó sebességkorlátozásnak a 100 km/h-s állandó sebességkorlátozással való felváltása.

A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása

A Bíróság ebben az évben is számos fontos ítéletet hozott a letelepedés szabadsága, a szolgáltatásnyújtás szabadsága és a tőke szabad mozgása, valamint a munkavállalók szabad mozgása területén. Az egyértelműség érdekében az itt kiválasztott ítéleteket az azok tárgyát képező szabadságnak, továbbá – adott esetben – az érintett tevékenységi területeknek megfelelő csoportosításban ismertetjük.

A letelepedési szabadságot illetően a Bíróság több összefüggő ügyben a közhatalom gyakorlásához kapcsolódó tevékenységek fogalmáról és a közjegyzői hivatásnak az EUMSZ 49. cikk (korábban EK 43. cikk) rendelkezései hatálya alól történő kizárásáról határozott. Hat olyan tagállam ellen indított, kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset alapján hozott ítéleteiben (a C-47/08. sz., *Bizottság kontra Belgium* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet, a C-50/08. sz., *Bizottság kontra Franciaország* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet, a C-51/08. sz., *Bizottság kontra Luxemburg* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet, a C-53/08. sz., *Bizottság kontra Ausztria* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet, a C-54/08. sz., *Bizottság kontra Németország* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet és a C-61/08. sz., *Bizottság kontra Görögország* ügyben 2011. május 24-én hozott ítélet), amelyek nemzeti szabályozása a tagállam állampolgáira korlátozta a közjegyzői hivatás gyakorlását, a Bíróság kimondta, hogy az EK 45. cikk első bekezdése kivételt jelent a letelepedés szabadságának alapvető elve alól, és annak olyan értelmezést kell adni, amely a hatályát az e rendelkezés által a tagállamok számára védeni engedett érdekek megóvásához feltétlenül szükséges mértékre korlátozza. Ezenfelül e kivételt azon tevékenységekre kell korlátozni, amelyek önmagukban véve is a közhatalom gyakorlásában való közvetlen és sajátos részvételnek minősülnek. Ezt követően a közjegyzőkre bízott tevékenységeket illetően a Bíróság kimondta, annak értékelésekor, hogy e tevékenységek a közhatalom gyakorlásában való közvetlen és sajátos részvételt jelentenek-e,

²¹ A környezeti levegő minőségének értékeléséről és kezeléséről szóló, 1996. szeptember 27-i 96/62/EK tanácsi irányelv (HL L 296., 55. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 3. kötet, 95. o.).

²² A környezeti levegőben lévő kén-dioxidra, nitrogén-dioxidra és nitrogén-oxidokra, valamint porra és ólomra vonatkozó határértékekről szóló, 1999. április 22-i 1999/30/EK tanácsi irányelv (HL L 163., 41. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 4. kötet, 164. o.).

figyelembe kell venni a közjegyzők által végzett tevékenységek jellegét. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy a közjegyzői okiratoknak biztosított fontos joghatások ellenére a közjegyzők által az érintett tagállamokban gyakorolt különböző tevékenységek tekintetében nem valósul meg az EK 45. cikk első bekezdésének (jelenleg az EUMSZ 51. cikk első bekezdése) értelmében vett, a közhatalom gyakorlásában való közvetlen és sajátos részvétel annyiban, amennyiben vagy a felek akarata vagy a bíróság által gyakorolt felügyelet, illetve a bíróság határozata különösen jelentős szerepet játszik. A Bíróság azt is megállapította, hogy területi illetékességük korlátain belül a közjegyzők versenyfeltételek között gyakorolják hivatásukat, ami nem jellemző a közhatalom gyakorlására. Ezenkívül a közjegyzők az ügyfelekkel szemben közvetlenül és személyesen felelnek a tevékenységük gyakorlása során elkövetett hibákból eredő károkért, ellentétben a közhatalmi szervekkel, amelyek vétkes magatartásáért az állam viseli a felelősséget. Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a szóban forgó tagállamok egyike sem teljesítette az EK 43. cikkből (jelenleg EUMSZ 49. cikk) eredő kötelezettségeit, mivel az e tagállamok jogrendjében a közjegyzőkre bízott tevékenységek nem jelentenek az EK 45. cikk első bekezdésének értelmében vett, a közhatalom gyakorlásában való részvételt.

Szintén a letelepedés szabadságát illetően a Bíróság pontosította a társaságok tényleges ügyvezetési központjának a létrehozásuk szerinti tagállamtól eltérő tagállamba történő áthelyezésével kapcsolatban előírt korlátozásokra vonatkozó ítélezési gyakorlatát.

Ennek keretében a C-371/10. sz., *National Grid Indus* ügyben 2011. november 29-én hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy nem ellentétes az EUMSZ 49. cikkel az olyan tagállami szabályozás, amely szerint a társaság vagyonának rejtett értéknövekedése után esedékes adó összegét – a később esetlegesen bekövetkező értékcsökkenés vagy értéknövekedés figyelmen kívül hagyásával – véglegesen akkor állapítják meg, amikor a társaság a tényleges ügyvezetési központjának más tagállamba történő áthelyezése révén már nem tesz szert adóköteles nyereségre az előbbi tagállamban. E tekintetben nem bír jelentőséggel az, hogy az adóköteles rejtett értéknövekedés a fogadó tagállamban, annak hatályos adószabályozása miatt nem kifejezhető árfolyamnyereséghez kapcsolódik. A Bíróság szerint az ilyen szabályozás tiszteletben tartja az arányosság elvét a származási tagállam adóilletékessége alá tartozó értéknövekedés e tagállamban való megadóztatására irányuló céljára tekintettel. Ugyanis arányos, hogy a származási tagállam az adóztatási joghatósága gyakorlásának megőrzése érdekében megállapítja a területén akkor – a szóban forgó ügyben a társaság tényleges ügyvezetési központjának más tagállamba történő áthelyezésekor – keletkezett rejtett értéknövekedés után esedékes adót, amikor az érintett társaságra vonatkozó adóztatási joghatósága megszűnik. Ezzel szemben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ellentétes az EUMSZ 49. cikkel az olyan tagállami szabályozás, amely előírja a tényleges ügyvezetési központját más tagállamba áthelyező társaság vagyonának rejtett értéknövekedése után kivetett adó említett áthelyezés pillanatában történő, azonnali beszedését. A Bíróság ugyanis úgy ítélte meg, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely választási lehetőséget biztosít a tényleges ügyvezetési központját más tagállamba áthelyező társaság számára egyrészt az adó összegének azonnali megfizetése között, ami e társaság likviditását hátrányosan befolyásolja, a későbbi igazgatási terhektől azonban felmenti, másrészt pedig az említett adónak adott esetben, az alkalmazandó nemzeti szabályozásnak megfelelően kamatokkal növelt halasztott megfizetése között, ami pedig az érintett vállalkozás számára szükségképpen az áthelyezett vagyon nyomon követéséhez kapcsolódó igazgatási teherrel jár, olyan intézkedésnek minősül, amely – miközben alkalmas a tagállamok közötti adóztatási joghatóság kiegyensúlyozott megosztásának biztosítására – kevésbé sérti a letelepedés szabadságát, mint az említett adó azonnali beszedése.

A Bíróság az ügyvédi munkadíjak összegének meghatározása terén is értelmezte a Szerződésnek a letelepedés szabadságára és a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó szabályait.

A C-565/08. sz., *Bizottság kontra Olaszország* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. március 29-én hozott ítéletet, a Bizottság azt rőtta fel az Olasz Köztársaságnak, hogy az EK 43. cikket és az EK 49. cikket (jelenleg EUMSZ 49. cikk és EUMSZ 56. cikk) megsértve olyan rendelkezéseket fogadott el, amelyek az ügyvédek számára munkadíjuk meghatározásakor maximált díjszabás tiszteletben tartásának kötelezettségét írják elő. A Bíróság elutasította a Bizottság érvelését, és kimondta, hogy Olaszország teljesítette az EK 43. cikkből (jelenleg EUMSZ 49. cikk) és az EK 49. cikkből (jelenleg EUMSZ 56. cikk) eredő kötelezettségeit, mivel az érintett szabályozást nem oly módon alakították ki, amely sérti az ügyvédi szolgáltatások rendes és hatékony versenyfeltételek közötti piacra jutását. A Bíróság szerint így van ez azon rendszer esetében, amelyet olyan rugalmasság jellemez, amely lehetővé teszi az ügyvédek által nyújtott bármínemű szolgáltatás megfelelő díjazását, mivel bizonyos feltételekkel lehetőség van a munkadíjra megállapított legmagasabb összeghatárt túllépni a munkadíjnak az összeghatár kétszeresében, négyszeresében vagy még nagyobb többszörösében való megállapításával, illetve több esetben az ügyféllel a munkadíjra vonatkozóan kötött külön megállapodással. A Bíróság megállapította, hogy a Szerződés értelmében vett korlátozás fennállása nem vezethető le egyedül abból a tényből, hogy a fogadó tagállamtól eltérő tagállamban letelepedett ügyvédeknek a fogadó tagállamban nyújtott szolgáltatásaikért járó munkadíj számításához alkalmazkodniuk kell az ez utóbbi tagállamban alkalmazandó szabályokhoz, hanem azon a tényen kell alapulnia, hogy az említett rendszer akadályozza a többi tagállamból származó ügyvédeknek a fogadó tagállam piacára jutását.

A szolgáltatásnyújtás szabadságát illetően a Bíróság több fontos ítéletet hozott különböző területekre, például a műsorszolgáltatásra, a szerencsejátékokra, az igazságügyi szakértők által folytatott tevékenységekre, a közegészségre és a kereskedelmi tájékoztatásra vonatkozóan. Ezen ítéletekben a Bíróság vagy a szolgáltatásnyújtás szabadságának a Szerződésben elismert elvét alkalmazta, vagy az ezen elv valamely konkrét területen való megvalósítását célzó irányelvet értelmezte.

Az EUMSZ 56. cikkre vonatkozó ítélezési gyakorlat köréből első helyen a C-403/08. és C-429/08. sz., *Football Association Premier League és társai* egyesített ügyekben 2011. október 4-én hozott ítéletet érdemes megemlíteni, amely egyes műsorsugárzóknak területi alapon labdarúgó-mérkőzések élőben történő közvetítésére biztosított kizárólagos jogra, illetve arra a gyakorlatra vonatkozik, hogy egyes pubok üzemeltetői ezt a kizárólagosságot más államból származó dekódoló kártyák használatával megkerülik. A Bíróság szerint ellentétes az EUMSZ 56. cikkel az olyan szabályozás, amely az érintett államban jogellenessé teszi a valamely más tagállamból származó – és az előbbi állam szabályozása alapján védelem alatt álló műveket tartalmazó – kódolt műholdas műsorsugárzási szolgáltatáshoz való hozzáférést lehetővé tévő külföldi dekódoló eszközök behozatalát, értékesítését és használatát. Különösen azért, mert az ilyen korlátozás nem igazolható a szellemi tulajdonjogok védelmének céljával. A Bíróság megállapította, hogy a sportmérkőzések önmagukban egyedi és ebben a vonatkozásban eredeti jellegűek, ami azokat a művek védelméhez hasonló védelemre méltó teljesítményekké teheti. Mindazonáltal annyiban, amennyiben az érintett szellemi tulajdon különös tárgyát képező jogok védelme csak megfelelő, nem pedig a lehető legmagasabb díjazást biztosít az érintett jogok jogosultjai számára a védelem tárgyának kereskedelmi felhasználásáért, e védelem biztosítva van, ha a műholdas műsorsugárzás vétele dekódoló eszköz birtoklásától függ, és ennek következtében nagy pontossággal meg lehet állapítani az érintett műsor tényleges és potenciális közönségét alkotó televíziónézők – tehát mind a sugárzás kibocsátása szerinti tagállamon belül, mind az azon kívül lakó televíziónézők – teljes számát. Egyébiránt a műsorsugárzó szervezetek által a területi kizárólagosság engedélyezéséért fizetett kiegészítő összeg a felosztott nemzeti piacok között mesterséges árkülönbségeket eredményezhet. Márpedig – a Bíróság szerint – az ilyen felosztás és az ilyen mesterséges árkülönbségek összeegyeztethetetlenek a Szerződés alapvető céljával, amely a belső piac megvalósítása.

Ezt követően meg kell említeni a C-347/09. sz., *Dickinger és Ömer* ügyben 2011. szeptember 15-én hozott ítéletet, amely megerősíti és pontosítja a Bíróságnak a szerencsejátékokra vonatkozó monopóliumokkal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát. Ennek keretében a Bíróság emlékeztetett arra, hogy bár a szerencsejátékokra vonatkozó monopólium a szolgáltatásnyújtás szabadsága korlátozásának minősül, az ilyen korlátozás azonban közérdeken alapuló nyomós okokkal igazolható; ilyen ok lehet a fogyasztók különösen magas szintű védelmének biztosítása, amelyet a nemzeti bíróságnak kell vizsgálnia. A konkrétan a monopólium jogosultjának a terjeszkedő politika folytatására vonatkozó lehetőségét illetően a Bíróság megállapította, hogy annak érdekében, hogy összhangban legyen a bűnözés elleni küzdelem, valamint a játékkalkalmak csökkentésének céljával, a szerencsejátékok területén monopóliumot bevezető nemzeti szabályozásnak egyrészt azon a megállapításon kell alapulnia, hogy a játékokhoz kötődő bűnözés és csalás, valamint a játékfüggőség olyan problémát jelent az érintett tagállam területén, amely az engedélyezett és szabályozott tevékenységek kiterjesztésével orvosolható lenne, másrészt csak az olyan mértékű és szigorúan arra korlátozódó reklámtevékenységet szabad megengednie, amely ahhoz szükséges, hogy a fogyasztókat az ellenőrzött játékok hálózata felé terelje. Az ellenőrzött tevékenységek felé terelésre irányuló e cél elérése érdekében az engedéllyel rendelkező piaci szereplőknek a nem szabályozott tevékenységekkel szemben megbízható, ugyanakkor vonzó alternatívát kell adniuk, amely magában foglalhatja a szerencsejátékok széles skálájára vonatkozó kínálatot, a meghatározott terjedelmű reklámot, valamint az új terjesztési technikák alkalmazását. E tekintetben a Bíróság kimondta azonban, hogy a reklámnak mértéktartónak kell lennie, és szigorúan a fogyasztóknak az ellenőrzött játékok rendszere felé orientálásához szükséges mértékre kell korlátozódnia, továbbá nem irányulhat a fogyasztók játékokra való természetes hajlamának a szerencsejátékban való aktív részvételre biztatás útján történő erősítésére, különösen ideértve a játék banalizálását, vagy kedvező kép kialakítását azzal kapcsolatban, hogy a befolyó bevételeket közérdekű tevékenységekre fordítják, továbbá a játék vonzerejének jelentős nyereségek lehetőségét felvillantó figyelemfelkeltő reklámüzenetek útján történő növelését.

A C-372/09. és C-373/09. sz., *Peñarroja Fa* egyesített ügyekben 2011. március 17-én hozott ítéletében a Bíróságnak arra is alkalma nyílt, hogy a tevékenységüket a fordítás területén folytatni kívánó igazságügyi szakértőkkel szemben támasztható, képesítési feltételekkel foglalkozzon. A francia Cour de cassation által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdésekre válaszolva a Bíróság először is megállapította, hogy az igazságügyi szakértők fordítás területén végzett feladatai nem képeznek az EK 45. cikk első bekezdése – jelenleg az EUMSZ 51. cikk első bekezdése – értelmében vett, a közhatalom gyakorlásához kapcsolódó tevékenységeket, mivel az ilyen szakértő által elvégzett fordítások csupán kiegészítő jellegűek, és nem érintik a bíróság álláspontját és az ítélkezési jogkör szabad gyakorlását. Ezt követően a Bíróság kimondta, hogy ellentétes az EK 49. cikkel (jelenleg EUMSZ 56. cikk) az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében az igazságügyi szakfordítók valamely jegyzékébe való felvételt anélkül kötik képesítési feltételekhez, hogy az érdekeltek megismerhetnék a velük kapcsolatban hozott határozat alapjául szolgáló indokokat, és azzal szemben olyan hatékony bírósági jogorvoslati lehetőséget vehetnének igénybe, amely lehetővé teszi a határozatnak különösen az uniós jogból eredő azon követelmény tiszteltben tartása tekintetében meglévő jogszerűsége ellenőrzését, hogy a más tagállamokban megszerzett és elismert képesítésüket megfelelően figyelembe vették-e. Ezenfelelül a Bíróság szerint ellentétes az EK 49. cikkel (jelenleg EUMSZ 56. cikk) az olyan követelmény, amelynek értelmében az igazságügyi szakértők nemzeti jegyzékébe fordítói minőségben csak az a személy vehető fel, aki igazolja, hogy az igazságügyi szakértőknek a valamely cour d'appel által vezetett jegyzékében egymást követő három évig szerepelt, amennyiben kitűnik, hogy az ilyen követelmény megakadályozza, hogy a valamely más tagállamban letelepedett és a jegyzékben való szereplést nem igazoló személy kérelmének elbírálása keretében az e személy által megszerzett és valamely más tagállamban elismert képesítést megfelelően figyelembe vegyék annak megállapítása céljából, hogy e képesítés egyenértékűnek tekinthető e – és milyen mértékben – az igazságügyi

szakértők valamely cour d'appel által vezetett jegyzékében három egymást követő évig szereplő személytől rendszeresen elvárható képességekkel. E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a nemzeti hatóságoknak kell biztosítaniuk többek között azt, hogy a más tagállamokban megszerzett képzést valódi értéke szerint elismerjék, és megfelelően figyelembe vegyék.

Végül megemlítendő a C-490/09. sz., *Bizottság kontra Luxemburg* ügy, amelyben a Bíróság 2011. január 27-én hozott ítéletet és amelyben a más tagállamban végzett laboratóriumi elemzések és vizsgálatok költségeinek megtérítését kizáró luxemburgi szabályozást vitatták. A Bíróság ebben az ítéletben kimondta, hogy Luxemburg – mivel a társadalombiztosításra vonatkozó szabályozása keretében nem tette lehetővé az említett költségek viselését az ezen elemzések és vizsgálatok érdekében megelőlegezett költségek megtérítésének formájában, hanem a költségeknek csak az egészségbiztosítási pénztárak általi közvetlen viseléséről rendelkezett – nem teljesítette az EK 49. cikkéből (jelenleg EUMSZ 56. cikk) eredő kötelezettségeit. A Bíróság szerint ugyanis az ilyen szabályozás annyiban, amennyiben az alkalmazása ténylegesen kizárja a más tagállamokban letelepedett összes, vagy majdnem összes egészségügyi szolgáltató által nyújtott laboratóriumi elemzések és vizsgálatok költségviselésének lehetőségét, eltántorítja az említett tagállam társadalombiztosításának biztosítottjait attól, vagy meg is akadályozza őket abban, hogy ilyen szolgáltatókhoz forduljanak, és mind e biztosítottak, mind a szolgáltatók számára a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozását is jelenti.

Az egy adott irányelv értelmezésével kapcsolatos ügyek közül először is meg kell említeni a 2006/123 irányelv²³ értelmezésére vonatkozó C-119/09. sz., *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable* ügyet, amelyben a Bíróság 2011. április 5-én hozott ítéletet. Ebben az ügyben a francia Conseil d'État arra várt választ, hogy a tagállamok megtilthatják-e teljes körűen a könyvvizsgálóihoz hasonló szabályozott szakmát gyakorlók számára az ügynöki tevékenység folytatását. A Bíróság először is kimondta, hogy a kereskedelmi közlésnek a 2006/123 irányelv 4. cikke 12. pontja szerinti fogalma alatt nem csupán a hagyományos értelemben vett reklámot kell érteni, hanem az újabb ügyfelek megszerzésére irányuló reklám és információközlés egyéb formáit is, és ebből következően az ügynöki tevékenység a kereskedelmi tájékoztatás fogalmába tartozik. Ezt követően a Bíróság megállapította, hogy a minden ügynöki tevékenységre annak formájától, tartalmától vagy alkalmazási eszközeitől függetlenül vonatkozó tilalmat, amely kizár minden olyan tájékoztatási eszközt, amelyek lehetővé tennék a kereskedelmi tájékoztatás e formájának alkalmazását, a kereskedelmi tájékoztatás teljes körű tilalmának kell tekinteni, amely a 2006/123 irányelv 24. cikkének (1) bekezdése értelmében nem megengedett. Ez alapján a Bíróság kimondta, hogy ha valamely szabályozás teljes körűen tiltja a kereskedelmi tájékoztatás egyik formáját, és ennél fogva a 2006/123 irányelv 24. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, akkor összeegyeztethetetlen ezzel az irányelvvel, és nem igazolható az említett irányelv 24. cikkének (2) bekezdése alapján, még akkor sem, ha hátrányos megkülönböztetéstől mentes, közérdeken alapuló kényszerítő indok támasztja alá és arányos.

A továbbiakban a televíziós műsorszolgáltatás területét illetően meg kell említeni a C-244/10. és C-245/10. sz., *Mesopotamia Broadcast és Roj TV* egyesített ügyekben 2011. szeptember 22-én hozott ítéletet. Ebben az ítéletben a Bíróság kimondta, hogy a 97/36 irányelvvel módosított 89/552 irányelv²⁴ 22a. cikkét – amely szerint a tagállamok biztosítják, hogy az adások ne tartalmazzanak

²³ A belső piaci szolgáltatásokról szóló, 2006. december 12-i 2006/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2006. L 376., 36. o.).

²⁴ A 97/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 202., 60. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 321. o.) módosított, a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló, 1989. október 3-i 89/552/EGK tanácsi irányelv (HL L 298., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 224. o.).

semmiféle „gyűlöletre uszítást faji, nemi, vallási vagy nemzetiségi alapon” – úgy kell értelmezni, hogy a népek közötti kölcsönös megértés eszméjének megsértését tiltó nemzeti jogszabály hatálya alá tartozó tényállást úgy kell minősíteni, mint amely benne foglaltatik az említett fogalomban. A Bíróság szerint ez a cikk nem akadályozza annak, hogy valamely tagállam olyan általános jogszabály alapján, mint egy egyesülési jogról szóló törvény, egy másik tagállamban székhellyel rendelkező televíziós műsorszolgáltatóval szemben azzal az indokkal fogantatosítson intézkedéseket, hogy a műsorszolgáltató tevékenységei és céljai sértik a népek közötti kölcsönös megértés eszméjét, feltéve hogy – és ezt a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni – az említett intézkedések nem akadályozzák az említett műsorszolgáltató által gyártott, a másik tagállamból származó televíziós adások tulajdonképpeni továbbközvetítését a fogadó tagállam területén.

A munkavállalók szabad mozgását illetően két ítéletre érdemes felhívni a figyelmet. Először is a C-424/09. sz., *Toki*-ügyben 2011. április 5-én hozott ítéletet kell megemlíteni, amely a 89/48 irányelv²⁵ értelmezésére vonatkozik. Az ítélet alapjául szolgáló ügyben egy görög állampolgártól, aki az Egyesült Királyságban szerezte diplomáját környezetmérnöki területen, megtagadták a Görögországban szabályozott szakmának minősülő mérnöki foglalkozás gyakorlásához való jogot azzal az indokkal, hogy nem teljes jogú tagja az Engineering Councilnak, amely a 89/48 irányelvben kifejezetten említett, egyesült királyságbeli magánszervezet; az e szervezetben való tagság nem kötelező ahhoz, hogy valaki az Egyesült Királyságban szabályozott szakmának minősülő mérnöki foglalkozást gyakorolja. A Bíróság először is megállapította, hogy a 89/48 irányelv 3. cikke első bekezdésének b) pontjában szereplő elismerési mechanizmus alkalmazandó függetlenül attól, hogy az érdekelt teljes jogú tagja-e az érintett szövetségnek vagy szervezetnek. A Bíróság ezt követően kimondta, hogy az egy szabályozott szakma fogadó tagállamban való gyakorlása iránti engedély benyújtója által hivatkozott szakmai tapasztalatnak az alábbi három feltételt kell teljesítenie: egyrészt a hivatkozott gyakorlatnak az előző tíz év során, két éven át teljes munkaidőben gyakorolt munkából kell állnia, másrészt e munkának az érintett foglalkozásra a származási tagállamban jellemző szakmai tevékenységek együttesének állandó és rendszeres gyakorlását kell magában foglalnia, anélkül hogy szükséges lenne, hogy e munka e tevékenységek összességét lefedje, harmadrészt a foglalkozásnak, miként azt a származási tagállamban szokásosan gyakorolják, az általa lefedett tevékenységek szempontjából egyenértékűnek kell lennie azon foglalkozással, amely gyakorlása tekintetében engedély iránti kérelmet nyújtottak be a fogadó tagállamban.

Másodszor a C-379/09. sz. *Casteels*-ügyben 2011. március 10-én hozott ítéletet kell megemlíteni, amely a migráns munkavállalók kiegészítő nyugdíjra való jogosultságának védelmére vonatkozik. Ebben az ítéletben a Bíróság kimondta, hogy ellentétes az EUMSZ 45. cikkel, ha valamely kollektív munkaszerződés kötelező alkalmazásának keretében a kiegészítőnyugdíj-jogosultság végleges megszerzésére vonatkozó időszak számításánál valamely meghatározott tagállamban nem veszik figyelembe az ugyanazon munkáltatónál, ugyanazon általános munkaszerződés alapján, más tagállamokban található fióktelepeken foglalkoztatásban töltött éveket. Szintén ellentétes ezzel a cikkel, ha a munkavállalónak a munkáltatója valamely tagállamban található fióktelepéről az ugyanazon munkáltató más tagállamban található fióktelepére történő áthelyezését e munkáltatónak a munkavállaló által történő önkéntes elhagyásával azonosnak tekintik. A Bíróság azt is megállapította, hogy az EUMSZ 48. cikk nem rendelkezik közvetlen hatállyal, amelyre magánszemély a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatna a magánszektorban tevékenykedő munkáltatójával szembeni jogvitában.

²⁵ A 2001. május 14-i 2001/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 206., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 138. o.) módosított, a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv (HL 1989. L 19., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 337. o.).

A tőke szabad mozgásának elve több pénzügyi területre vonatkozó ítéletnek is tárgya volt. Közülük elsőként a C-10/10. sz., *Bizottság kontra Ausztria* ügyben 2011. június 16-án hozott ítéletet kell megemlíteni, amelyben a Bíróság kimondta, hogy az a tagállam, amely kizárólag a területén letelepedett intézmények esetében teszi lehetővé a kutató- és oktatási intézmények számára nyújtott adományok adóból történő levonását, nem teljesíti az EK 56. cikkéből (jelenleg EUMSZ 63. cikk) és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás 40. cikkéből eredő kötelezettségeit. A Bíróság szerint az adóalanyok közötti különbségtétel olyan kritériuma, amely kizárólag az adomány kedvezményezettjének a székhelyére vonatkozik, jellegénél fogva nem képezheti érvényes kritériumát a helyzetek összehasonlításának, következésképpen a közöttük fennálló objektív különbség megállapításának sem. Egyébiránt bár az igaz, hogy a kutatás és a fejlesztés előmozdítása közérdeken alapuló nyomós ok lehet, az olyan nemzeti szabályozás, amely kizárólag az érintett tagállamban végzett kutatási műveletek számára tartja fenn a valamely adójóváírásban való részesülést, közvetlenül ellentétes az Unió által a kutatás és technológiai fejlesztés területén folytatott politika céljával. Ugyanis az EK 163. cikk (2) bekezdése szerint e politika célja többek között az együttműködés adóügyi akadályainak felszámolása a kutatás területén, következésképp e politika nem valósítható meg a kutatás és fejlesztés nemzeti szinten történő előmozdítása révén.

Másodikként C-450/09. sz. *Schröder*-ügyben 2011. március 31-én hozott ítéletet érdemes megemlíteni, amelyben a Bíróság kimondta, hogy ellentétes az EUMSZ 63. cikkel az olyan tagállami szabályozás, amely lehetővé teszi a belföldi illetőségű adózó számára, hogy a – részére az ezen tagállam területén fekvő ingatlanokat átruházó – valamely szülőjének fizetett járadékokat az említett javak révén létrejött, bérbeadásból származó jövedelmekből levonja, e levonás lehetőségét a külföldi illetőségű adózó részére azonban nem biztosítja, amennyiben e járadékok fizetésének kötelezettsége az említett javak átruházásából következik. A Bíróság e tekintetben megállapította, hogy amennyiben a nem belföldi illetőségű adózó arra vonatkozó kötelezettségvállalása, hogy a szülője részére járadékot fizet, abból ered, hogy a részére az érintett tagállamban található ingatlanokat ruháztak át, e járadék az említett javak hasznosításához közvetlenül kapcsolódó kiadásnak minősül oly módon, hogy az említett adózó e vonatkozásban a belföldi illetőségű adózókéval összehasonlítható helyzetbe kerül. E feltételek mellett az olyan nemzeti szabályozás, amely a jövedelemadó területén a külföldi illetőségűektől megtagadja az ilyen kiadás levonását, a belföldi illetőségűek számára ugyanakkor engedélyezi, érvényes igazolás hiányában ellentétes az EUMSZ 63. cikkel.

Legvégül meg kell említeni, hogy a C-503/09. sz. *Stewart*-ügyben 2011. július 21-én hozott ítéletben a Bíróságnak a migráns munkavállalók szociális biztonságával kapcsolatban arra nyílt lehetősége, hogy a fiatal rokkantak rövid távú munkaképtelenségi ellátásának jellegéről határozzon, és megvizsgálja az említett ellátás nyújtásához szabott, a tagállamban szokásos lakóhellyel való rendelkezésre vonatkozó feltételt. A Bíróság ítéletéből az következik, hogy egyrészt a fiatal rokkantak rövid távú munkaképtelenségi ellátása az 1408/71/EGK rendelet²⁶ 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett rokkantsági ellátásnak minősül, ha bizonyos, hogy a kérelem benyújtásának időpontjában a kérelmező állandó vagy tartós rokkantságban szenved, mivel ilyen helyzetben ezen ellátás közvetlenül az említett rendelkezésben szereplő rokkantsághoz kapcsolódik, másrészt ellentétes az 1408/71 rendelet 10. cikke (1) bekezdésének első albekezdésével, ha valamely tagállam a fiatal rokkantak rokkantsági ellátásnak minősülő rövid

²⁶ Az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel (HL 1997. L 28., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. kötet, 3. fejezet, 3. o.) módosított és naprakésszé tett, továbbá a 647/2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel (HL L 117., 1. o.) módosított, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, az önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet (HL L 149., 2. o., magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 35. o.).

távú munkaképtelenségi ellátásának nyújtását azon feltételhez köti, hogy a kérelmező szokásos lakóhelyének az illetékes tagállam területén kell lennie.

A jogszabályok közelítése

A jogszabályok közelítésére vonatkozó, ezúttal terjedelmesebb ítélkezési gyakorlat többirányúnak tűnik az azt kiváltó jogalkotási tevékenységre tekintettel.

A fogyasztóvédelem területén a Bíróság a C-65/09. és C-87/09. sz., *Gebr. Weber és Putz* egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítéletében a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44 irányelv²⁷ 3. cikke (2) és (3) bekezdésének értelmezéséről határozott, amely abban az esetben, ha a leszállított fogyasztási cikk nem felel meg a szerződésnek, előírja, hogy a fogyasztónak joga van az eladótól a fogyasztási cikk térítésmentes kijavítását vagy kicserélését követelni. Pontosabban a Bíróságnak azokra a kérdésekre kellett válaszolnia, hogy először is a térítésmentes csere vonatkozik-e a hibás fogyasztási cikk eltávolítására, valamint a csereként átadott fogyasztási cikk beépítésére, másodsor pedig, hogy az eladó megtagadhatja-e a kicserélés aránytalan költségeinek viselését, ha az egyetlen lehetséges orvoslási módról van szó.

Az első kérdésre adott válaszában a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az említett irányelv által biztosított fogyasztóvédelem alapvető összetevője a fogyasztási cikk szerződésszerű állapota eladó általi helyreállításának térítésmentessége. Így ennek az irányelvnek a céljára hivatkozva, amely a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása, a Bíróság úgy határozott, hogy az 1999/44 irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben valamely nem szerződésszerű, a hiba megnyilvánulását megelőzően a fogyasztási cikk természetének és a céljának megfelelően a fogyasztó által jóhiszeműen beépített fogyasztási cikk szerződésszerű állapotát kicserélés útján helyreállítják, az eladó köteles arra, hogy vagy saját maga távolítsa el ezt a fogyasztási cikket arról a helyről, ahová azt beépítették és oda a csereként átadott fogyasztási cikket beépítse, vagy arra, hogy viselje az említett eltávolítással és a csereként átadott fogyasztási cikk beépítésével járó, szükséges költségeket. A Bíróság továbbá pontosította, hogy az eladónak ez a kötelezettsége attól függetlenül fennáll, hogy az eladó – az adásvételi szerződés alapján – köteles lett volna-e beépíteni az eredetileg vásárolt fogyasztási cikket.

Ami a második kérdést illeti, a Bíróság azt állapította meg, hogy az említett irányelv 3. cikkének (3) bekezdésével ellentétes az, hogy valamely nemzeti jogszabály biztosítja az eladó számára azt a jogot, hogy azon indokkal tagadhassa meg a nem szerződésszerű fogyasztási cikk kicserélését – mint az egyetlen lehetséges orvoslási módszert –, hogy a kicserélés a fogyasztási cikk hibátlan állapotbani értékére és a hiba jelentőségére tekintettel aránytalan költségeket okoz, e fogyasztási cikk azon helyről való eltávolításának kötelezettsége miatt, ahová azt beépítették, valamint a csereként átadott fogyasztási cikk oda történő beépítésének kötelezettsége miatt. A Bíróság azonban azt is elismerte, hogy a fogyasztó és az eladó érdekei közötti igazságos egyensúly biztosítása érdekében a szóban forgó rendelkezéssel mindazonáltal nem ellentétes az, hogy a fogyasztónak a hibás fogyasztási cikk eltávolításával és a csereként átadott fogyasztási cikk beépítésével járó költségek megtérítéséhez való jogát ilyen esetben az ítéletben meghatározott szempontok szerint megállapított arányos összeg eladó általi vállalására korlátozzák.

²⁷ A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló, 1997. május 25-i 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 171., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 4. kötet, 223. o.).

A hibás termékekért való felelősségre vonatkozóan a C-495/10. sz. *Dutruieux*-ügyet kell megemlíteni, amelyben a Bíróság 2011. december 12-én hozott ítéletet, és amelyben a Bíróságnak, amelyhez értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel fordultak, ismét²⁸ a 85/374 irányelv²⁹ által véghezvitt harmonizáció terjedelmét kellett pontosítania. Az adott ügyben a feltett kérdés lényegében az volt, hogy az említett irányelvvel ellentétes-e azon francia felelősségi rendszer fenntartása, amelyben az egészségügyi közintézmények a nyújtott ellátások keretében használt készülék vagy termék hibája miatt okozott károkért vétkesség hiányában is felelnek betegeik felé.

Először is a Bíróság emlékeztetett a 85/374 irányelv által véghezvitt harmonizáció terjedelmére és intenzitásának mértékére vonatkozó ítélezési gyakorlatára, kijelentve, hogy az irányelv célja az általa szabályozott kérdésekben a teljes körű³⁰ és kimerítő harmonizáció³¹. Ennek pontosítása után, ezen ítélezési gyakorlat alapján annak megválaszolása érdekében, hogy az említett irányelvvel ellentétes-e az adott nemzeti felelősségi rendszer, mindenképp azt kell megállapítani, hogy e rendszer ezen irányelv hatálya alá tartozik-e. A Bíróság tehát ezen emlékeztető után rögtön megvizsgálta ugyanezen irányelv alkalmazási területének korlátait, azon személyek körét illetően, akiknek a felelőssége az irányelvben előírt felelősségi rendszer alapján megállapítható. A Bíróság szerint e kör – amely az említett irányelv 3. cikke szerint magában foglalja a gyártót, azokat, akik terméket importálnak a Közösségbe, és a szállítót, ha a gyártó nem állapítható meg – kimerítően van meghatározva. Következésképpen a Bíróság azt állapította meg, hogy az olyan szolgáltatásnyújtó felelőssége, amely kórházban nyújtott ellátásokhoz hasonló szolgáltatásnyújtás keretében olyan hibás készülékeket vagy termékeket használ, amelyeknek a szóban forgó 85/374 irányelv 3. cikkének rendelkezései értelmében véve nem gyártója, és e használatból kárt okoz e szolgáltatás igénybevevőjének, nem tartozik ezen irányelv hatálya alá. A Bíróság ebből arra következtetett, hogy az említett irányelvvel nem ellentétes az, ha valamely tagállam olyan szabályozást alkot, mint amely az alapeljárásban szerepel, és amely az így keletkezett károkért az ilyen szolgáltatásnyújtó felelősségét írja elő az utóbbi vétkessége hiányában is, azzal a feltétellel azonban, hogy fennmarad a károsult és/vagy az említett szolgáltató lehetősége, hogy az említett irányelv alapján hivatkozhasson a gyártó felelősségére, amennyiben az irányelvben támasztott feltételek teljesülnek.

Az emberi felhasználásra szánt gyógyszerekkel kapcsolatban két, ugyanazon a napon hozott határozatot kell megemlíteni, a C-249/09. sz., *Novo Nordisk* ügyben 2011. május 5-én hozott ítéletet, és a C-316/09. sz., *MSD Sharp & Dohme* ügyben 2011. május 5-én hozott ítéletet, amelyekben a Bíróság jelentős pontosításokkal szolgált az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló 2001/83 irányelv³² bizonyos, az e gyógyszerek reklámozását szabályozó rendelkezéseinek értelmével kapcsolatban.

²⁸ Lásd a C-285/08. sz., *Moteurs Leroy Somer* ügyben 2009. június 4-én hozott ítéletet (EBHT 2009., I-4733. o.).

²⁹ Az 1999. május 10-i 1999/34/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1985. július 25-i 85/374/EGK tanácsi irányelv (HL L 210., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 257. o.).

³⁰ Lásd többek között a C-52/00. sz., *Bizottság kontra Franciaország* ügyben 2002. április 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-3827. o.) 24. pontját; a C-154/00. sz., *Bizottság kontra Görögország* ügyben 2002. április 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-3879. o.) 20. pontját, és a C-402/03. sz., *Skov és Bilka* ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-199. o.) 23. pontját.

³¹ Lásd a fent hivatkozott *Moteurs Leroy Somer* ügyben hozott ítélet 24. és 25. pontját.

³² A 2004. március 31-i 2004/27/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 136., 34. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 34. kötet, 262. o.) módosított, az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló, 2001. november 6-i 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 311., 67. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 69. o.; helyesbítés: HL L 235., 2006.8.30., 24. o.).

Az első, a fent hivatkozott *Novo Nordisk*-ügyben az alapeljárás diabétesz kezelésével foglalkozó egészségügyi vállalkozással volt kapcsolatos, amelynek az Észk Köztársaság Gyógyszerészeti Intézetének határozatában megtiltották egy inzulin alapú gyógyszernek egy orvosi szaklapban a gyógyszer felírására jogosult személyeknek szánt reklámozását azzal az indokkal, hogy az sérti a nemzeti jogi rendelkezéseket, amelyek előírják, hogy a gyógyszerreklám nem tartalmazhat olyan információt, amely nem szerepel az alkalmazási előírásban. A kérdést előterjesztő bíróság, amelyhez hatályon kívül helyezés iránt keresetet nyújtottak be e határozattal szemben, két kérdést terjesztett előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé a 2001/83 irányelv 87. cikke (2) bekezdésének értelmezésére vonatkozóan, amely rendelkezés szerint „a gyógyszer reklámozásának minden részlete meg kell, hogy feleljen az alkalmazási előírásban megadott adatoknak”.

A kérdést előterjesztő bíróság első kérdésével arra kereste a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 2001/83 irányelv 87. cikkének (2) bekezdését, hogy annak hatálya az olyan, orvosi szaklapokból vagy tudományos munkákból származó idézetekre is kiterjed, amelyeket a gyógyszer felírására jogosult személyeknek szánt gyógyszerreklám tartalmaz? A Bíróság igenlő választ adott, megállapítva, hogy valójában mind a 2001/83 irányelv 87. cikkének az irányelv rendszerében való elhelyezkedéséből, mind a teljes említett 87. cikk szövegéből és tartalmából az következik, hogy annak (2) bekezdése olyan általános normának minősül, amely az összes gyógyszerreklámra vonatkozik, beleértve a gyógyszerek felírására vagy kiadására jogosult személyeknek szánt reklámot is.

Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság a 2001/83 irányelv 87. cikkének (2) bekezdése által támasztott tilalom terjedelméről kérdezte a Bíróságot. A Bíróság azt a választ adta, hogy e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az tiltja a gyógyszer felírására vagy kiadására jogosult személyeknek szóló gyógyszerreklámban olyan állítások közzétételét, amelyek ellentétesek az alkalmazási előírással, azonban nem írja elő, hogy az e reklámban szereplő valamennyi állítás megtalálható legyen az említett előírásban, vagy abból levezethető legyen. A Bíróság továbbá pontosította, hogy egy ilyen reklám tartalmazhat olyan állításokat, amelyek kiegészítik az említett irányelv 11. cikkében említett adatokat, feltéve hogy ezen állítások: összeegyeztethető módon megerősítik vagy pontosítják az említett adatokat, azok elferdítése nélkül, és megfelelnek az ezen irányelv 87. cikkének (3) bekezdésében és 92. cikkének (2) és (3) bekezdésében említett követelményeknek.

A második, a fent hivatkozott, *MSD Sharp & Dohme* ügyben a Bíróságnak ugyanezen 2001/83 irányelv 88. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezéséről kellett határoznia, amely rendelkezés megtiltja azoknak a gyógyszereknek a nyilvános reklámozását, amelyek csak orvosi rendelvényre kaphatók. Az adott ügyben egy gyógyszeripari vállalkozás azt állította, hogy egyik versenytársa megsértette az e szabályt átültető nemzeti jogi rendelkezéseket azáltal, hogy az internetes oldalán három általa gyártott, vényköteles gyógyszerre vonatkozó, mindenki számára hozzáférhető információkat tett közzé. Az alperes elérte, hogy a nemzeti bíróságok elrendeljék a szóban forgó közzététel megtiltását. A kérdést előterjesztő bíróság, amelyhez az alperes felülvizsgálati kérelemmel fordult, lényegében azt kérdezte a Bíróságtól, hogy a vitatott közzététel valóban reklámnak minősül-e a 2001/83 irányelv 88. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében. A Bíróság válasza az volt, hogy e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az nem tiltja, hogy valamely gyógyszeripari vállalkozás vényköteles gyógyszerekre vonatkozó információkat terjesszen az internetes oldalán, ha ezek az információk az internetes oldalon csupán azok számára hozzáférhetőek, akik az információkat felkutatják, és ha e terjesztés csupán a gyógyszernek az említett irányelv 62. cikkének megfelelő csomagolásának a valóság hű másolatát, valamint az illetékes gyógyszeripari hatóságok által jóváhagyott alkalmazási előírásnak vagy beteg tájékoztatónak a szó szerinti és teljes másolatát foglalja magában. Tiltott ezzel szemben az ilyen internetes oldalon a gyógyszerekre vonatkozó

olyan információk terjesztése, amelyeket a gyártó válogatott vagy átdolgozott, mivel az információk e manipulációja csak a reklámozási céllal magyarázható.

Még mindig az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek területén, de ezúttal a gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványáról szóló 469/2009 rendelettel³³ kapcsolatban, a C-322/10. sz., *Medeva*-ügyre hívjuk fel a figyelmet, amely ügyben a Bíróság 2011. november 24-én hozott ítéletet, és amely ügyben a Bíróság kiegészítő oltalmi tanúsítvány (a továbbiakban: KOT) megszerzése feltételeinek pontosítására irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelemre válaszolt.

A szabadalom által biztosított oltalom elégtelenségének orvoslása érdekében a 469/2009 rendelet 3. cikke rendelkezik arról a lehetőségről, hogy a nemzeti szabadalom jogosultja KOT-ot kaphasson, feltéve többek között, hogy a termék már hatályos alapszabadalom oltalma alatt áll, és a termék gyógyszerként történő forgalomba hozatalát engedélyezték. A Bíróság az annak meghatározását lehetővé tévő kritériumokat illetően, hogy „a termék hatályos alapszabadalom oltalma alatt áll”-e mindenekelőtt pontosította, hogy az említett rendelet 3. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, hogy valamely tagállam illetékes iparjogvédelmi hatósága olyan hatóanyagokra vonatkozó KOT-ot adjon, amelyek nincsenek megemlítve az ilyen kérelem alátámasztására hivatkozott alapszabadalom igénypontjainak szövegében. Továbbá a 469/2009 rendelet 3. cikkének b) pontjában támasztott második feltételt illetően, amely szerint a terméknek gyógyszerként forgalombahozatali engedély hatálya alá kell tartoznia, és ami e gyógyszer összetételét illeti, a Bíróság utalt arra, hogy ugyanezen rendelet 3. cikkének b) pontjával – feltéve, hogy az e cikkben előírt többi feltétel is teljesül –, nem ellentétes az, ha valamely tagállam illetékes hatósága két hatóanyag kombinációjára vonatkozó KOT-ot ad a hivatkozott alapszabadalom igénypontjai szövegében szereplő kombinációnak megfelelően, amikor az a gyógyszer, amelynek a forgalombahozatali engedélyét a KOT iránti kérelem alátámasztására bemutatták, nem kizárólag e két hatóanyag kombinációját tartalmazza, hanem más hatóanyagokat is.

A biotechnológiai találmányok oltalmával kapcsolatban a Bíróság fontos előzetes döntést hozott a C-34/10. sz. *Brüstle*-ügyben 2011. október 18-án hozott ítéletben, amelyben az „emberi embrió” fogalmát igyekezett meghatározni. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Greenpeace által kezdeményezett, azon szabadalom megsemmisítésére irányuló eljárás keretében terjesztették elő, amely idegrendszeri betegség kezelésére használt embrionális őssejtekből előállított idegi elősejtekre vonatkozott. Ebben az ügyben a Bíróságot az „emberi embrió” fogalmának – amelyet a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44 irányelv³⁴ nem határoz meg – értelmezéséről, valamint az említett irányelv 6. cikke (2) bekezdése c) pontjában foglalt, az emberi embrió ipari vagy kereskedelmi célra történő alkalmazására irányuló találmányok szabadalmi oltalomból való kizárásának terjedelméről kérdezték.

A Bíróság először is pontosította, hogy a 98/44 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében szereplő „emberi embrió” kifejezéseket úgy kell tekinteni, mint amelyek az uniós jog olyan önálló fogalmát jelölik, amelyet az Unió területén egységesen kell értelmezni. Hangsúlyozva továbbá, hogy ezen irányelv szöveggörnyezeté és célja arra utal, hogy az uniós jogalkotó ki kívánta zárni a szabadalmazhatóság mindazon lehetőségét, amikor az emberi méltóság tiszteletben tartása sérülhet, a Bíróság azt állapította meg, hogy az „emberi embrió” fogalmát szélesen kell értelmezni, és hogy ebben az összefüggésben a fent említett rendelkezés értelmében „emberi embriónak”

³³ A gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványáról szóló, 2009. május 6-i 469/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 152., 1. o.).

³⁴ A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 213., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 395. o.).

minősül mindazon megtermékenyítetlen emberi petesejt, amelybe egy érett emberi sejtből származó sejtmagot ültettek át, valamint mindazon megtermékenyítetlen emberi petesejt, amelyet szűznemzés útján osztódásra és továbbfejlődésre ösztönöztek. Ellenben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságnak kell a tudomány állására tekintettel meghatároznia, hogy az emberi embrióból a blastocysta-szakaszban nyert összejt „emberi embriónak” minősül-e e rendelkezés értelmében.

Másodszor a Bíróság azt állapította meg, hogy „az emberi embrió ipari vagy kereskedelmi célra történő alkalmazása” fogalmat illetően a szabadalmazhatóság köréből való kizárás a tudományos kutatás céljára történő alkalmazásra is vonatkozik. A Bíróság szerint ugyanis valamely találmány szabadalmazása főszabály szerint annak ipari és kereskedelmi célú alkalmazására is vonatkozik, még akkor is, ha a tudományos kutatás célját meg is kell különböztetni az ipari vagy kereskedelmi céltól, az emberi embrióknak a szabadalmi bejelentés tárgyát képező kutatási célú alkalmazása nem választható el magától a szabadalomtól és az ahhoz fűződő jogoktól.

Végül a Bíróság állást foglalt az idegi elősejtek előállítására vonatkozó találmány szabadalmazhatóságával kapcsolatban. A Bíróság úgy határozott, hogy valamely találmány szabadalmazhatóságát ki kell zárni, akkor, ha mint az adott ügyben, e találmány megvalósítása megköveteli az emberi embriók előzetes elpusztítását vagy alapanyagként történő alkalmazását, bármelyik szakaszban is kerül sor ezekre, még akkor is, ha a bejelentett műszaki információ leírása nem említi az emberi embriók alkalmazását.

A C-58/10–C-68/10. sz., *Monsanto és társai* egyesített ügyekben 2011. szeptember 8-án hozott ítéletben Bíróság azokról a feltételekről határozott, amelyek mellett a nemzeti hatóságok sürgősségi intézkedéseket hozhatnak a géntechnológiával módosított szervezetekről szóló 90/220 irányelv³⁵ (amelyet a 2001/18 irányelv³⁶ hatályon kívül helyezett) alapján már forgalombahozatali engedélyben részesülő géntechnológiával módosított szervezetek (a továbbiakban: GMO-k) felhasználásának vagy forgalomba hozatalának felfüggesztése vagy ideiglenes megtiltása érdekében.

A Bíróság az adott ügyben azt állapította meg, hogy a különösen a 90/220 irányelv szerinti termesztés céljából vetőmagként engedélyezett MON 810 kukoricát a géntechnológiával módosított élelmiszerekről szóló 1829/2003 rendelet³⁷ értelmében létező termékként jelentették be, majd később e rendelet alapján elbírálás alatt álló, engedélyezés megújítása iránti kérelem tárgyát képezte. A Bíróság úgy tekintette, hogy ilyen körülmények között valamely tagállam nem alkalmazhatja a 2001/18 irányelv által előírt védzáradékat az olyan GMO, mint a MON 810 kukorica, felhasználásának vagy forgalomba hozatalának felfüggesztésére vagy ideiglenes megtiltására irányuló intézkedések meghozatala érdekében. A Bíróság pontosította, hogy ilyen sürgősségi intézkedéseket viszont az 1829/2003 rendelet 34. cikkének megfelelően elfogadhat.

E tekintetben a Bíróság hangsúlyozta, hogy ha valamely tagállam ez utóbbi rendelet alapján sürgősségi intézkedéseket kíván meghozni, tiszteletben kell tartania mind az abban foglalt tartalmi

³⁵ A géntechnológiával módosított szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásáról szóló, 1990. április 23-i 90/220/EGK tanácsi irányelv (HL L 117., 15. o.).

³⁶ A géntechnológiával módosított szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásáról és a 90/220/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 106., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 77. o.).

³⁷ A géntechnológiával módosított élelmiszerekről és takarmányokról szóló, 2003. szeptember 22-i 1829/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 268., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 32. kötet, 432. o.).

feltételeket, mind a 178/2002 rendeletben³⁸ – amelyre az első rendelet ezzel kapcsolatban utal – előírt eljárási feltételeket. A tagállamoknak tehát „hivatalosan” tájékoztatnia kell a Bizottságot a sürgősségi intézkedések meghozatalának szükségességéről. Ha a Bizottság semmilyen intézkedést nem hoz, a tagállamnak „haladéktalanul” tájékoztatnia kell a Bizottságot és a többi tagállamot az elfogadott ideiglenes védintézkedések tartalmáról.

A Bíróság egyebekben az 1829/2003 rendelet alapján meghozott sürgősségi intézkedések tartalmi feltételeit illetően azt állapította meg, hogy a rendelet előírja a tagállamok számára, hogy a sürgősségen kívül állapítsák meg az emberi egészséget, az állatok egészségét vagy a környezetet nyilvánvaló módon veszélybe sodró, jelentős kockázatot képező helyzet fennállását. Ezeket az intézkedéseket ideiglenes és megelőző jellegük ellenére csak akkor lehet meghozni, ha a lehető legátfogóbb kockázatfelmérésen alapulnak a konkrét ügy sajátos körülményeire tekintettel, amelyek arra utalnak, hogy ezek az intézkedések szükségesek.

Végül a Bíróság hangsúlyozta, hogy az 1829/2003 rendeletben előírt rendszer szerkezete, valamint a mesterséges különbségek megelőzésére irányuló célkitűzése tükrében valamely súlyos és nyilvánvaló veszély értékelése és kezelése végső soron – az uniós bíróság felülvizsgálata mellett eljáró – Bizottság és Tanács kizárólagos hatáskörébe tartozik.

Szintén a géntechnológiával módosított élelmiszerekről szóló 1829/2003 rendelet³⁹ értelmezésére vonatkozóan említést érdemel a C-442/09. sz., *Bablok és társai* ügy is, amelyben a Bíróság 2011. szeptember 6-án hozott ítéletet. Az alapeljárás egy méhészt és a Freistaat Bayern (Németország), olyan földterületek tulajdonosa között folyt, amelyeken MON 810 kukoricát termesztettek. A méhészt azt állította, hogy a MON 810 kukorica DNS-ének jelenléte a kukorica-virágporban és az általa készített egyes mézmintákban alkalmatlanná tette méhészeti termékeit a forgalomba hozatalra és a fogyasztásra. A kérdést előterjesztő bíróság, amely megjegyezte, hogy abban az időpontban, amikor a jogvita tárgyát képező virágpor a mézbe vagy virágpor alapú étrend-kiegészítőbe kerül, elveszíti a megtermékenyítő képességét, előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult a Bírósághoz, és lényegében azt kérdezte, hogy a szóban forgó méhészeti termékekben a géntechnológiával módosított kukorica virágporának, amely már nem rendelkezik szaporodóképességgel, pusztán jelenléte azzal a következménnyel jár-e, hogy e termékek forgalomba hozatala engedélyköteles.

Következésképpen a Bíróságnak a géntechnológiával módosított szervezetnek az 1829/2003 rendelet 2. cikkének 5. pontja értelmében vett fogalmát kellett pontosítania. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az olyan anyag, mint a géntechnológiával módosított kukoricafajtából származó virágpor, amely már nem rendelkezik szaporodóképességgel, és egyáltalán nem képes genetikai anyagának átadására, már nem tartozik bele ebbe a fogalomba. A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy az ilyen virágport tartalmazó termékek, mint a méz és az étrend-kiegészítők, az említett rendelet értelmében GMO-kból előállított összetevőket tartalmazó élelmiszereknek minősülnek. E tekintetben megállapította, hogy a jogvita tárgyát képező virágpor „GMO-kból előállított”, és méz, valamint virágporalapú étrend-kiegészítők „összetevőjének” minősül. Ami a mézet illeti, a Bíróság hangsúlyozta, hogy a virágpor nem idegen test vagy szennyeződés, hanem e termék egyik természetes alkotóeleme, ezért ténylegesen „összetevőnek” kell minősíteni. Következésképpen a szóban forgó virágpor a rendelet hatálya alá tartozik, és forgalomba hozatala

³⁸ Az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 2002. január 28-i 178/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 31., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 463. o.).

³⁹ Lásd a 37. lábjegyzetet.

előtt a rendeletben megállapított engedélyezési rendszer vonatkozik rá. Másfelől a Bíróság megjegyezte, hogy e virágpör a mézbe történő bekerülésének szándékos vagy véletlen jellege nem vonhatja ki a GMO-kból előállított összetevőket tartalmazó élelmiszert ezen engedélyezési rendszer alkalmazása alól. A Bíróság végül pontosította, hogy az 1829/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdésében, valamint 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt, élelmiszerekre vonatkozó engedélyezési és felügyeleti kötelezettség attól függetlenül fennáll, hogy milyen arányban van jelen a géntechnológiával módosított anyag a szóban forgó termékben, és hogy e kötelezettségre nem lehet analógia útján az ugyanezen rendelet 12. cikkének (2) bekezdésében a címkézésre vonatkozóan megállapított tűrési határértékeket alkalmazni.

A szerzői jognak az információs társadalomban való védelmére vonatkozó területen két határozat érdemel különösebb figyelmet.

Az első, a C-70/10. sz. *Scarlet Extended*-ügyben 2011. november 24-én hozott ítélet azokra a nemzeti intézkedésekre vonatkozik, amelyek célja az interneten keresztül történő illegális letöltések elleni küzdelem. Az ügy alapját a Scarlet Extended SA, internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató és a SABAM, szerzők, alkotók és kiadók zeneműveinek harmadik fél általi felhasználásának engedélyezéséért felelős belga jogkezelő szervezet között folyamatban lévő jogvita jelentette. A SABAM azt állapította meg, hogy a Scarlet szolgáltatásait használó internetezőök engedély és jogdíjfizetés nélkül töltenek le az internetről az ő katalógusában szereplő műveket „peer-to-peer” hálózat segítségével. A SABAM a nemzeti bírósághoz fordult, és először is kérte, hogy a bíróság kötelezze az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatót e szerzői jogi jogsértések abbahagyására, úgy hogy tegye lehetetlenné a SABAM repertoárjában szereplő zeneművet tartalmazó fájloknak az ügyfelei által „peer-to-peer” szoftver segítségével történő küldése vagy fogadása bármely formáját. A fellebbviteli bíróság, amelyhez az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató fordult, felfüggesztette az eljárását, és előzetes döntéshozatal iránti kérelemben lényegében azt kérdezte a Bíróságtól, hogy az ilyen eltiltó határozat összeegyeztethető-e az uniós joggal.

A Bíróság úgy válaszolt, hogy az együttesen és az alkalmazandó alapvető jogok védelméből eredő követelményekre tekintettel értelmezett 2000/31⁴⁰, 2001/29⁴¹, 2004/48⁴², 95/46⁴³ és 2002/58 irányelv⁴⁴ akként értelmezendő, hogy azokkal ellentétes az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatónak az olyan szűrőrendszer létrehozására való kötelezése, amely a szolgáltatásain – különösen a „peer-to-peer” szoftvereken útján – áthaladó valamennyi elektronikus adatátvitelt érinti; teljes ügyfélkörére, megkülönböztetés nélkül alkalmazandó; megelőző jellegű, költsége kizárólag a szolgáltatót terheli, időbeli korlátozás nélküli, és alkalmas arra, hogy e szolgáltató hálózatán azonosítsa az olyan zeneművet, filmet vagy audiovizuális alkotást tartalmazó fájlok

⁴⁰ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 178., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 25. kötet, 399. o.).

⁴¹ Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.).

⁴² A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 157., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o.).

⁴³ A személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i 95/46/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 281., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 15. kötet, 355. o.).

⁴⁴ Az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló, 2002. július 12-i 2002/58 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 201., 37. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 29. kötet 514. o.).

mozgását, amelyekre nézve a kérelmező, állítása szerint, szellemi tulajdonjogokkal rendelkezik, annak érdekében, hogy blokkolja azon fájlok továbbítását, amelynek cseréje sérti a szerzői jogot.

A Bíróság határozatát annak megállapításával indokolta, hogy valójában az ilyen tiltó határozat nem tartja tiszteletben a 2000/31 irányelv 15. cikkének (1) bekezdése által előírt azon tilalmat, hogy az ilyen szolgáltatónak a nyomon követésre vonatkozó általános kötelezettséget írjanak elő, sem azt a követelményt, hogy igazságos egyensúly álljon fenn egyrészt a szellemi tulajdonjog védelme, másrészt a vállalkozás szabadsága, a személyes adatok védelméhez való jog, valamint az információk fogadásának és közlésének szabadsága között.

A második, a C-462/09. sz. *Stichting de Thuiskopie* ügyben 2011. június 16-án hozott ítéletében a Bíróság az azon tagállamokat terhelő kötelezettség végrehajtási módjairól és terjedelméről határozott, amelyek elismerik a magáncélú másolatra vonatkozó kivételt, annak érdekében, hogy méltányos díjazás kifizetését biztosítsák a szerzői jogok jogosultjainak az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogokról szóló 2001/29 irányelv⁴⁵ 5. cikke (2) bekezdése b) pontjának megfelelően. Az adott ügy arra a sajátos esetre vonatkozott, amelyben az adathordozók hivatásos eladója másik tagállamban telepedett le, mint amelyben a fent említett kötelezettség őt terheli, és tevékenységei e tagállam felé irányulnak.

Először is a Bíróság elfogadta, hogy még ha főszabály szerint azt a végső felhasználót kell is a méltányos díjazás kötelezettjének tekinteni, aki magáncélból többszörözi a védelem alatt álló művet, a tagállamok – figyelemmel a magáncélú felhasználók beazonosításának, valamint az arra való kötelezésüknek gyakorlati nehézségeire, hogy megtérítsék az általuk okozott hátrányt a jogosultaknak – bevezethetik a magáncélú másolat utáni díjat azon személyek terhére, akik e végső felhasználó rendelkezésére bocsátanak többszörözésre alkalmas berendezéseket, készülékeket és adathordozókat, mivel ezen személyek e díj összegét beépíthetik az említett rendelkezésre bocsátás végső felhasználó által fizetett árába. Ezt követően, másodszer a Bíróság úgy értelmezte ugyanennek az irányelvnek a rendelkezéseit, hogy azok azon tagállam számára, amely nemzeti jogába bevezette a magáncélú másolatra vonatkozó kivételt, egy olyan eredménykötelmet írnak elő, amelynek értelmében ezen állam hatáskörének keretében köteles biztosítani a szerzőt érő hátrány, különösen, ha az az említett tagállam területén keletkezett, megtérítésére szánt méltányos díjazás tényleges beszedését. E tekintetben ezen eredménykötelekre nincs hatással az a körülmény, hogy a többszörözésre alkalmas berendezések, készülékek és adathordozók hivatásos eladója azon tagállamtól eltérő tagállamban telepedett le, mint amelyben a vásárlók lakóhellyel rendelkeznek. Amennyiben lehetetlen a méltányos díjazás vásárlóktól való beszedésének biztosítása, a nemzeti bíróság feladata a nemzeti jog értelmezése annak érdekében, hogy lehetőség legyen e díjazásnak a kereskedőként eljáró, díjfizetésre kötelezett személytől való beszedésére.

Szélesebb értelemben a szellemi tulajdonjogok védelmének területén a Bíróság a C-406/09. sz. *Realchemie Nederland* ügyben 2011. október 18-án hozott ítéletében a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004/48 irányelv⁴⁶ 14. cikkében foglalt azon szabály terjedelméről határozott, amely szerint a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy valamely szellemi tulajdonjog megsértésével kapcsolatos eljárásban a pernyertes fél részéről felmerült perköltséget főszabály szerint a peresztes fél viselje.

⁴⁵ Lásd a 41. lábjegyzetet.

⁴⁶ Lásd a 42. lábjegyzetet.

Ebben az ügyben a Bíróság azt állapította meg, hogy a 2004/48 irányelv 14. cikkének hatálya alá tartoznak azok a költségek, amelyek az egyik tagállamban indított végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás keretében merülnek fel, amelynek során valamely szellemi tulajdonjog tiszteletben tartása iránti per keretében egy másik tagállamban hozott határozat elismerését és végrehajtását kérik. A Bíróság szerint ugyanis ezen értelmezése összhangban van mind a 2004/48 irányelv általános célkitűzésével, amely a tagállamok jogszabályainak egymáshoz való közelítése a szellemi tulajdonjogok egy magas, egyenértékű és egységes védelmi szintjének biztosítása érdekében, mind az említett 14. cikk különleges célkitűzésével, amely annak megakadályozása, hogy a sérelmet szenvedett felet visszatartsák attól, hogy a szellemi tulajdonjogai védelme érdekében bírósági eljárást kezdeményezzen. Az említett célkitűzéseknek megfelelően a szellemi tulajdonjogok megsértőjének teljes egészében viselnie kell a magatartásának pénzügyi következményeit.

A C-236/09. sz., *Association Belge des Consommateurs Test-Achats és társai* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. március 1-jén hozott ítéletet, a Belga Királyság Cour constitutionnelle-je a 2004/113 irányelv⁴⁷ 5. cikke (2) bekezdésének érvényességével kapcsolatban kérdezte a Bíróságot, amely rendelkezés szerint „[a]z (1) bekezdéstől eltérve a tagállamok 2007. december 21. előtt dönthetnek úgy, hogy megengednek arányos különbségeket az egyének biztosítási díjaiban és juttatásaiban, ha a vonatkozó és pontos biztosításmatematikai és statisztikai adatok alapján a nemi hovatartozás alkalmazása a kockázatelemzésben meghatározó tényező”. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy vitathatatlan, hogy a 2004/113 irányelv célja a biztosítási szolgáltatások területén – amint az az 5. cikkének (1) bekezdéséből is kitűnik – az uniszex biztosítási díjak és szolgáltatások szabályának az alkalmazása. Az említett irányelv (18) preambulumbekkezdése kifejezetten előírja, hogy a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód biztosítása érdekében, a nemnek mint biztosításmatematikai tényezőnek a használata nem eredményezhet különbségeket az egyének biztosítási díjaiban és juttatásaiban. Az említett irányelv (19) preambulumbekkezdése „mentességként [helyesen: eltérésként]” említi a tagállamok azon lehetőségét, hogy az uniszex biztosítási díjak és juttatások szabályát ne alkalmazzák. A 2004/113 irányelv tehát azon az előfeltevésen alapul, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. és 23. cikkében előírt, a nők és a férfiak közötti egyenlő bánásmódra vonatkozó elv alkalmazása tekintetében a nők, illetve a férfiak helyzete az általuk kötött szerződésekben szereplő biztosítási díjak és juttatások vonatkozásában hasonló. A Bíróság továbbá azt állapította meg, hogy a 2004/113 irányelv 5. cikkének (2) bekezdése, amely az érintett tagállamok számára lehetővé teszi, hogy időbeli korlátok nélkül hatályban tartsák az uniszex biztosítási díjak és juttatások szabályától való eltérést, ellentétes a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmódra irányuló, az említett irányelv által követett cél elérésével, és ellentétes az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. és 23. cikkével. Következésképpen a Bíróság azt állapította meg, hogy e rendelkezést 2012. december 21-i hatállyal érvénytelennek kell tekinteni.

A C-442/10. sz., *Churchill Insurance Company és Evans* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. december 1-jén hozott ítéletet, és amely a gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 72/166 első⁴⁸, 84/5

⁴⁷ A nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról szóló, 2004. december 13-i 2004/113/EK tanácsi irányelv (HL L 373., 37. o.).

⁴⁸ A tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra és a biztosítási kötelezettség ellenőrzésére vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1972. április 24-i 72/166/EGK tanácsi irányelv (HL L 103., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 10. o.).

második⁴⁹ és 90/232 harmadik irányelvvel⁵⁰ – amelyeket azóta a 2009/103 irányelv⁵¹ kodifikált – volt kapcsolatos, a Bíróságnak előzetes döntéshozatal iránti kérelem nyomán a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás terjedelméről kellett határoznia olyan harmadik fél kárigényének vonatkozásában, aki balesetet szenvedett el.

Ítéletében a Bíróság azt állapította meg, hogy a 90/232 harmadik irányelv 1. cikkének első bekezdésével, valamint a 84/5 második irányelv 2. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely azzal a joghatással jár, hogy automatikusan kizárja a biztosító kártérítési kötelezettségét egy közúti baleset károsultjaival szemben, amennyiben ezt a balesetet nem a biztosítási szerződés által biztosított vezető okozta, továbbá e károsult, a baleset időpontjában a gépjármű utasa, biztosított volt e gépjármű vezetése tekintetében, és a vezetést e vezetőnek engedte át. A Bíróság továbbá pontosította, hogy ezen értelmezés nem függ attól, hogy a biztosított károsult tudatában volt-e annak a ténynek, hogy az a személy, akinek a gépjármű vezetését átengedte, e tekintetben nem volt biztosított, vagy azt hitte, biztosított volt, illetve felmerült-e benne ez a kérdés, vagy sem. A Bíróság mindazonáltal elismerte, hogy ez nem zárja ki a tagállamok azon lehetőségét, hogy figyelembe vegyék ezt a tényezőt a polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályozásukban, mindenesetre azzal a feltétellel, hogy az e területre vonatkozó hatáskörüket az uniós jog és különösen az első irányelv 3. cikkének (1) bekezdése, a második irányelv 2. cikkének (1) bekezdése és a harmadik irányelv 1. cikkének tiszteletben tartásával kell gyakorolniuk, és hogy a szóban forgó nemzeti rendelkezések nem foszthatják meg ezeket hatékony érvényesülésüktől. Ily módon a Bíróság szerint valamely – általános és absztrakt szempontok alapján meghatározott – nemzeti szabályozás kizárólag a károsult károkozásban való közrehatása alapján nem zárhatja ki vagy korlátozhatja aránytalanul a károsult kötelező gépjármű-felelősségbiztosításon alapuló kártérítési jogát. A károsultnak járó kártérítés mértékét csak rendkívüli körülmények esetén, egyedi mérlegelés alapján lehet korlátozni.

Közlekedés

A C-176/09. sz., *Luxemburg kontra Parlament és Tanács* ügyben 2011. május 12-én hozott ítéletében a Bíróság a repülőtéri díjakról szóló, 2009. március 11-i 2009/12 irányelv⁵² érvényességéről határozott. E tagállam egyetlen repülőtere, bár nem felel meg az említett irányelv által előírt mennyiségi feltételnek (ötmillió fős éves utasforgalom), és bár a szomszédos tagállamokban található más repülőterekhez közel van, ezen irányelv adminisztratív és pénzügyi kötelezettségei alá tartozik, mivel ezen irányelv szövege szerint úgy kell tekinteni, hogy az e tagállamba való belépés tekintetében privilegizált helyzetben van. A Luxemburgi Nagyhercegség az említett irányelv érvényességével szemben az egyenlő bánásmód elvének megsértésére hivatkozott egyrészt a jelentősebb utasforgalmat bonyolító egyéb regionális repterek miatt, másrészt pedig amiatt, hogy egyetlen repülőterét több mint ötmillió fős éves utasforgalmat bonyolító repülőtéreként kezelték.

⁴⁹ A tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1983. december 30-i 84/5/EGK második tanácsi irányelv (HL 1984. L 8., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 7. kötet, 3. o.).

⁵⁰ A gépjárműhasználatlaltal kapcsolatos polgári jogi felelősség biztosítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1990. május 14-i 90/232/EGK harmadik tanácsi irányelv (HL L 129., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 249. o.).

⁵¹ A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 263., 11. o.). Ezen irányelv a tényállás idején még nem lépett hatályba.

⁵² A repülőtéri díjakról szóló, 2009. március 11-i 2009/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 70., 11. o.).

A Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy az uniós jogalkotó különbséget tett a repülőterek két kategóriája között, és hogy abban a tagállamban, ahol egyik repülőtér sem éri el az ötmillió utasforgalomra vonatkozó küszöböt, a legnagyobb éves utasforgalmat bonyolító repülőtérrel kell a tagállamba való belépési helynek tekinteni, mivel privilegizált helyzetet élvez. A Bíróság továbbá úgy ítélte meg, hogy az uniós jogalkotó nem követett el jogi hibát, és nem lépte túl a hatáskörét sem, amikor különbséget tett a másodlagos repülőterek és a fő repülőterek között, az éves utasforgalom mennyiségétől függetlenül: a másodlagos repülőterek ugyanis nem tekinthetők az említett irányelv szerinti, a tagállamba való belépési helynek. Végül a Bíróság azt állapította meg, hogy kizárólag az a tény, hogy valamely repülőtér privilegizált helyzetet élvez, elég ugyanezen irányelv alkalmazásának igazolásához. A Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy az ezen irányelv által létrehozott rendszerből eredő díjak az abból eredő előnyökhöz képest nem tűnnek aránytalanoknak, és hogy az uniós jogalkotó helyesen vélte úgy, hogy nem szükséges felvenni az említett irányelv hatálya alá az ötmillió fős éves utasforgalmat el nem érő repülőtereket, amennyiben azok nem az elhelyezkedésük szerinti tagállam fő repülőterei.

Verseny

A Bíróságnak mind a Törvényszék ítéletei ellen benyújtott fellebbezések, mind pedig az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek vizsgálata kapcsán alkalma nyílt arra, hogy a versenyjog különböző vetületeit – akár a Szerződés anyagi jogi szabályai, akár az e szabályok alkalmazását biztosító eljárási szabályok, illetve különösen az uniós és a tagállami hatóságok közötti hatáskörmegosztás szintjén – tisztázza.

A Bíróság a C-78/08–C-80/08. sz., *Paint Graphos és társai* egyesített ügyekben, amelyben 2011. szeptember 8-án hozott ítéletet, több előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel szembesült, amelyek azokra az adókedvezményekre vonatkoztak, amelyeket az olasz jog a szövetkezetek számára biztosít. A Bíróságnak az állami támogatásokra vonatkozó rendelkezések⁵³ alkalmazását kellett megítélnie azon adómentességek kapcsán, amelyekben az olasz szabályozás az említett szövetkezeteket részesíti. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis fontosnak tartotta előzetesen elbírálni azt a kérdést, hogy az EK 87. cikk (1) bekezdése értelmében a közös piaccal összeegyeztethetetlen támogatásnak minősül-e – és adott esetben milyen feltételekkel – az, hogy az érintett szövetkezetek gyakran jelentős összegű adót takarítanak meg. Az ilyen összeegyeztethetlenség ugyanis az EK 88. cikk (3) bekezdésének közvetlen hatálya miatt azt eredményezné, hogy a tagállami hatóságok – ideértve a bíróságokat is – kötelesek lennének mellőzni az ezen adókedvezményeket szabályozó olasz rendelet alkalmazását.

A Bíróság tehát pontosította, hogy hogyan kell értelmezni azokat a feltételeket, amelyek alapján az EK 87. cikk (1) bekezdése valamely nemzeti intézkedést állami támogatásnak minősít, azaz először is a támogatás állam általi vagy állami forrásból történő finanszírozását, másodsor az ilyen intézkedés szelektivitását, valamint harmadszor annak a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatását és az ezen intézkedésből eredő versenytorzítást. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az adómentesség állami támogatásnak minősül, és nem lehet bizonyos vállalkozásokat vagy bizonyos áruk termelését előnyben részesítő állami támogatásokat nyújtani. A Bíróság arra is emlékeztetett azonban, hogy az általános adórendszer alkalmazása alóli kivételes intézkedés igazolható, ha az érintett tagállam bizonyítani tudja, hogy ez az intézkedés az adórendszere alapelveinek vagy vezérlő elveinek közvetlen következménye, egyúttal kifejtette, hogy az állami beavatkozások által elérni kívánt cél nem elegendő ahhoz, hogy azok ne minősüljenek állami támogatásnak. Mindenesetre annak érdekében, hogy az olyan adómentességek, mint amelyek

⁵³ Az EK-Szerződés 87. és 88. cikke (HL 2002. C 325., 67. o.).

az olasz szövetkezeteket is illetik, igazolhatók legyenek az érintett tagállam adórendszerének jellegével vagy felépítésével, azt is biztosítani kell, hogy megfeleljenek az arányosság elvének, és ne haladják meg a szükséges mértéket abban az értelemben, hogy a követett jogszerű célt ne lehessen elérni enyhébb intézkedésekkel. Végül a Bíróság az EK 87. cikk (1) bekezdése rendelkezéseinek megfelelően a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás és az ezen intézkedésből eredő versenytorzítás kérdését vizsgálta. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy ha a tagállam által nyújtott támogatás valamely vállalkozás helyzetét megerősíti a Közösségen belüli kereskedelemben a versenytársaival szemben, a támogatást olyannak kell tekinteni, mint amely befolyásolja ezt a kereskedelmet. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy nem szükséges, hogy a kedvezményezett vállalkozás saját maga részt vegyen a Közösségen belüli kereskedelemben. Ha ugyanis valamely tagállam támogatást nyújt egy vállalkozásnak, a belső termelés szintje emiatt fennmaradhat vagy növekedhet, ami azzal a következménnyel jár, hogy a más tagállamban letelepedett vállalkozásoknak az e tagállam piacára való belépési esélyei csökkennek. Másrészt pedig, ha megerősítenek egy olyan vállalkozást, amely addig nem vett részt a Közösségen belüli kereskedelemben, olyan helyzetbe kerülhet, hogy más tagállam piacára be tud lépni. Ezért ebből a Bíróság arra következtetett, hogy az olasz szövetkezeteknek nyújtott adókedvezmény alkalmas volt arra, hogy befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet és torzítsa a versenyt, így állami támogatásnak minősül, feltéve azonban, hogy az EK 87. cikk (1) bekezdésének valamennyi alkalmazási feltétele teljesül. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a szövetkezetek számára biztosított adókedvezmények szelektív jellegűek-e, valamint hogy esetlegesen igazolhatók-e a vonatkozó nemzeti adórendszer jellegével vagy felépítésével. Ehhez a Bíróság különösen annak megállapítását javasolta az olasz bíróságnak, hogy a szövetkezetek valóban összehasonlítható helyzetben vannak-e a nyereségszerzési céllal működő társasági jogi formában létrejött gazdasági szereplőkkel, és amennyiben igen, úgy az említett szövetkezetek számára biztosított kedvezőbb adójogi bánásmód egyfelől az érintett tagállam adórendszerének alapelveiben rejlik-e, másfelől pedig megfelel-e a koherencia és az arányosság elvének.

A C-106/09. P. és C-107/09. P. sz., *Bizottság és Spanyolország kontra Government of Gibraltar és Egyesült Királyság* egyesített ügyekben 2011. november 15-én hozott ítéletben a Bíróság hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság 2008. december 18-i ítéletét, amelyben utóbbi megsemmisítette a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága által a gibraltári társaságiadó-reform tekintetében megvalósítani tervezett támogatási programról szóló bizottsági határozatot. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy az adóreform-tervezet nem biztosít szelektív előnyt az „offshore” társaságok számára. A Bíróság ugyanis úgy vélte, hogy bár az „általános” adórendszer alkalmazásából eredő eltérő adóteher önmagában még nem elegendő ahhoz, hogy meg lehessen állapítani az adóztatás szelektivitását, fennáll azonban e szelektivitás, ha – mint az adott esetben is – az adórendszerben meghatározott adózási kritériumok alkalmasak arra, hogy a kedvezményezett vállalkozásokat a rájuk jellemző sajátosságok alapján kiváltságos vállalkozási kategóriaként jellemezzék. Így különösen a Bíróság arra emlékeztetett, hogy annak, hogy az adórendszer „szelektívnek” minősüljön, nem feltétele az, hogy az adórendszer úgy kerüljön kialakításra, hogy valamennyi vállalkozást ugyanolyan adóteher sújtsa, de közülük egyesekre – számukra szelektív előnyt nyújtva – eltérő szabályok vonatkozzanak. A szelektivitásra vonatkozó kritérium ilyen értelmezése ugyanis azt feltételezné, hogy abban az esetben lehet valamely adórendszert szelektívnek minősíteni, ha meghatározott szabályozási módszer szerint alakították ki. Márpedig az ilyen megközelítés következtében a nemzeti adószabályok eleve mentesülnének az állami támogatásokkal kapcsolatos ellenőrzés alól pusztán amiatt, hogy más szabályozási módszer vonatkozik rájuk, holott ugyanolyan hatásokat váltanak ki.

A C-52/09. sz., *TeliaSonera Sverige* ügyben 2011. február 17-én hozott ítéletében a Bíróság a távközlési ágazathoz tartozó, széles sávú hozzáféréshez használt aszimmetrikus digitális előfizetői vonalon (ADSL) nyújtott nagykereskedelmi szolgáltatások piacán gyakorolt versenyellenes magatartást vizsgálta. Az egyik svéd bíróság azokról a kritériumokról kérdezte a Bíróságot, amelyek alapján az árprés formájában jelentkező árképzési gyakorlatot erőfölénnyel való visszaélésnek kell tekinteni. Ez az „árprés-hatásnak” nevezett gyakorlat az általában vertikálisan integrált gazdasági szereplő számára azt jelenti, hogy egyszerre állapítja meg a kiskereskedelmi árakat a piacon és a kiskereskedelmi piacra lépéshez szükséges nagykereskedelmi szolgáltatás árát, anélkül hogy e kettő között elegendő teret engedne a kiskereskedelmi szolgáltatásnyújtással kapcsolatban felmerült egyéb költségek megtérülésére. Az ilyen gyakorlat az EUMSZ 102. cikk értelmében a vertikálisan integrált távközlési vállalkozás erőfölénnyel való visszaélésének minősülhet.

A Bíróság arra emlékeztetett, hogy az EUMSZ 102. cikk második bekezdésének a) pontja kifejezetten tiltja, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás közvetlenül vagy közvetetten tisztességtelen árakat kössön ki. Továbbá a Bíróság kimondta, hogy az EUMSZ 102. cikkben meghatározott visszaélészerű magatartások listája nem kimerítő, ezért az e rendelkezés szerinti visszaélést megvalósító magatartások felsorolása nem meríti ki az erőfölénnyel való visszaélés uniós jog által tiltott módozatait. Az e rendelkezés által tiltott, erőfölényes helyzettel való visszaélés ugyanis olyan objektív fogalom, amely az erőfölényben lévő vállalkozás olyan magatartásaira vonatkozik, amelyek hatására – olyan piacon, ahol éppen a szóban forgó vállalkozás jelenlétének következtében a verseny már meggyengült – a termékeknek és a szolgáltatásoknak a gazdasági szereplők által nyújtott teljesítésen alapuló rendes versenyét jellemző eszközöktől eltérő eszközökkel korlátozzák a piacon még létező versenyszint fenntartását vagy e verseny fejlődését. Így a Bíróság szerint annak meghatározása során, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás visszaélt-e e helyzetével, amikor árképzési gyakorlatát alkalmazta, az összes körülményt mérlegelni kell, és vizsgálni kell, hogy ezen árképzési gyakorlat a vásárló beszerzési forrásai vonatkozásában fennálló választási lehetőségének megszüntetésére vagy korlátozására, a versenytársak piacra jutásának megakadályozására, azonos szolgáltatásoknál a kereskedelmi partnerekre egyenlőtlen feltételek alkalmazására, vagy az erőfölény torzított versennyel történő megerősítésére irányul.

A Bíróság tehát úgy határozott, hogy objektív igazolás teljes hiányában az EUMSZ 102. cikk értelmében vett visszaélésnek minősülhet, ha az aszimmetrikus digitális előfizetői vonalon (ADSL) nyújtott nagykereskedelmi szolgáltatások nagykereskedelmi piacán erőfölénnyel rendelkező, vertikálisan integrált vállalkozás olyan árképzési gyakorlatot alkalmaz, amelynek folytán az e piacon alkalmazott árak és a végfelhasználóknak nyújtott, széles sávú hozzáférési szolgáltatások kiskereskedelmi piacán alkalmazott árak közötti különbség nem elegendő azon különös költségek fedezetére, amelyeket ugyanezen vállalkozásnak kell viselnie az utóbbi piachoz való hozzáférés érdekében.

A Bíróság pontosította az adott ügy azon körülményeit, amelyek az ilyen gyakorlat visszaélészerű jellegének elbírálása során az erőfölénnyel való visszaélés fennállásának megítélése szempontjából nem bírtak jelentőséggel. A következő körülményekről van szó: az érintett vállalkozásnak nincs jogszabályi kötelezettsége arra, hogy az általa erőfölénnyel uralt nagykereskedelmi piacon aszimmetrikus digitális előfizetői vonalon (ADSL) nagykereskedelmi szolgáltatásokat nyújtson; e vállalkozás milyen fokú piaci erővel rendelkezik e piacon; az, hogy az említett vállalkozásnak egyidejűleg nincs erőfölénye a végfelhasználóknak nyújtott, széles sávú hozzáférési szolgáltatások kiskereskedelmi piacán; azon ügyfelek, akik esetében ezen árképzési gyakorlatot alkalmazza, az érintett vállalkozásnak új vagy már meglévő ügyfelei; az erőfölényben lévő vállalkozás számára nem térülhetnek meg azok az esetleges veszteségek, amelyeket az ilyen árképzési gyakorlat alkalmazása okozhat számára, sem pedig az, hogy az érintett piacok milyen fokú érettséget értek el, és hogy azokon nagy beruházási igényű új technológia van jelen.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy főszabály szerint és elsődlegesen a szolgáltatások kiskereskedelmi piacán az érintett vállalkozás árait és költségeit kell figyelembe venni. Ugyanis csak abban az esetben kell vizsgálni a versenytársak e piacon alkalmazott árait és felmerült költségeit, ha a körülményekre tekintettel nem lehet a vállalkozás áaira és költségeire hivatkozni. A Bíróság azt is kimondta, hogy bizonyítani kell, hogy – figyelemmel különösen a nagykereskedelmi termék elengedhetlenségére – e gyakorlat, anélkül hogy gazdaságilag indokolt lenne, legalábbis potenciális versenykorlátozó hatást kelt a kiskereskedelmi piacon.

A C-90/09. P. sz., *General Química és társai kontra Bizottság* ügyben 2011. január 20-án hozott ítéletben a Bíróság a gumiipari vegyi anyagok ágazatát érintő kartellre vonatkozó azon vélelemlről foglalt állást, amely szerint az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására. Ez az ügy egy holdingtársaságot érintett, amely 100%-os tőkerészesedéssel rendelkezett egy olyan közbenső társaságban, amelynek szintén kizárólagos tulajdonában volt egy leányvállalat. A Bíróság szerint nem zárható ki, hogy meg lehessen állapítani a holdingtársaság egyetemleges felelősségét az uniós versenyjog olyan megsértéseiért, amelyeket a cégcsoportjának olyan leányvállalata követett el, amelynek a törzstőkéjével nem rendelkezik közvetlenül, amennyiben e holdingtársaság az említett leányvállalatra – akár közbenső társaság révén közvetetten – meghatározó befolyást gyakorol. Erről van szó különösen akkor, amikor a leányvállalat nem önállóan, e közbenső társaságtól függetlenül határozza meg piaci magatartását, és ez utóbbi társaság sem tevékenykedik önállóan a piacon, hanem lényegében a holdingtársaság által számára adott utasításokat követi. Ilyen helyzetben ugyanis a holdingtársaság, a közbenső társaság és a cégcsoport utolsó leányvállalata ugyanazon gazdasági egység részét képezi, tehát az uniós versenyjog értelmében egyetlen vállalkozást alkot. A Bíróság tehát megerősítette, hogy a Bizottság egyetemleges kötelezheti a holdingtársaságot a cégcsoport utolsó leányvállalatára kiszabott bírság megfizetésére, anélkül hogy bizonyítani kellene az e jogsértésben való közvetlen részvételét, kivéve, ha e holdingtársaság megdönti az említett vélelmet annak bizonyításával, hogy vagy a közbenső társaság, vagy pedig az említett leányvállalat önálló piaci magatartást tanúsít. A Bíróság mégis azzal az indokolással helyezte hatályon kívül az Elsőfokú Bíróság bizottsági határozatot jóváhagyó ítéletét, hogy az Elsőfokú Bíróságnak – annak eldöntésekor, hogy a Bizottság mérlegelési hibát követett-e el, amikor úgy vélte, hogy e bizonyítékok a jelen ügyben nem alkalmasak annak bizonyítására, hogy ez a leányvállalat az anyavállalattal nem alkotott egyetlen gazdasági egységet – figyelembe kellett volna vennie, és konkrétan meg kellett volna vizsgálnia az anyavállalat által annak igazolására felhozott bizonyítékokat, hogy a leányvállalat az üzletpolitikáját önállóan hajtotta végre. Az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor úgy foglalt állást, hogy az ilyen önállóság fennállásának bizonyítása érdekében előadott érvek nem fogadhatók el, anélkül hogy az anyavállalat által hivatkozott bizonyítékokat konkrétan megvizsgálta volna, és csak az ítélezési gyakorlatra hivatkozott.

A vegyi anyagok ágazatát érintő kartellel kapcsolatos, C-521/09. P. sz., *Elf Aquitaine kontra Bizottság* ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítéletben a Bíróság ismét arról a vélelemlről foglalt állást, amely szerint az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására.

A Bizottság 2005. évi határozatában bírságot szabott ki több társasággal, köztük az Elf Aquitaine S.A.-val és leányvállalatával, az Arkema S.A.-val szemben, amelyekkel kapcsolatban megállapította, hogy kartellt hoztak létre egy vegyipari köztestermékként használt anyag piacán.

E két társaság az Elsőfokú Bíróság előtt két önálló keresetet indított a bizottsági határozat megsemmisítése, illetve a velük szemben kiszabott bírság csökkentése iránt.

Az Elsőfokú Bíróság minden érvet elutasított, amelyet e két társaság felhozott. A megszokott módon úgy határozott, hogy ha az anyavállalat a leányvállalatának kizárólagos vagy majdnem kizárólagos tulajdonosa, a Bizottság vélelmezheti, hogy az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata üzletpolitikájára.

A Bíróság először arra emlékeztetett, hogy amennyiben az uniós versenyjog tárgyában hozott határozat több címzetthez szól, és a jogsértés betudhatóságának kérdését veti fel, e határozatnak megfelelő indokolást kell tartalmaznia a címzettek mindegyikére nézve. Így főszabály szerint olyan anyavállalat esetében, amelyet leányvállalata magatartásáért vontak felelősségre, az ilyen határozatnak részletesen ki kell fejtenie azokat az indokokat, amelyek igazolhatják az e társasággal szemben megállapított jogsértés betudhatóságát.

A Bíróság azonban hangsúlyozta: mivel a bizottsági határozat kizárólag azon a vélelmen alapult, hogy az Elf Aquitaine S.A. társaság a leányvállalata magatartására ténylegesen meghatározó befolyásra gyakorolt, a Bizottság – hacsak nem akarta e vélelmet gyakorlatilag megdönthetlenné tenni – köteles lett volna kifejteni azokat az okokat, amelyek miatt az Elf Aquitaine S.A. által hivatkozott ténybeli és jogi elemek nem voltak elegendők e vélelem megdöntéséhez. Ugyanis a vélelem megdönthető jellege azt követeli, hogy az érdekelt személyek a vélelem megdöntéséhez az érintett társaságokat összekötő szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatokra vonatkozó bizonyítékot szolgáltatassanak.

A Bíróság szerint tehát az Elsőfokú Bíróságnak különös figyelmet kellett volna szentelnie annak a kérdésnek, hogy a Bizottság határozata részletesen kifejtette-e azokat az indokokat, amelyek miatt az Elf Aquitaine S.A. társaság által hivatkozott bizonyítékok nem voltak elegendők az e határozatban alkalmazott felelősségi vélelem megdöntéséhez.

A Bíróság ezt követően megállapította, hogy a bizottsági határozat indokolása az Elf Aquitaine S.A. társaság által felhozott érvekkel kapcsolatban csupán számos többször megismételt, ám részletesen ki nem fejtett kijelentést és tagadást tartalmazott, további magyarázatok hiányában pedig e kijelentések és tagadások nem voltak alkalmasak arra, hogy az Elf Aquitaine S.A. társaság megismerhesse a meghozott intézkedés indokait, a hatáskörrel rendelkező bíróság pedig gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét.

Következésképpen a Bíróság hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság ítéletét, valamint megsemmisítette a Bizottság határozatát abban a részében, amelyben az Elf Aquitaine S.A. társaságnak tudta be a jogsértést és vele szemben bírságot szabott ki.

Az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás⁵⁴ 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban az ipari rézcsövek ágazatát érintő kartellel kapcsolatos ügyben három, ugyanazon cégcsoporthoz tartozó társasággal szemben hozott határozatot a Bizottság. A három társaság egy keresetet indított az Elsőfokú Bíróság előtt és a Bizottság által kiszabott bírság összegére vonatkozó jogalapokra hivatkoztak. Az Elsőfokú Bíróság mindegyik jogalapot elutasította, így a társaságok fellebbezést nyújtottak be a Bírósághoz, amely a C-272/09. P. sz., *KME Germany és társai kontra Bizottság* ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletet.

Az európai bíróságok állandó és következetes ítélezési gyakorlatának tárgyát képező és a versenyellenes magatartások esetén kiszabott bírságok összegének meghatározásában

⁵⁴ Az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás (HL 1994. L 181., 185. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.).

szerepet játszó kritériumok, azaz a jogsértés időtartama és súlya, valamint az érintett társaságok közötti esetleges együttműködés alkalmazásának felülvizsgálata mellett a Bíróság állást foglalt a hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogra alapított jogalapról is. A társaságok azt állították, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette az uniós jogot, valamint a teljes körű és hatékony bírósági jogorvoslathoz való alapvető jogukat, mivel nem vizsgálta meg figyelmesen és alaposan az érveiket, továbbá túlzottan és ésszerűtlenül a Bizottság mérlegelési jogkörére támaszkodott. E tekintetben az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikkére, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájára⁵⁵ hivatkoztak.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a hatékony bírói jogvédelem elve az uniós jog egyik alapelve, amely jelenleg a Charta 47. cikkében jut kifejeződésre, és az intézmények határozatainak bírósági felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat az alapító szerződések fektették le, egyúttal kimondta, hogy az EUMSZ 263. cikkben foglalt jogszerűségi vizsgálaton kívül előirányozták az előírt szankciókra vonatkozó korlátlan felülvizsgálatot is.

A jogszerűség vizsgálatát illetően a Bíróság a korábbi ítélezési gyakorlata nyomán úgy vélte, hogy noha összetett gazdasági értékeléseket igénylő területeken a Bizottság mérlegelési mozgástérrel rendelkezik, ez mégsem jelenti azt, hogy az uniós bíróság ne vizsgálhatná felül a gazdasági jellegű adatok bizottsági értelmezését. E bíróság feladata, hogy a felperes által szolgáltatott bizonyítékok alapján elvégezze ezt a felülvizsgálatot.

A Bíróság tehát úgy vélte, hogy az uniós bíróság sem a bírságösszeg meghatározásában szerepet játszó kritériumok általa elvégzett mérlegelésekor figyelembe vett tényezők megválasztását, sem pedig e tényezők értékelését illetően nem hivatkozhat a Bizottság rendelkezésére álló mérlegelési mozgástérre annak érdekében, hogy lemondjon a mind jogi, mind ténybeli szempontból alapos felülvizsgálat elvégzéséről.

A bírságok összegére vonatkozó korlátlan felülvizsgálati jogkörrel kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy e jogkör a bíróságot arra jogosítja, hogy a szankció jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl a Bizottság értékelését a sajátjával helyettesítse, következésképpen a kiszabott pénzbírságot törölje, csökkentse vagy növelje. Hangsúlyozta azonban, hogy a korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása nem jelenti azt, hogy a bíróságnak hivatalból kellene felülvizsgálnia a megtámadott határozat egészét; ez ugyanis az ügy iratainak újbóli, teljes körű vizsgálatát feltételezné.

Így a Bíróság először arra a következtetésre jutott, hogy az uniós bíróságnak mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból felülvizsgálatot kell gyakorolnia, és jogosult arra, hogy a bizonyítékokat értékelje, a Bizottság határozatát megsemmisítse és a bírságok összegét módosítsa. Így a Bíróság hangsúlyozta, hogy nem tűnik úgy, hogy az uniós jogban szabályozott bírósági felülvizsgálat sértené az alapjogi chartában megfogalmazott hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozó követelményeket. Majd a Bíróság úgy határozott, hogy az Elsőfokú Bíróság jogi és ténybeli szempontból elvégezte a korlátlan és teljes felülvizsgálatot, amelyre köteles.

A C-109/10. P. és a C-110/10. P. sz., *Solvay kontra Bizottság* egyesített ügyekben 2011. október 25-én hozott ítéletek lehetővé tették a Bíróság számára, hogy pontosítsa a védelemhez való jog tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettség körvonalait. A Bizottság első ízben 1990-ben szabott ki bírságot a Solvay társasággal szemben a nyersszóda piacán fennálló erőfölénnyel való visszaélés és az egyik versenytársával kötött ármegállapodás miatt. A belga társaságot elmarasztaló bizottsági határozatokat megsemmisítették. Így a Bizottság új határozatokat

⁵⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (HL 2010. C 83., 401. o.).

hozott 2000-ben, amelyekben ugyanazon tényállás alapján új bírságot szabott ki a Solvay társasággal szemben. E társaság az Elsőfokú Bírósághoz fordult, és azt rótta fel a Bizottságnak, hogy megsértette a birtokában lévő dokumentumokhoz való hozzáférés jogát, különösen abból fakadóan, hogy e dokumentumok közül egyesek eltűntek. A Solvay társaság azt is előadta, hogy az új határozatok meghozatala előtt a Bizottság köteles lett volna meghallgatni őt. Miután az Elsőfokú Bíróság elutasította a Solvay társaság kereseteit, utóbbi fellebbezéseket nyújtott be a Bírósághoz, amelynek ugyanazon kifogásokat kellett megvizsgálnia.

A Bíróság mindenekelőtt arra emlékeztetett, hogy az iratbetekintési jog magában foglalja, hogy a Bizottság lehetőséget biztosít az érintett vállalkozás számára a vizsgálati iratai között található valamennyi olyan dokumentum vizsgálatára, amely hasznos lehet a védelme szempontjából. Az iratbetekintési jog megsértése a határozat meghozatalát megelőző eljárásban főszabály szerint akkor vezethet a határozat megsemmisítéséhez, ha sérült a védelemhez való jog.

A Bíróság kimondta, hogy ebben az ügyben nem olyan dokumentumok tűntek el, amelyek tartalma más forrásból megismerhető, hanem teljes részakták, amelyek a Bizottság előtt folyó eljárás lényeges iratait tartalmazhatták és a Solvay védelme szempontjából is hasznosak lehettek.

Következésképpen a Bíróság úgy foglalt állást, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy nem minősül a védelemhez való jog megsértésének az, hogy a Solvay nem fért hozzá az ügy valamennyi iratához.

A vállalkozásnak a bizottsági határozat meghozatala előtti meghallgatásával kapcsolatban a Bíróság arra emlékeztetett, hogy az a védelemhez való jog részét képezi, így az adott ügy sajátos körülményeire tekintettel vizsgálandó. Amikor a Bizottság a határozatának megsemmisítését követően – amire kizárólag a biztosok testülete általi végleges határozathozatal alakosságát érintő eljárásjogi hiba miatt kerül sor – olyan új határozatot fogad el, amelynek tartalma lényegében megegyezik a korábbi határozatával, és ugyanazokon a kifogásokon alapul, nem köteles az érintett vállalkozást újból meghallgatni. Azonban a Bíróság úgy vélte, hogy a Solvay meghallgatásának a kérdését nem lehet elválasztani az iratbetekintéstől, mivel az 1990. évi első határozatokat megelőző közigazgatási eljárásban a Bizottság nem adta át a Solvay-nak az ügyiratban szereplő valamennyi dokumentumot. Márpedig e körülmény ellenére, és jóllehet a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság ítélezési gyakorlata nagy jelentőséget tulajdonít az iratbetekintésnek, a Bizottság ugyanolyan határozatokat fogadott el, mint amelyeket a szabályszerű hitelesítések hiánya miatt megsemmisítettek, anélkül hogy új közigazgatási eljárást indított volna, amelynek keretében a Solvay társaságot meg kellett volna hallgatnia, ezt megelőzően pedig meg kellett volna engednie, hogy betekintszen az iratokba.

A Bíróság tehát arra a következtetésre jutott, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, amikor azt állapította meg, hogy az új határozatok meghozatalához nem volt szükség a Solvay meghallgatására, ezért hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság ítéleteit, és az ügy érdemét érintően megsemmisítette a Bizottság határozatait.

Az európai acélgerenda-gyártók megállapodásaival és összehangolt magatartásával kapcsolatos ügyekben az Európai Bizottság 1994-ben határozatot hozott az ARBED (jelenleg Arcelor Mittal) társasággal, 1998-ban pedig a Thyssen Stahl (jelenleg ThyssenKrupp) társasággal szemben, és mindkettőt bírsággal sújtotta. E két határozatot a védelemhez való jog megsértése miatt megsemmisítette a Bíróság. A Bizottság azonban 2006-ban két új határozatot hozott ugyanazon tényállások alapján, amelyek az 1988 és 1991 közötti időszakra nyúltak vissza, és különösen a 2002. július 23-án lejárt ESZAK-Szerződés rendelkezéseire támaszkodott. E két utóbbi határozat először az (azokat helyben hagyó) Elsőfokú Bíróság, majd a Bíróság elé került. A Bíróság a C-201/09. P. sz.,

ArcelorMittal Luxembourg kontra Bizottság és Bizottság kontra ArcelorMittal Luxembourg és társai egyesített ügyekben 2011. március 29-én hozott ítéletében, valamint a C-352/09. P. sz., *ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság* ügyben 2011. március 29-én hozott ítéletében helyben hagyta a Törvényszék ítéletét, és különösen arról a kérdéstről foglalt állást, hogy alkalmazhatók-e az EK-Szerződés alapján elfogadott eljárási szabályok az ESZAK-Szerződés megsértésére azt követően, hogy az lejárt. A Bíróság ugyanis úgy vélte, hogy jogszabályváltozás esetén – kivéve, ha a jogalkotó ezzel ellentétes akaratát kinyilvánította – biztosítani kell a jogi struktúrák folytonosságát. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy amennyiben semmi nem utal arra, hogy az uniós jogalkotó azt kívánta, hogy az ESZAK-Szerződésben tiltott összejátszó magatartások e szerződés lejártát követően büntetlenek maradjanak, ellentétes lenne a Szerződések céljával és koherenciájával, valamint összeegyeztethetetlen az uniós jogrend folytonosságával, ha a Bizottságnak nem lenne joga az olyan, ESZAK-Szerződéshez kapcsolódó jogszabályok egységes alkalmazását biztosítani, amelyek az utóbbi lejártát követően is joghatást fejtenek ki. Ezt követően a Bíróság kimondta, hogy a jogbiztonság és a bizalomvédelem elve megköveteli, hogy az adott ügyben az ESZAK-Szerződés anyagi jogi szabályait alkalmazzák, egyben hangsúlyozta, hogy a gondosan eljáró vállalkozásnak mindig tudatában kellett lennie magatartása következményeinek, és nem számíthatott arra, hogy az ESZAK-Szerződés jogi keretének az EK-Szerződés jogi keretével való felváltása következtében elkerülheti a szankciót. Így a Bíróság egyrészt arra a következtetésre jutott, hogy az érintett társaságokkal szembeni bírság kiszabására vonatkozó bizottsági hatáskör az EK-Szerződés alapján elfogadott szabályokból ered, és az eljárást e szabályoknak megfelelően kell lefolytatni, másrészt pedig kimondta, hogy szankciót előíró anyagi jogi szabályként az ESZAK-Szerződés ilyen szabályait kell alkalmazni.

Az egyik nemzeti versenyhatóság által hozott határozatra vonatkozó ügyben, amely határozatban e hatóság megállapította, hogy a nemzeti jog értelmében a vállalkozás nem élt vissza erőfölényével, az EK-Szerződés megsértése tekintetében pedig megszüntette az eljárást, előzetes döntéshozatal céljából a nemzeti versenyhatóságok jogkörének terjedelmére vonatkozó kérdéseket terjesztettek a Bíróság elé a C-375/09. sz., *Tele2 Polska* ügyben, amelyben ez utóbbi igazságszolgáltatási fórum 2011. május 3-án hozott ítéletet.

A Bíróság mindenekelőtt arra emlékeztetett, hogy a versenyszabályok tagállamokban történő alkalmazásának egységessége érdekében az 1/2003/EK⁵⁶ rendelet – a lojális együttműködés kötelezettségére vonatkozó általános elv részeként – létrehozta a Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok közötti együttműködési rendszert.

Majd a Bíróság megjegyezte, hogy amennyiben a nemzeti versenyhatóság a birtokában lévő információk alapján úgy ítéli meg, hogy a tilalom feltételei nem teljesülnek, a rendelet egyértelműen arra utal, hogy a nemzeti versenyhatóság jogköre azon határozat elfogadására korlátozódik, miszerint részéről semmilyen intézkedés nem indokolt.

A Bíróság szerint ugyanis az, ha megengednék a nemzeti versenyhatóságoknak, hogy olyan határozatokat hozzanak, amelyben megállapítják, hogy nem került sor a Szerződés erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó rendelkezéseinek a megsértésére, megingatná az 1/2003 rendelet által bevezetett együttműködési rendszert és sértené a Bizottság jogkörét. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ilyen nemleges érdemi határozat veszélybe sodorná a Szerződésben lefektetett versenyszabályok⁵⁷ egységes alkalmazását, amely az említett rendelet egyik célkitűzése, lévén,

⁵⁶ A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003., L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

⁵⁷ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (HL 2010. C 83., 47. o.) 101. és 102. cikke.

hogy akadályozná a Bizottságot abban, hogy később megállapíthassa, hogy a szóban forgó magatartás e szabályok megsértését képezi.

A Bíróság tehát úgy vélte, hogy egyedül a Bizottság állapíthatja meg, hogy nem szegték meg az erőfölénnyel való visszaélés EUMSZ 102. cikkben foglalt tilalmát, még akkor is, ha e cikket valamely nemzeti versenyhatóság által folytatott eljárásban alkalmazzák. A Bíróság arra következtetett, hogy a nemzeti versenyhatóság, amikor azt vizsgálja, hogy teljesülnek-e az EUMSZ 102. cikk alkalmazási feltételei, és úgy véli, hogy nem történt visszaélés, határozatában nem állapíthatja meg, hogy az erőfölénnyel való visszaélés tilalmát nem szegték meg.

A Bíróság azt is kimondta, hogy az uniós joggal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely azt írja elő, hogy az EUMSZ 102. cikk alkalmazásával kapcsolatos eljárást olyan határozattal kell befejezni, amely megállapítja, hogy e cikket nem sértették meg. Ugyanis, amint a Bíróság kifejtette, a nemzeti versenyhatóság csak akkor alkalmazhatja a saját nemzeti szabályait, ha az uniós jog nem tartalmaz különös szabályt.

A Bíróságnak a C-360/09. sz. *Pfleiderer*-ügyben 2011. június 14-én hozott ítéletben az egyik német bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelme alapján arról kellett állást foglalnia, hogy a kartelljogi bírság kiszabására irányuló eljárásokban harmadik személyek, a kartell károsultjai is beleértve, hozzáférhetnek-e azokhoz az engedékenységi kérelmekhez, információkhoz és dokumentumokhoz, amelyeket az ilyen kérelmet benyújtók önként adnak át a nemzeti versenyhatóságnak.

A Bíróság először arra emlékeztetett, hogy sem az EK-Szerződés versenyjogra vonatkozó rendelkezései, sem az 1/2003 rendelet⁵⁸ nem tartalmaznak közös szabályokat az engedékenységi eljárások és az olyan dokumentumokhoz való hozzáférés vonatkozásában, amelyeket ilyen eljárásokban, valamely nemzeti engedékenységi program keretében a nemzeti versenyhatóságnak önként adnak át. Majd a Bíróság megjegyezte, hogy a Bizottságnak a versenyhatóságok hálózatán belüli együttműködésről szóló közleménye⁵⁹ és a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló közleménye⁶⁰, illetve az európai versenyjog területén kialakított mintaprogram sem kötelező erejű a tagállamokra nézve.

A Bíróság ezt követően úgy ítélte meg, hogy a kartellekre vonatkozó uniós jogi rendelkezésekkel és különösen az 1/2003 rendelettel nem ellentétes, ha valamely uniós versenyjogi jogsértés károsultja, aki kártérítési igényt szándékozik érvényesíteni, hozzáférhet az ilyen jogsértés elkövetőjét érintő engedékenységi eljárásra vonatkozó dokumentumokhoz. A Bíróság ugyanakkor kifejtette, hogy a tagállamok nemzeti bíróságainak feladata, hogy a nemzeti joguk alapján meghatározzák azokat a feltételeket, amelyek mellett – az uniós jog által védett érdekeket mérlegelve – ezt a hozzáférést engedélyezni kell vagy el kell utasítani.

Adórendelkezések

A hozzáadottérték-adó területén a C-539/09. sz., *Bizottság kontra Németország* ügyben 2011. november 15-én hozott ítélet érdemel különös figyelmet. Ebben az ügyben a Bizottság azt

⁵⁸ Lásd az 56. lábjegyzetet.

⁵⁹ A versenyhatóságok hálózatán belüli együttműködésről szóló 2004/C 101/04 bizottsági közlemény (HL 2004. C 101., 43. o.).

⁶⁰ Kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló 2006/C 298/11 bizottsági közlemény (HL C 298., 17. o.).

kifogásolta a Németországi Szövetségi Köztársasággal szemben, hogy utóbbi nem engedte, hogy az Európai Unió Számvevőszéke az 1798/2003 rendelet⁶¹ alapján közigazgatási együttműködésre vonatkozó vizsgálatot folytasson a területén. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel így járt el, nem teljesítette az EK 248. cikk (1)–(3) bekezdéséből eredő kötelezettségeit, amely azt írja elő, hogy a Számvevőszék megvizsgálja a Közösség összes bevételre és kiadásra vonatkozó elszámolását, a bevételek és kiadások jogszerűségét és szabályszerűségét, valamint a pénzgazdálkodás hatékonyságát és eredményességét, és amely felhatalmazza a Számvevőszéket, hogy a nyilvántartások alapján és szükség esetén a helyszínen, különösen a tagállamokban ellenőrzést végezzen.

A Bíróság szerint ugyanis a saját forrásoknak a Szerződés végrehajtása érdekében bevezetett rendszere a héa-sajátforrásokat illetően a tagállamok terhére arra irányuló kötelezettség létrehozását célozza, hogy saját forrásokként bocsássák a Közösség rendelkezésére az említett adó címén beszedett összegek egy részét. Az említett 1798/2003 rendelet szerint a tagállamok számára előírt együttműködési mechanizmusok – mivel a héa-kijátszás és -kikerülés elleni küzdelemre irányulnak – maguk is olyan jellegűek, hogy közvetlen és lényeges befolyással bírnak az említett adóbevételek tényleges beszedésére, és így a héa-sajátforrásnak a közösségi költségvetés rendelkezésére bocsátására. Az 1798/2003 rendeletben bevezetett együttműködési szabályok valamely tagállam általi hatékony alkalmazása nemcsak az említett tagállam azon képességét befolyásolja, hogy saját területén hatékonyan fellépessen az adókijátszás és -kikerülés ellen, hanem azt is, hogy más tagállamok a saját területükön folytathassák e küzdelmet, különösen ha ez utóbbi tagállamokban a héa megfelelő alkalmazása az előbbi tagállam rendelkezésére álló információktól függ. Az 1798/2003 rendeleten alapuló, közigazgatási együttműködésre vonatkozó számvevőszéki vizsgálat tehát valóban a tervezett közösségi bevételek jogszerűségére és az azokra vonatkozó hatékony és eredményes pénzgazdálkodásra terjedt ki, ezáltal közvetlenül kapcsolódik az EK 248. cikkben az említett intézményre ruházott hatáskörökhöz.

Védjegyek

A védjegyjog kérdései, akár a közösségi védjegyeket⁶² illetően, akár a tagállamok e jogterületre vonatkozó jogszabályainak közelítését⁶³ illetően, több alkalommal is a Bíróság figyelmét igényelték.

A Bíróság az Elio Fiorucci olasz divattervező családnevéből álló védjegy érvényességével kapcsolatos C-263/09. P. sz., *Edwin kontra OHIM* ügyben, amelyben 2011. július 5-én hozott ítéletet, a közösségi védjegy érvénytelenségének eseteiről döntött, az Elsőfokú Bíróság T-165/06. sz. ügyben 2009. május 14-én hozott ítéletével szemben benyújtott fellebbezés alapján. A Bíróság kimondta, hogy a 40/94 rendelet⁶⁴ 52. cikke (2) bekezdésének rendelkezései szerint a közösségi védjegy törlését egy másik, korábbi jogra hivatkozó érdekelt kérelmére lehet megállapítani. Az e cikkben foglalt – például a névhez és a képmáshoz fűződő joghoz, a szerzői és az iparjogvédelmi joghoz hasonló, különböző jellegű érdekeket védő – jogok felsorolása nem kimerítő jellegű. Így a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az értelmezésre eléje terjesztett cikk szövege és felépítése nem teszi lehetővé a névhez fűződő jogra való hivatkozás esetében e rendelkezés alkalmazásának kizárólag

⁶¹ A Tanács 2003. október 7-i 1798/2003/EK rendelete a hozzáadottérték-adó területén történő közigazgatási együttműködésről, valamint a 218/92/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 264., 2003.10.15., 1. o.).

⁶² A közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL 1994., L 11., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.).

⁶³ A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1994., L 157., 45. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o.)

⁶⁴ Lásd a 62. lábjegyzetet.

azokra az esetekre való korlátozását, amikor valamely közösségi védjegy lajstromozása valamely, a nevet mint kizárólag az érdekelt személy attribútumát védő jogba ütközik: a névhez fűződő jog tehát, akár csak az egyéb jogok, gazdasági aspektusait illetően is védelmet élvez. A Bíróság ezenfelül megállapította, hogy az Elsőfokú Bíróság hatáskörrel rendelkezik a hivatkozott nemzeti jogszabályok Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) (OHIM) által végzett vizsgálata jogszerűségének ellenőrzésére. Ezt követően a Bíróság helyben hagyta az Elsőfokú Bíróság ítéletét abban a részében, amelyben az az érintett nemzeti jogszabályok tartalmára vonatkozó megállapításokból azt a következtetést vonta le, hogy a közismert személynév jogosultja tiltakozhat nevének védjegyként történő használatával szemben, amennyiben nem adta hozzájárulását az említett védjegy lajstromozásához.

A Bíróság a C-235/09. sz., *DHL Express France* ügyben 2011. április 12-én hozott ítéletével az előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdésre adott válaszában kimondta, hogy a valamely közösségi védjegy bíróság által elrendelt, bitorlással vagy annak kísérletével összefüggő cselekmények folytatásától való eltiltás hatálya főszabály szerint az Európai Unió egész területére kiterjed. Ugyanis mind a közösségi védjegy egységes oltalmának a 40/94 rendelet⁶⁵ által megvalósítani kívánt célja, mind a közösségi védjegy egységes jellege ezt a hatályt igazolja. A Bíróság ugyanakkor pontosította, hogy az eltiltás területi hatálya korlátozott lehet, többek között olyankor, amikor az Unió területének bizonyos részén nem áll fenn a védjegy funkcióját veszélyeztető bitorlás vagy annak kísérlete. A közösségi védjegy jogosult kizárólagos jogának területi terjedelme ugyanis nem lépheti túl azt a mértéket, amely a védjegy jogosult számára lehetővé teszi a védjegyének oltalmát. A Bíróság hozzáfűzte, hogy főszabály szerint a többi tagállam köteles elismerni és végrehajtani a bírósági határozatot, ezáltal határokon átnyúló hatályt biztosítva annak. Az Európai Unióról szóló Szerződés 4. cikke (3) bekezdése második albekezdésében előírt lojális együttműködés elvére hivatkozva a Bíróság ezt követően megállapította, hogy a tagállamok kötelesek a 2004/48 irányelvben⁶⁶ meghatározott szellemi tulajdonjogok érvényesítésének biztosításához szükséges intézkedésekről, eljárásokról és jogorvoslatokról rendelkezni. Következésképpen a Bíróság azt állapította meg, hogy a valamely közösségi védjegy bíróság által elrendelt olyan kényszerítő intézkedés, mint például egy bírság, hatályos lehet a közösségi védjegy bíróság tagállamától eltérő azon tagállamokban is, amelyekre az eltiltás területi hatálya kiterjed. Az ilyen intézkedések csak akkor lehetnek hatékonyak, ha ugyanarra a területre terjed ki a hatályuk, mint amelyre magának a bírósági határozatnak a hatálya. Ugyanakkor, ha nem léteznek a közösségi védjegy bíróság által elrendeltekhez hasonló kényszerítő intézkedések annak a tagállamnak a jogrendszerében, ahol a végrehajtást kérik, a megkeresett bíróságnak a megtorló célt a saját nemzeti joga azon irányadó rendelkezései alapján kell megvalósítania, amelyek az eredetileg elrendelt eltiltás végrehajtását azonos módon biztosíthatják.

A Bíróság a L'Oréal és egyes leányvállalatai, valamint az eBay és egyes leányvállalatai, továbbá annak egyes viszonteladói közötti, C-324/09. sz., *L'Oréal és társai* ügyben 2011. július 12-én hozott ítéletében az egyes lajstromozott védjegyeknek megfelelő kulcsszavakra hivatkozással működő fizetős szolgáltatások kapcsán a brit bíróságtól érkezett előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdésekre válaszolva a közösségi védjegy jog területére tartozó több kérdésben hozott döntést. Így például megállapította, hogy amikor az olyan közösségi védjegyekkel jelölt áruk eladásra való felkínálása vagy reklámja, amely védjegyeknek a használatát a jogosult nem engedélyezte, az Európai Unió területén lévő fogyasztók felé irányul, akkor az uniós jog szabályait kell alkalmazni. Annak vizsgálatánál, hogy ez az ajánlat vagy reklám valóban az Unió fogyasztóit célozza-e, a Bíróság azt javasolta a nemzeti bíróságoknak, hogy győződjenek meg arról, hogy vannak-e erre utaló releváns

⁶⁵ Lásd az előző lábjegyzetet.

⁶⁶ Lásd a 63. lábjegyzetet.

gyanújelek, mint például az, hogy mely földrajzi területekre hajlandó az eladó a szóban forgó terméket elküldeni. A Bíróság azt is pontosította, hogy a védjeggyel jelölt, ingyenes mintaként való kínálásra szánt termékek, amelyeket a jogosult a kizárólagos forgalmazóinak szállít, nem képezik tárgyát a 89/104 irányelv⁶⁷, illetve a 40/94 rendelet⁶⁸ értelmében vett forgalombahozatalnak. A Bíróság pontosította az online piac üzemeltetőjének felelősségét is, aki – még akkor is, ha nem ő az, aki a védjegyeket használja, csupán lehetővé teszi ügyfelei számára, hogy azok védjegyekkel azonos megjelöléseket jelenítsenek meg – ugyanolyan mértékben felelős, hiszen olyan aktív szerepet játszik, amelynek alapján tudomása lehet az ezen ajánlatokkal kapcsolatos adatokról, és azokat kezelheti. Az üzemeltető így nem mentesülhet minden felelősség alól, ha segíti ügyfeleit ajánlataik és azok promóciói megjelenítésének optimalizálásában. Különösen nem mentesülhet akkor, ha tudomása volt olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek alátámasztják a körültekintő piaci szereplő azon állítását, hogy az online ajánlatok törvénybe ütközőek, és ő nem járt el azonnal a szóban forgó adatok eltávolítása vagy azok hozzáférhetetlenné tétele érdekében. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ez utóbbi esetben bírósági eltiltó határozatok hozhatók az érintett üzemeltetővel szemben, és ezek között például elrendelhető az eladó ügyfelek azonosítását lehetővé tevő adatok továbbítása is, a személyes adatok védelmét biztosító szabályok betartása mellett. Így a Bíróság szerint az uniós jog megköveteli a tagállamoktól annak biztosítását, hogy a szellemi tulajdonjogok védelme tárgyában illetékes nemzeti bíróságok az online piac üzemeltetőjét kötelezhessék olyan intézkedések meghozatalára, amelyek nem csupán e jogok megsértésének megszüntetéséhez járulnak hozzá, hanem az újabb ilyen jellegű jogsértések megelőzéséhez is. Az így megengedett eltiltó határozatoknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük, továbbá nem képezhetik akadályát a jogszerű kereskedelemnek.

Az Elsőfokú Bíróság egyik ítélete (a T-225/06., T-255/06., T-257/06. és T-309/06. sz. egyesített ügyekben 2008. december 16-án hozott ítélet) ellen benyújtott fellebbezés ügyében a Bíróságnak egy olyan jogvitát kellett elbírálnia, amely az Anheuser-Busch és a Budějovický Budvar cégek között volt folyamatban a különféle árukra, főként sörökre vonatkozó BUD védjegy használatával kapcsolatban. A fellebbezés első jogalapja a szóban forgó védjegyek lajstromozásával szemben előterjesztett felszólalás alátámasztásaként hivatkozott korábbi jogok (az egyes tagállamokban oltalom alatt álló nemzeti védjegy, illetve eredetmegjelölések) terjedelmére vonatkozott⁶⁹: a C-96/09. P. sz. *Anheuser-Busch kontra Budějovický Budvar* ügyben 2011. március 29-én hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy annak megállapításához, hogy a korábbi jogok nem csupán helyi jelentőségű hatállyal rendelkeznek, nem elegendő az, hogy több tagállamban is oltalom alatt állnak. Ugyanis, mégha az oltalom földrajzi kiterjedése meg is haladja a helyi jelentőségűt, annak a területnek a jelentős részében kell e jogokkal a kereskedelmi forgalomban kellőképpen jelentős mértékben élni, amelyre az oltalom vonatkozik. A Bíróság ezenkívül pontosította, hogy a kereskedelmi forgalomban való használatot az egyes érintett területek vonatkozásában külön-külön kell vizsgálni. A Bíróság kimondta továbbá, hogy a megjelöléshez fűződő kizárólagos jogok csak a korábbi jogok oltalmának területén – legyen szó akár annak egészéről, akár annak csupán egy részéről – ütközhetnek valamely közösségi védjeggyel. A Bíróság végül kimondta, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot annak megállapításakor, hogy a megjelölés kereskedelmi forgalomban történő használatát csak a védjegybejelentés közzététele előtt kell bizonyítani, nem pedig legkésőbb a védjegybejelentés benyújtásáig. Ugyanis, pontosította a Bíróság, figyelemmel többek között arra a jelentős időtartamra, amely a védjegybejelentés benyújtása és annak közzététele között eltelhet, a védjegyhez fűződő jogok megszerzése

⁶⁷ A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EKG első tanácsi irányelv (HL 1989., L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.)

⁶⁸ Lásd a 62. lábjegyzetet.

⁶⁹ Lásd ugyanott.

tekintetében az időbeli szempont alkalmazása, nevezetesen a közösségi védjegybejelentési kérelem benyújtásának időpontja tudja a legjobban biztosítani azt, hogy a szóban forgó megjelölés hivatkozott használata tényleges használat legyen, és ne csupán olyan jellegű gyakorlat, amelynek célja kizárólag az új védjegy lajstromozásának megakadályozása. Az ítéletet így a Bíróság részben hatályon kívül helyezte, és az ügyet visszautalta az Elsőfokú Bíróság elé.

A Bíróság a C-482/09. sz. *Budějovický Budvar* ügyben 2011. szeptember 22-én hozott ítéletével később ismét döntést hozott az Anheuser-Busch és a Budějovický Budvar cégeket megillető jogokról. A brit bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések alapjául azok a tények szolgáltak, amelyeket a Bíróság ítéletének meghozatalakor figyelembe vett. A két társaság ugyanis majdnem harminc éven át jóhiszeműen használta védjegyként a „Budweiser” szót sörök tekintetében, mielőtt e megjelölést védjegyként lajstromoztatta volna. A brit bíróság által feltett első két kérdésre adott válaszában a Bíróság először is megállapította, hogy a 89/104 irányelv⁷⁰ 9. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „belenyugvás” uniós jogi fogalom, és a korábbi védjegy jogosultja nem tekinthető úgy, hogy belenyugodott a védjeggyel azonos későbbi védjegy harmadik személy általi, hosszú ideje tartó, bizonyítottan jóhiszemű használatába, amelyről e jogosult régóta tudott, ha ez utóbbinak semmiféle lehetősége nem volt e használat ellen fellépni. Ezt követően a Bíróság kiemelte, hogy a belenyugvás határideje nem kezdődhet meg a későbbi védjegy egyszerű használata esetén, még ha annak jogosultja ezt követően azt lajstromoztatja is, hiszen, pontosította a Bíróság, a korábbi védjegynek az érintett tagállamban történő lajstromozása nem minősül a belenyugvás határidejének megkezdődéséhez szükséges feltételnek. Ugyanis, a belenyugvás ezen határidejének megkezdődéséhez szükséges feltételek, amelyeket a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia, a következők: a későbbi védjegynek az érintett tagállamban történő lajstromozása; az a tény, hogy e védjegy bejelentése jóhiszeműen történt; továbbá a későbbi védjegynek a jogosultja által abban a tagállamban történő használata, amelyben azt lajstromozták; végül pedig a korábbi védjegy jogosultjának a későbbi védjegy lajstromozásáról és annak a lajstromozását követő használatáról való tudomása. A Bíróság, az előzetes döntéshozatalra terjesztett harmadik kérdésre adott válaszában emlékeztetett arra, hogy a 89/104 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének rendelkezései szerint a később lajstromozott védjegy törlésének csak akkor lehet helye, ha sérti vagy sértheti a (korábbi) védjegy alapvető funkcióját, ami nem más, mint biztosítani a fogyasztók számára a vele jelölt áruk vagy szolgáltatások származását. A Bíróság ezt követően, kifejezetten a jóhiszeműsége hivatkozva, úgy ítélte meg, hogy két, azonos árukat jelölő azonos védjegy hosszú ideje tartó egyidejű, jóhiszemű használata nem sérti vagy sértheti a korábbi védjegy azon alapvető funkcióját, és ennek következtében a későbbi védjegy törlésének nincs helye. A Bíróság ugyanakkor korlátozta saját ítéletének hatályát, több ízben emlékeztetve a szóban forgó eset sajátos körülményeire, pontosítva, hogy a jogvita alapját képező körülmények „kivételes jellegűek”.

Szociálpolitika

Bár e jogterületen az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos kérdések visszatérő jelleggel merülnek fel, mégsem egyedüli témái a Bíróság tárgyalótermeiben elbírált ügyeknek.

A Bíróságnak két ügyben is lehetősége volt az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés elvének értelmezésére.

A C-297/10. és C-298/10. sz. *Hennigs és Mai* egyesített ügyekben 2011. szeptember 8-án hozott ítéletében a Bíróság először is megállapította, hogy az életkoron alapuló hátrányos

⁷⁰ Lásd a 67. lábjegyzetet.

megkülönböztetésnek az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikkében kimondott, és a foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78 irányelvvel⁷¹, különösen ezen irányelv 2. cikkével és 6. cikkének (1) bekezdésével pontosított tilalmának elvével ellentétes egy olyan, kollektív szerződés által előírt intézkedés, amely szerint a közszolgálatban a szerződéses alkalmazott alaphérének fizetési fokozatát mindegyik besorolási fokozaton belül ezen alkalmazott felvételekor, annak életkora alapján kell meghatározni. E tekintetben az a tény, hogy az említett intézkedés ellentétes az uniós joggal, és hogy azt kollektív szerződés tartalmazza, nem sérti a kollektív tárgyaláshoz és kollektív szerződés kötéséhez való, a Charta 28. cikkében elismert jogot. Mégha a megszerzett szolgálati időre vonatkozó szempont főszabály szerint alkalmas is az alkalmazott által a felvétele előtt megszerzett szakmai tapasztalat figyelembevételére irányuló törvényes cél elérésére, a közszolgálatban a szerződéses alkalmazott alaphére fizetési fokozatának a felvételtől, az életkor alapján történő meghatározása túllép az ehhez szükséges és erre alkalmas mértéken. A megszerzett szolgálati időre vagy szakmai tapasztalatra vonatkozó, az életkorra való hivatkozást mellőző feltétel a 2000/78 irányelvre figyelemmel alkalmasabbnak tűnik a fent említett törvényes cél elérésére. Ezt követően a Bíróság megállapította, hogy nem ellentétes a 2000/78 irányelv 2. cikkével és 6. cikkének (1) bekezdésével, valamint a Charta 28. cikkével egy olyan, kollektív szerződés által előírt intézkedés, amelynek alapján a közsféra szerződéses alkalmazottainak életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést megvalósító díjazási rendszere helyébe objektív szempontokon alapuló díjazási rendszer lép, az első rendszer hátrányos megkülönböztetést megvalósító hatásai közül néhányat egy átmeneti és korlátozott időtartamra fenntartva annak biztosítása érdekében, hogy a már felvett alkalmazottak az új rendszerre való áttérés következtében ne szenvedjenek jövedelemvesztést. A szerzett előnyök védelmére irányuló átmeneti rendszert ugyanis a 2000/78 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében törvényes cél elérésére irányuló célnak kell tekinteni. Egyébként, tekintettel a szociális partnerek számára a díjazások megállapítása terén biztosított széles mérlegelési mozgásterre, nem ésszerűtlen, ha a szociális partnerek a szóban forgó szerződéses alkalmazottak jövedelemvesztésének elkerülése érdekében megfelelő és szükséges átmeneti intézkedéseket fogadnak el.

A C-447/09. sz. *Prigge és társai* ügyben 2011. szeptember 13-án hozott ítéletben a Bíróság először is megállapította, hogy a 2000/78 irányelv⁷² 2. cikkének (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tagállamok felhatalmazó szabályokkal lehetővé tehetik a szociális partnerek számára, hogy az említett rendelkezés értelmében vett olyan intézkedéseket fogadjanak el az e rendelkezésben említett területekre vonatkozóan, amelyek kollektív megállapodás részét képezik, feltéve hogy e felhatalmazó szabályok kellően pontosak annak garانتálása érdekében, hogy ezen intézkedések tiszteletben tartják az ezen irányelv 2. cikke (5) bekezdésében szereplő követelményeket. Az olyan intézkedés, amely 60 évben határozza meg azt a korhatárt, amelytől kezdve a pilóták többé nem gyakorolhatják szakmai tevékenységüket, annak ellenére, hogy a nemzeti és a nemzetközi szabályozás e korhatárt 65 évben állapítja meg, nem minősül a 2000/78 irányelv 2. cikke (5) bekezdésének értelmében vett, a közbiztonság fenntartásához és az egészség védelméhez szükséges intézkedésnek. Ezt követően a Bíróság megállapította, hogy ellentétes a 2000/78 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével az, hogy valamely kollektív szerződés 60 évben határozza meg azt a korhatárt, amelytől a pilótákat úgy tekintik, mint akik többé nem rendelkeznek a szakmai tevékenységük gyakorlásához szükséges fizikai képességekkel, annak ellenére, hogy a nemzeti és a nemzetközi szabályozás e korhatárt 65 évben állapítja meg. Ugyanis az irányelv 4. cikkének

⁷¹ A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.).

⁷² Lásd az előző lábjegyzetet.

(1) bekezdését szigorúan kell értelmezni, mivel eltérést enged a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvétől. Márpedig, bár a közforgalmi pilóta foglalkozás gyakorlásának szempontjából a különleges fizikai képességekkel való rendelkezés ténye az említett rendelkezés értelmében lényeges és meghatározó szakmai követelménynek tekinthető, és bár a légi közlekedés biztonsága garantálásának az említett intézkedéssel elérni kívánt célja a 2000/78 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében jogszerű célnak minősül, annak a korhatárnak 60 évben való meghatározása, amelytől kezdve a közforgalmi pilótákat úgy tekintik, mint akik többé nem rendelkeznek a szakmai tevékenységük gyakorlásához szükséges fizikai képességekkel, e körülmények alapján, továbbá a fent említett nemzeti és nemzetközi szabályozásra figyelemmel az említett cikk értelmében aránytalan követelményt képez. Végezetül a Bíróság megállapította, hogy a 2000/78 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy a légi közlekedés biztonsága nem minősül az e rendelkezés értelmében vett jogszerű célnak. Ugyanis, bár az ugyanezen irányelv 6. cikk (1) bekezdésének első albekezdésében felsorolt jogszerű célok listája nem kimerítő jellegű, az e rendelkezés értelmében „jogszerűnek” tekinthető, és ennek következtében az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvétől való eltérés igazolására alkalmas célok a szociálpolitika területére tartozó célok, mint például a foglalkoztatáspolitikával, a munkaerőpiaccal vagy a szakképzéssel kapcsolatos célok.

Szintén a 2000/78 irányelvet⁷³ kellett értelmeznie a Bíróságnak a C-147/08. sz. *Römer*-ügyben, amelyben 2011. május 10-én hozott ítéletet, azonban itt egy másik típusú hátrányos megkülönböztetés kapcsán. Ebben az ügyben a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésről volt szó, egy kiegészítő nyugellátás összegének kapcsán. Az említett irányelv tárgyi hatályát illetően a Bíróság először is megállapította, hogy a 2000/78 irányelv úgy értelmezendő, hogy sem a 3. cikkének (3) bekezdése, sem a (22) preambulumbekkezdése miatt nem kerülnek ki a tárgyi hatálya alól az olyan, az EUMSZ 157. cikk értelmében vett díjazásnak minősülő kiegészítő nyugellátások, amelyeket a munkáltató a nemzeti törvény alapján volt munkavállalóinak, valamint azok túlélő hozzátartozóinak fizet. Ezenfelül a Bíróság szerint a 2000/78 irányelv 1., 2. cikkének és 3. cikke (1) bekezdése c) pontjának együttesen értelmezett rendelkezéseivel ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, amely szerint az élettársi kapcsolatban élő személy alacsonyabb összegű kiegészítő nyugellátást kap, mint a nem tartósan külön élő házasságban élő személy, ha az érintett tagállamban a házasság különböző nemű személyeknek van fenntartva, és mellette olyan életközösség is létezik, amely az azonos nemű személyek számára van fenntartva, és szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés áll fenn amiatt, hogy a nemzeti jogban az említett élettárs az említett nyugellátás tekintetében a házasságban élőval összehasonlítható jogi és ténybeli helyzetben van. Az összehasonlíthatóság vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik, amelynek során a házastársaknak, illetve élettársi kapcsolatban élő személyeknek a megfelelő intézmények keretében szabályozott, a szóban forgó ellátás tárgyára és nyújtásának feltételeire tekintettel releváns jogaira és kötelezettségeire kell összpontosítani. Végezetül a Bíróság pontosította, hogy abban az esetben, ha az ilyen nemzeti rendelkezés a 2000/78 irányelv 2. cikke értelmében vett hátrányos megkülönböztetésnek minősül, a magánszemélyek leghamarabb az említett irányelv átültetési határidejének lejártát követően hivatkozhatnak az egyenlő bánásmóddhoz való jogra, anélkül hogy meg kellene várniuk, hogy az említett rendelkezést a nemzeti jogalkotó összhangba hozza az uniós joggal.

A C-214/10. sz., *KHS*-ügyben 2011. november 22-én hozott ítéletében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 2003/88 irányelv⁷⁴ 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés vagy

⁷³ Lásd a 71. lábjegyzetet.

⁷⁴ A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 299., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 381. o.)

gyakorlat, mint például valamely kollektív szerződés, amely tizenöt hónapos átviteli időszakra – amelynek lejártakor megszűnik a fizetett éves rendes szabadsághoz való jog – korlátozza a munkaképtelen munkavállaló több egymást követő referencia-időszak alatti ilyen szabadságra való jogosultságának felhalmozását. Ugyanis az ilyen korlátlan felhalmozás nem felelne meg magának a fizetett éves rendes szabadsághoz való jog céljának. A célnak ugyanis két része van, hiszen egyrészt lehetővé teszi, hogy a munkavállaló a munkavégzést követően kipihenhesse magát, másrészt pedig azt, hogy kikapcsolódásra és szabad időtöltésre alkalmas idő álljon rendelkezésére. Bár a fizetett éves rendes szabadság akkor fejt ki a legteljesebben jótékony hatását a munkavállaló biztonságára és egészségére, ha az esedékesség évében, azaz a folyó évben vesz ki, a pihenőidő nem veszíti el e jelentőségét akkor sem, ha később használják fel. Mindazonáltal, ha az átvitel meghalad bizonyos időbeli korlátot, akkor az éves szabadság pihenőidőként már nincs jótékony hatással a munkavállalóra, és csak a kikapcsolódásra és szabad időtöltésre alkalmas idő minőségét tartja meg. Következésképpen, magára a fizetett éves rendes szabadsághoz való jog céljára tekintettel a több egymást követő évben munkaképtelen munkavállaló nem halmozhatja fel korlátlanul az ezen időszak alatt szerzett fizetett éves rendes szabadsághoz való jogát. Ebben az összefüggésben, a munkavállaló védelmére irányuló fizetett éves rendes szabadsághoz való jog tiszteletben tartása érdekében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy minden átviteli időszaknak figyelembe kell vennie azon különleges körülményeket, amelyek a munkaképtelen munkavállaló helyzetét több egymást követő referencia-időszakban jellemezték. Így ezen átviteli időszaknak többek között lényegesen meg kell haladnia a vonatkozó referencia-időszak tartamát. Ennélfogva a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ésszerű indokok alapján elfogadható lehet az a megoldás is, hogy a tizenöt hónapos átviteli időszak nem hagyja figyelmen kívül az említett jog célját, mivel pihenőidőként biztosítja annak a munkavállalóra kifejtett jótékony hatását.

A C-108/10. sz. *Scattolon*-ügyben 2011. szeptember 6-án hozott ítéletében a Bíróság azon munkavállalók jogvédelmének terjedelmét pontosította, akiket új munkáltató vesz át. A Bíróság először is megállapította, hogy valamely tagállam egyik hatósága által egy másik hatóságnál alkalmazásban lévő, és iskolák számára többek között karbantartási és kiegészítő adminisztratív feladatokat magában foglaló kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó személyzet átvétele a 77/187 irányelv⁷⁵ hatálya alá tartozó, vállalkozások átruházásának minősül, ha az említett személyzet az e tagállam nemzeti joga értelmében munkavállalóként védett alkalmazottak szervezett együttese. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy amennyiben valamely, a 77/187 irányelv értelmében vett átruházás az áthelyezett munkavállalók tekintetében az átvevőnél hatályban lévő kollektív szerződés azonnali alkalmazhatóságát vonja maga után, és az e szerződésben előírt díjazási feltételek elsősorban a szolgálati időhöz vannak kötve, ezen irányelv 3. cikkével ellentétes az, hogy az áthelyezett munkavállalók díjazása az áthelyezést közvetlenül megelőző helyzetükhöz viszonyítva jelentősen csökkenjen azon tény okán, hogy az átadónál szerzett, az átvevőnél alkalmazott munkavállalók által szerzett egyenértékű szolgálati idejüket ne vegyék figyelembe az átvevőnél az induló fizetési fokozatuk meghatározásakor. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az ilyen áthelyezés során ily módon csökkent-e a díjazás.

A C-435/10. sz., *Van Ardennen*-ügyben 2011. november 17-én hozott ítéletével a Bíróság pontosította a munkavállalók védelmének terjedelmét a munkáltató fizetéseképtelensége esetén. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy 80/987 irányelv⁷⁶ 3. és 4. cikkével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely

⁷⁵ A munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1977. február 14-i 77/187/EGK tanácsi irányelv (HL L 61., 26. o.).

⁷⁶ A 2002. szeptember 23-i 2002/74/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 270., 10. o.) módosított, a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállalók védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1980. október 20-i 80/987/EGK tanácsi irányelv (HL L 283., 23. o.).

a munkavállalókat munkáltatójuk fizetéképtelensége esetén az olyan munkabérre vonatkozó – a nemzeti szabályozás szerint nem vitatott és elismert – fennálló követeléseik kifizetése iránti jogosultságuk teljes körű érvényesítéséhez arra kötelezi, hogy magukat munkakeresőként nyilvántartásba vetessék. Ugyanis, a 80/987 irányelv 4. cikkének értelmében a tagállamoknak csak kivételes lehetőségük van az ezen irányelv 3. cikkében előírt fizetési kötelezettség korlátozására. Az említett 4. cikket megszorítóan és szociális céljával összhangban kell értelmezni, amely cél a védelem minimális szintjének biztosítása valamennyi munkavállaló számára. E tekintetben azon eseteket, amelyekben megengedett a garanciaintézetek fizetési kötelezettségének korlátozása, a 80/987 irányelv tételesen felsorolja, és a vonatkozó rendelkezéseket szigorúan kell értelmezni ezek eltérést engedő jellegére és ezen irányelv céljára tekintettel. Figyelemmel erre, ellentétes lenne az említett irányelv céljával, ha ez, és különösen ennek 3. és 4. cikke úgy kerülne értelmezésre, hogy valamely munkavállalónak átalányjelleggel és automatikusan csökkentik a nemzeti szabályozás szerint nem vitatott és elismert munkabér-követelése teljesítésének összegét annak okán, hogy nem tartotta tiszteletben az annak tekintetében előírt határidőt, hogy munkakeresőként vetesse magát nyilvántartásba, következésképpen nem részesülhet a referencia-időszakban ténylegesen elszenvedett munkabérveszteségei megtérítésének garanciájában.

Környezet

Az Európai Unió által határozottan képviselt környezetvédelmi politika végrehajtása kapcsán számos olyan kérdés merült fel, amelyet a Bíróságnak kellett megválaszolnia.

A C-165/09–C-167/09. sz., *Stichting Natuur en Milieu és társai* egyesített ügyekben 2011. május 26-án hozott ítéletében a Bíróság a nagyobb ipari létesítmények építésére és üzemeltetésére vonatkozó eljárások és engedélyezési feltételek elveit megállapító 2008/1 irányelv⁷⁷, valamint az egyes szennyezőanyagok tekintetében nemzeti kibocsátási határértékeket bevezető 2001/81 irányelv⁷⁸ értelmezésének kérdését tárgyalta. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az ipari létesítmények építésére és üzemeltetésére vonatkozó környezetvédelmi engedélyek megadásakor a tagállamok ezen engedélyek megadásának feltételei között nem kötelesek szerepeltetni az egyes légköri szennyezők nemzeti kibocsátási határértékeiről szóló, 2001/81 irányelvben a SO₂-ra és a NO_x-ra meghatározott nemzeti kibocsátási határértékeket. Ugyanakkor teljesíteniük kell az ezen irányelvből eredő, kibocsátás-csökkentésre, különösen az azon szennyezők kibocsátásának legkésőbb a 2010-es év végéig olyan mennyiségekre történő csökkentésére vonatkozó kötelezettséget, amelyek nem lépik túl az ezen irányelv I. mellékletében feltüntetett határértékeket. A 2002. november 27. és 2010. december 31. közötti átmeneti időszak során a tagállamoknak tartózkodniuk kell az olyan jellegű rendelkezések elfogadásától, amelyek komolyan veszélyeztetnék az ezen irányelv által meghatározott cél elérését⁷⁹. Ugyanakkor a Bíróság lehetőséget adott a tagállamoknak arra, hogy az említett időszak során a SO₂ és a NO_x egyetlen forrására vonatkozóan különleges intézkedést hozzanak, úgy ítélve meg, hogy az nem veszélyezteti komolyan a szóban forgó eredmény elérését. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az említett időszak során, maga a 2001/81 irányelv nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy az ipari létesítmények építésére és üzemeltetésére vonatkozó környezetvédelmi engedély megadását megtagadják vagy korlátozzák, vagy hogy minden ilyen jellegű engedély kiállításánál különleges ellentételező intézkedéseket fogadjanak

⁷⁷ A környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről szóló, 2008. január 15-i 2008/1/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 24., 8. o.).

⁷⁸ Az egyes légköri szennyezők nemzeti kibocsátási határértékeinek megállapításáról szóló, 2001. október 23-i 2001/81/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 309., 22. o., magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 320. o.).

⁷⁹ EUMSZ 4. cikk, (3) bekezdés és EUMSZ 288. cikk, (3) bekezdés. 2001/81/EK irányelv, lásd a 78. lábjegyzetet.

el, még a SO₂-ra és a NO_x-ra vonatkozó nemzeti kibocsátási határértékek túllépése vagy ennek veszélye esetén sem. Végezetül a Bíróság megállapította, hogy a 2001/81 irányelv 4. cikke nem mutat olyan feltétlen és kellően pontos jelleget, amely szükséges ahhoz, hogy a magánszemélyek arra 2010. december 31-ét megelőzően a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatnak. A 6. cikke viszont a közvetlenül érintett magánszemélyekre olyan jogokat ruház, amelyekre a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatnak annak érdekében, hogy lehetőségük legyen annak követelésére, hogy a tagállamok az átmeneti időszak során a nemzeti programok keretében olyan megfelelő és koherens politikákat és intézkedéseket fogadjanak el vagy vegyenek tervbe, amelyek alkalmasak a szóban forgó szennyezők kibocsátásának oly módon történő csökkentésére, hogy a tagállamok az említett irányelv I. mellékletében meghatározott nemzeti határértékeknek legkésőbb a 2010-es év végére megfeleljenek. A magánszemélyek annak követelésére is jogosultak, hogy a tagállamok az e célból összeállított programokat tegyék hozzáférhetővé a nyilvánosság, valamint az érintett szervezetek számára világos, átfogó és könnyen hozzáférhető információk formájában.

A Bíróság a C-366/10. sz., *The Air Transport Association of America és társai* ügyben 2011. december 21-én hozott ítéletében úgy ítélte meg, hogy a 2008/101 irányelvet⁸⁰ a nemzetközi tengerjog és a nemzetközi légi jog releváns szabályait figyelembe véve kell értelmezni. Az uniós szabályozás alkalmazható a légi jármű üzemeltetőjére, amennyiben a légi jármű valamelyik tagállam területén, különösen ha az e területen fekvő repülőtéren tartózkodik. E tekintetben a 2008/101 irányelv azáltal, hogy ezen irányelvnek a légi járművek valamely tagállamban vagy harmadik államban lajstromba vett üzemeltetőire történő alkalmazásához olyan kritériumról rendelkezik, amely azon a körülményen alapul, hogy e légi járművek a tagállamok egyikének területén fekvő repülőtérről induló vagy oda érkező légi járatot bonyolítsanak, nem sérti meg a területiség elvét, sem pedig azon harmadik államok szuverenitását, amelyekből vagy amelyekbe e légi járatokat a területük feletti légtéren át bonyolítják, mivel az említett légi járművek fizikailag az Unió egyik tagállamának területén tartózkodnak, ennél fogva pedig az Unió teljes körű joghatósága alá tartoznak. A Bíróság ezt követően pontosította, hogy az uniós jogalkotó főszabály szerint dönthet úgy, hogy a területén valamely kereskedelmi tevékenység – a jelen esetben a légi közlekedés – gyakorlását csak azzal a feltétellel engedélyezi, hogy a gazdasági szereplők tiszteletben tartják az Unió által meghatározott, a környezetvédelem területén maga elé tűzött célok megvalósítására irányuló kritériumokat, különösen akkor, ha e célok olyan nemzetközi megállapodás céljai közé illeszkednek, amelynek az Unió is részese, mint például a keretegyezmény⁸¹ és a Kiotói Jegyzőkönyv. A Bíróság érvelése szerint az a tény, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos uniós szabályozás alkalmazása keretében a tagállamok levegőjének, tengerének vagy szárazföldi területének szennyezéséhez hozzájáruló bizonyos tényezők olyan eseményből erednek, amely részben e területen kívül következik be, a nemzetközi szokásjogi elvekre tekintettel nem vonhatja kétségbe az uniós jog említett területen való teljes körű alkalmazhatóságát.

A C-115/09. sz. *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* ügyben (a 2011. május 12-én hozott ítéletében a Bíróság megállapította, hogy a 85/337 irányelv⁸² 10a. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az a szabályozás, amely az ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében szereplő, a környezetvédelmet előmozdító nem kormányzati

⁸⁰ A 2003/87/EK irányelvnek az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének a légi közlekedésre történő kiterjesztése céljából történő módosításáról szóló, 2008. november 19-i 2008/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 8., 3. o.).

⁸¹ Az éghajlatváltozásról szóló, 1992. május 9-én New Yorkban aláírt ENSZ-keretegyezmény.

⁸² A 2003. május 26-i 2003/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL L 156., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 466. o.) módosított, az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o.).

szervezet tekintetében azon okból nem ismeri el annak lehetőségét, hogy az ugyanezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében a „környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló” projekteket engedélyező határozatokkal szembeni jogorvoslati eljárás keretében a bíróság előtt egy, az uniós jogból eredő, környezetvédelmi célú szabály megsértésére hivatkozzon, hogy e szabály kizárólag a közösség, és nem az egyén érdekeit védi.

A C-128/09–C-131/09., C-134/09. és C-135/09. sz., *Boxus és társai* egyesített ügyekben 2011. október 18-án hozott ítéletében a Bíróság megállapította, hogy a 85/337 irányelv⁸³ 1. cikkének (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az említett irányelv hatálya alól csak az egyedi jogalkotási aktussal részleteiben elfogadott projektek vannak kizárva oly módon, hogy ugyanezen irányelv a jogalkotási folyamaton keresztül valósítja meg célját. A nemzeti bíróság feladata annak mind az elfogadott jogalkotási aktus tartalmának, mind az annak elfogadásához vezető jogalkotási eljárás egészének, és különösen az előkészítő iratoknak és a parlamenti vitáknak a figyelembevételével történő vizsgálata, hogy e két feltétel teljesült-e. E tekintetben az olyan jogalkotási aktus, amely tisztán és egyszerűen csupán „megerősíti” a korábbi közigazgatási aktust, arra szorítkozva, hogy megállapítja a közérdeken alapuló kényszerítő okok fennállását egy olyan érdemi jogalkotási eljárás előzetes megindítása nélkül, amely lehetővé tenné az említett feltételek betartását, nem tekinthető az e rendelkezés értelmében vett egyedi jogalkotási aktusnak, tehát nem elegendő valamely projektnek a 85/337 irányelv hatálya alóli kizárásához. Az Aarhus-i Egyezmény⁸⁴ 9. cikke (2) bekezdésének és a 85/337 irányelv 10a. cikkének értelmezése alapján a Bíróság úgy ítélte meg, hogy amennyiben az e rendelkezések hatálya alá tartozó projektet jogalkotási aktus fogadja el, a nemzeti eljárási szabályok alapján bíróságnak vagy a törvény értelmében létrehozott, más független és pártatlan testületnek meg kell tudnia vizsgálni, hogy ez a jogalkotási aktus megfelel-e az említett irányelv 1. cikkének (5) bekezdésében meghatározott feltételeknek. A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy abban az esetben, ha az ilyen aktussal szemben nincs semmilyen jogorvoslat, a hatáskörükben eljáró nemzeti bíróságok feladata a felülvizsgálati jogkör gyakorlása, és adott esetben e jogalkotási aktus alkalmazásának mellőzése.

Vízumpolitika, menekültügy és bevándorlás

A nemzeti bíróságoknak, amelyek feladata felülvizsgálni a tagállamok e különösen érzékeny területen kifejtett fellépését, számos alkalommal kellett alkalmazniuk az előzetes döntéshozatalra utalás mechanizmusát annak érdekében, hogy a Bíróság pontosítsa az uniós jogból eredő követelményeket az Unió területén tartózkodni kívánó harmadik állambeli állampolgárokkal való bánásmód vonatkozásában.

A C-61/11. PPU. sz. *El Dridi*-ügyben, amelyben a Bíróság 2011. április 28-án hozott ítéletet, a Bíróságtól azt kérdezték, hogy a 2008/115 irányelvet⁸⁵, nevezetesen annak 15. és 16. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes valamely olyan nemzeti szabályozás, amely kizárólag azért rendeli szabadságvesztéssel büntetni valamely, jogellenesen tartózkodó külföldit, mert e személy – megsértve az állam területének meghatározott határidőn belüli elhagyását elrendelő határozatot – jogszerű indok nélkül továbbra is e területen tartózkodik. A Bíróság, amely a kérdést

⁸³ Lásd az előző lábjegyzetet.

⁸⁴ A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló egyezmény, amelyet az Európai Közösség nevében a 2005. február 17-i 2005/370/EK tanácsi határozat (HL L 124., 1. o.) hagyott jóvá.

⁸⁵ A harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 348., 98. o.).

előterjesztő bíróság kérelmére az ügyet sürgősségi eljárásban bírálta el, igenlő választ adott, amennyiben egy ilyen büntetés – különösen a feltételei és az alkalmazásának módja miatt – veszélyeztetheti az említett irányelv által kitűzött cél megvalósítását, vagyis a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok kitoloncolására és hazatelepülésére vonatkozó hatékony politika megvalósítását.

A C-329/11. sz. *Achughbabian*-ügy, amelyben a Bíróság 2001. december 6-án hozott ítéletet, szintén a 2008/115 irányelvnek⁸⁶ a büntetőjogi szankciókat előíró nemzeti szabályozással összefüggésben történő értelmezésére vonatkozik. Pontosabban azt a kérdést terjesztették a Bíróság elé, hogy figyelemmel annak tárgyi hatályára, a 2008/115 irányelvvel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely szabadságvesztés-büntetés alkalmazását írja elő harmadik ország állampolgárával szemben, kizárólag azon az alapon, hogy az állam területére való beutazása vagy ott tartózkodása jogellenes? Először is a Bíróság megállapította, hogy a 2008/115 irányelv csak a harmadik országok valamely tagállamban jogellenesen tartózkodó állampolgáraival szembeni kiutasítási határozatok elfogadására és végrehajtására vonatkozik. Nem célja tehát a külföldiek tartózkodására vonatkozó nemzeti szabályok egészének harmonizálása. A Bíróság szerint ebből az következik, hogy ezen irányelvvel nem ellentétes az, hogy valamely tagállam joga a tartózkodásra vonatkozó nemzeti szabályok megsértésétől való visszatartás és annak megtorlása érdekében a jogellenes tartózkodást bűncselekménynek minősíti, és büntetőjogi jogkövetkezményeket fűz ahhoz. Ezen irányelvvel nem ellentétes az olyan őrizetbe vétel sem, amelynek célja annak megállapítása, hogy a harmadik ország állampolgárának tartózkodása jogszerű-e.

Másodszor a Bíróság megállapította, hogy a 2008/115 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes a jogellenes tartózkodást büntetőjogi jogkövetkezményekkel szankcionáló tagállami szabályozás, amennyiben az lehetővé teszi szabadságvesztés-büntetésnek harmadik ország olyan állampolgárával szembeni kiszabását, akivel szemben – bár jogellenesen tartózkodik az említett tagállam területén és nem áll szándékában ezen ország önkéntes elhagyása – nem alkalmaztak az ezen irányelv 8. cikkében foglalt kényszerítő intézkedéseket, és a kitoloncolásának előkészítése és foganatosítása céljából való őrizetbe vétele esetén nem telt le ezen őrizet maximális időtartama. A Bíróság továbbá kifejtette, hogy ugyanakkor ezen irányelvvel nem ellentétes az ilyen szabályozás, amennyiben az lehetővé teszi szabadságvesztés-büntetésnek harmadik ország olyan állampolgárával szembeni kiszabását, aki vonatkozásában az említett irányelvben foglalt kiutasítási eljárást lefolytatták, és aki az említett országban jogellenesen tartózkodik, anélkül hogy vissza nem térését igazoló indok állna fenn. Ugyanis, bár a 2008/115 irányelv által kötelezett tagállamok nem írhatnak elő szabadságvesztés-büntetést a harmadik országok jogellenesen tartózkodó állampolgáraival szemben olyan helyzetekben, amelyekben őket az ezen irányelvvel létrehozott közös normák és eljárások értelmében ki kell toloncolni, és e kitoloncolás előkészítése és végrehajtása céljából legfeljebb őrizetbe lehet venni őket, mindez nem zárja ki a tagállamok azon lehetőségét, hogy olyan – akár büntetőjogi – rendelkezéseket fogadjanak el vagy tartsanak hatályban, amelyek az említett irányelv elveit és célját tiszteletben tartva azokat a helyzeteket szabályozzák, amikor a kényszerítő intézkedések nem tették lehetővé a harmadik ország területükön jogellenesen tartózkodó állampolgárának kitoloncolását.

A C-69/10. sz., *Samba Diouf* ügy, amelyben a Bíróság 2011. július 28-án hozott ítéletet, harmadik ország olyan állampolgárára vonatkozott, akinek a tagállam hatóságaihoz benyújtott, nemzetközi védelem iránti kérelmét gyorsított eljárásban elutasították. A felperes az elutasító határozattal szemben keresetet terjesztett elő különösen ezen határozat megsemmisítése iránt, amennyiben e határozatban a nemzeti hatóságok a kérelme megalapozottságának gyorsított eljárásban

⁸⁶ Lásd az előző lábjegyzetet.

való elbírálásáról döntöttek, továbbá az említett határozat megváltoztatása, vagy még inkább megsemmisítése iránt, amennyiben e határozatban megtagadták tőle a nemzetközi védelem megadását. A nemzeti hatóságok azon határozata elleni kereset elfogadhatóságának vizsgálata során, amelyben gyorsított eljárásban való elbírálásról döntöttek, a nemzeti bíróság azt állapította meg, hogy az ilyen határozatokkal szembeni jogorvoslatot kizáró belső jogszabály alkalmazása a menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló 2005/85 irányelv⁸⁷ 39. cikkének értelmezését érintő kérdéseket vet fel a hatékony jogorvoslatihoz való jog általános elvének alkalmazásával kapcsolatban. Az elé terjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelemről határozva a Bíróság megállapította, hogy az említett irányelv 39. cikkét és a hatékony bírói jogvédelem elvét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint semmilyen önálló bírósági jogorvoslat nem áll rendelkezésre az illetékes nemzeti hatóságnak a menedékjog iránti kérelem gyorsított eljárásban való elbírálását elrendelő határozatával szemben, amennyiben az e hatóságot az említett kérelem megalapozottságának ilyen eljárásban való vizsgálatára vezető indokok hatékony bírósági felülvizsgálat tárgyát képezhetik olyan jogorvoslat keretében, amely kiterjedhet a kérelmet elutasító végleges határozatra; ennek értékelése a nemzeti bíróság feladata. A Bíróság szerint ugyanis a menedékjog iránti kérelem vizsgálatára alkalmazandó eljárást érintő, önállóan és a kérelemnek helyt adó vagy azt elutasító végleges határozattól függetlenül meghozott határozat a kérelmet elbíráló végleges határozat előkészítő intézkedésének minősül. Ilyen körülmények között a jogorvoslatnak az eljárás e szakaszában való hiánya azzal a feltétellel nem minősül a hatékony jogorvoslatihoz való jog megsértésének, hogy a gyorsított eljárásban elfogadott végleges határozat jogszerűségét, és többek között azon indokokat, amelyek a menedékjog iránti kérelem megalapozatlanként való elutasításához vezették az illetékes hatóságot, a nemzeti bíróság alapos vizsgálatnak vetheti alá az említett kérelmet elutasító határozattal szembeni jogorvoslat keretében. A Bíróság ugyanakkor pontosítja, hogy az ilyen jogorvoslat hatékonysága nincs biztosítva, amennyiben az illetékes nemzeti hatóságnak a menedékjog iránti kérelem gyorsított eljárásban való elbírálását elrendelő határozatával szemben a jogorvoslatihoz való folyamodás lehetetlensége miatt azon indokok, amelyek e hatóságot a kérelem megalapozottságának ilyen eljárásban való vizsgálatára vezették, nem képezhetik az ilyen felülvizsgálat tárgyát, mivel ezek az indokok ugyanazok, mint amelyek e kérelem elutasításához vezettek. Az ilyen helyzet lehetetlenné tenné a határozat jogszerűségének ténybeli és jogi szempontból történő vizsgálatát. Következésképpen fontos, hogy ezeket az indokokat később a nemzeti bíróság előtt hatékonyan vitathatni lehessen, és ez utóbbi olyan jogorvoslat keretében vizsgálja meg ezen indokokat, amely kiterjedhet a menedékjog iránti kérelemre vonatkozó eljárást befejező végleges határozatra.

Még mindig a menekültjog területén, a C-411/10. és C493/10. sz., *NS* egyesített ügyekben, amelyekben a Bíróság 2011. december 21-én hozott ítéletet, azzal a kérdéssel fordultak a Bírósághoz, hogy a tagállamok átadhatják-e a menedékkérőt más tagállamoknak, akkor, ha fennáll az Európai Unió Alapjogi Chartája által e menedékkérőknek biztosított jogok súlyos megsértésének veszélye. E célból határozott a Bíróság egyrészt az Alapjogi Charta 1., 4., 18. és 47. cikke, másrészt pedig a 343/2003 rendelet⁸⁸ 3. cikkének értelmezéséről.

Mindenekelőtt a Bíróság az Európai Unió Alapjogi Chartájának 4. cikkét úgy értelmezte, hogy a tagállamok – ideértve a nemzeti bíróságokat is – kötelessége, hogy ne adják át a menedékkérőt

⁸⁷ A menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló, 2005. december 1-jei 2005/85/EK tanácsi irányelv (HL L326., 13. o.; helyesbítés: HL L 236., 2006.8.31., 35. o.).

⁸⁸ Az egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló, 2003. február 18-i 343/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 50., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 109. o.).

a 343/2003 rendelet értelmében felelős tagállamnak, ha tudomással kell bírniuk arról, hogy a felelős tagállamban a menekültügyi eljárást és a menedékkérők befogadásának feltételeit illetően tapasztalható rendszeres zavarok miatt alapos okkal, bizonyítottan feltételezhető, hogy a kérelmező e rendelkezés értelmében embertelen és megalázó bánásmód tényleges veszélyének lesz kitéve. Ebből a Bíróság szerint az következik, hogy ellentétes az uniós joggal egy olyan megdönthetetlen vélelem alkalmazása, amely szerint a 343/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése alapján felelősként meghatározott tagállam tiszteletben tartja az európai uniós alapvető jogokat, amely megoldás nem ellentétes az Alapjogi Charta 1., 18. és 47. cikkével.

A Bíróság továbbá pontosította, hogy amennyiben nem lehetséges a kérelmező átadása a 343/2003 rendelet III. fejezetében foglalt feltételek szerint felelős tagállamként meghatározott másik uniós tagállamnak, akkor annak a tagállamnak, amelynek ezt az átadást végre kellett hajtania, – fenntartva a 343/2003 rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt azon lehetőséget, hogy maga vizsgálja meg a kérelmet – folytatnia kell az ugyanebben a fejezetben foglalt feltételek vizsgálatát annak megállapítása érdekében, hogy a rangsorban következő valamelyik feltétel alapján meg lehet-e egy másik tagállamot határozni felelősként a menedékkérő iránti kérelem megvizsgálásáért. A Bíróság szerint azonban fontos, hogy az a tagállam, amelyben a menedékkérő tartózkodik, ügyeljen arra, hogy a kérelmező alapvető jogainak megsértésével járó helyzetet ne súlyosbítsa a felelős állam meghatározására irányuló, aránytalanul hosszú ideig tartó eljárással. Szükség esetén magának a tagállamnak kell a 343/2003 rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a kérelmet megvizsgálnia. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 1., 18. és 47. cikke alapján sem lehet más választ adni.

Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés és nemzetközi magánjog

A 2011. év során a Bíróság több határozatot hozott a 44/2001 rendelet⁸⁹ vonatkozásában, amelyek közül kettő érdemel különös figyelmet.

Az első határozat a C-144/10. sz., BVG-ügyben 2011. május 12-én hozott ítélet a 44/2001 rendelet 22. cikke 2. pontjának értelmezésére vonatkozott, amely szerint „[a] lakóhelyre való tekintet nélkül [...] kizárólagos joghatósággal rendelkezik: olyan eljárásra, amelynek tárgya társaság vagy más jogi személy, illetve természetes vagy jogi személyek társulásának érvényessége, érvénytelensége vagy megszűnése, létesítő okiratának érvényessége vagy ezek szervei határozatának érvényessége, annak a tagállamnak a bírósága, ahol a társaság, jogi személy vagy társulás székhelye található”. A Bíróság szerint a kizárólagos joghatóságra vonatkozó ezen szabály nem alkalmazandó az olyan jogvitára, amelynek keretében valamely társaság azzal védekezik, hogy valamely szerződés a szervei által meghozott, a jogügylet megkötését eredményező határozatoknak a létesítő okirat megsértése miatti érvénytelensége miatt vele szemben hatálytalan. Ugyanis egy kötelmi jogi jogvita keretében minden, a valamely fél szervei által előzőleg a szóban forgó szerződés megkötésével kapcsolatosan hozott határozat érvényességére vonatkozó kérdést mellékesnek kell tekinteni. Márpedig egy ilyen kötelmi jellegű jogvita tárgya nem képez szükségszerűen rendkívül szoros kapcsolatot az azon fél székhelye szerinti bíróságokkal, amely a saját szervei valamely határozatának állítólagos érvénytelenségére hivatkozik. Ezért ellentétes lenne a gondos igazságszolgáltatással, ha az ilyen jogviták az egyik szerződő fél társaság székhelye szerinti tagállam bíróságának kizárólagos joghatósága alá tartoznának.

⁸⁹ A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás: 19. fejezet, 4. kötet, 42. o., helyesbítés: HL 2006. L 242., 6. o.).

A második határozat, amely a C-509/09. és C-161/10. sz., *eDate Advertising és társai* egyesített ügyekben 2011. október 25-én hozott ítélet, alkalmat adott a Bíróságnak arra, hogy pontosítsa, hogy a személyiségi jogok valamely internetes honlap tartalma általi állítólagos megsértése esetén hogyan kell értelmezni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában használt „azon hely, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet” kifejezést. A Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy e kifejezés egyszerre vonatkozik a kárt okozó esemény bekövetkezésének helyére és a kár tényleges bekövetkezésének helyére. Ezt követően megállapította, hogy valamely tartalom internetes honlapon való közzététele különbözik a nyomtatványok területileg behatárolt terjesztésétől, mivel e tartalmat az egész világon nyomban letöltheti meghatározhatatlan számú internetfelhasználó. Következésképpen, egyrészt az egész világra kiterjedő terjesztés fokozhatja a személyiségi jogi jogsértések súlyát, másrészt pedig rendkívül megnehezítheti az e jogsértésekből eredő kár tényleges bekövetkezése helyének meghatározását. A Bíróság ebből tehát arra következtetett, hogy az információk terjesztéséből eredő kár tényleges bekövetkezésére vonatkozó kapcsolóelv alkalmazásának nehézségei miatt ki kell igazítani e kapcsolóelvet. Tekintettel arra, hogy az interneten közzétett tartalom valamely személy személyiségi jogaira való kihatását azon hely szerinti bíróság tudja leginkább megítélni, ahol az állítólagos sértett érdekeinek központja található, a Bíróság e bíróságot jelöli ki a joghatósággal rendelkező bíróságnak az Európai Unió területén okozott károk teljes egészének tekintetében. Ezzel összefüggésben a Bíróság pontosította, hogy azon hely, ahol valamely személy érdekeinek központja található, általában megfelel szokásos lakóhelyének. A Bíróság ehhez hozzáfűzte, hogy e személynek továbbá lehetősége van arra, hogy az okozott teljes kár megtérítése címén felelősség megállapítása iránti keresetet nyújtson be az interneten közzétett tartalom kibocsátójának letelepedési helye szerinti tagállam bíróságához. E személy az okozott teljes kár megtérítése címén benyújtott, felelősség megállapítása iránti kereset helyett benyújthatja keresetét bármely azon tagállam bíróságához is, amelynek a területén az interneten közzétett tartalom hozzáférhető, vagy hozzáférhető volt, mivel e bíróságok kizárólag a tagállamuk területén okozott kár elbírálására rendelkeznek hatáskörrel.

Másfelől ugyanebben a határozatban a Bíróság határozott a 2000/31 irányelv⁹⁰ 3. cikkének szabályozási hatályáról. A Bíróság szerint bár e cikk nem tesz szükségessé konkrét kollíziós szabály formájában való átültetést, a szabályozott területet illetően a tagállamoknak – az említett irányelv 3. cikkének (4) bekezdésében előírt feltételekkel engedélyezett eltérések sérelme nélkül – biztosítaniuk kell, hogy az elektronikus kereskedelemmel összefüggő szolgáltatás nyújtója nincs alávétve az e szolgáltató letelepedési helye szerinti tagállamban alkalmazandó anyagi jogban előírtaknál szigorúbb követelményeknek.

Másfelől a C-29/10. sz., *Koelzsch*-ügyben, amelyben a Bíróság 2011. március 15-én hozott ítéletet, első alkalommal terjesztettek a Bíróság elé a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény⁹¹ egyéni munkaszerződésekre vonatkozó 6. cikkének értelmezésére irányuló kérelmet, egy tehergépjármű-vezető munkaszerződésének felmondásából eredő nemzetközi jogvita keretében. Az említett egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése szerint „a felek jogválasztása nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfosztják az azon jog kötelező rendelkezései által biztosított védelemtől, amely jogválasztás hiányában a (2) bekezdés alapján alkalmazandó lenne.” A Bíróságnak ebben az ügyben a Római Egyezmény 6. cikke (2) bekezdésének a) pontja által előírt kapcsolóelvet kellett

⁹⁰ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”, HL L 178., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 13. fejezet, 25. kötet, 299. o.).

⁹¹ A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én Rómában aláírásra megnyitott egyezmény (konszolidált változat) (HL 1998. C 27., 34. o.; magyar nyelven: HL 2005. C 169., 10. o.).

értelmeznie. A Bíróság így azt állapította meg, hogy e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy abban az esetben, ha a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységét, akkor azon ország, ahol e rendelkezés értelmében a munkavállaló a szerződés teljesítéseként rendszerint a munkáját végzi, az, ahol vagy ahonnan az említett tevékenységet jellemző körülmények összességére tekintettel a munkavállaló a munkáltatója felé fennálló kötelezettségeinek lényegét teljesíti. Ugyanis az e rendelkezésben szereplő kapcsolóelv abban az esetben is alkalmazandó, amikor a munkavállaló egynél több szerződő államban végzi tevékenységeit, amennyiben az eljáró bíróság meg tudja határozni azt az államot, amelyikkel a munkavégzés jelentős fokú kapcsolatot mutat. A Bíróság azt is pontosította, hogy tekintettel a Római Egyezmény 6. cikkének céljára, amely az, hogy megfelelő védelmet biztosítson a munkavállalónak, az e cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő azon ország kapcsolóelvét, ahol a munkavállaló „rendszerint a munkáját végzi”, szélesen kell értelmezni. A Bíróság által a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény⁹² 5. cikkének 1. pontjával kapcsolatban megállapított értelmezéshez hasonlóan a rendszerinti munkavégzés helye szerinti ország kapcsolóelvét úgy kell érteni, hogy az arra a helyre utal, ahol vagy ahonnan a munkavállaló ténylegesen végzi a szakmai tevékenységeit, és tevékenységi központ hiányában azon hely, ahol a tevékenységeinek nagyobb részét végzi. Ez az értelmezés összeegyeztethető az egyéni munkaszerződésekre vonatkozó kollíziós szabályokkal kapcsolatos, a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 593/2008 rendelettel (Róma I.-rendelet)⁹³ bevezetett új rendelkezés szövegével is, és különösen e rendelet 8. cikkével.

A Bíróság végül hozzáfűzte, hogy ami a nemzetközi fuvarozási ágazatban végzett munkát illeti, a kérdést előterjesztő bíróságnak azon állam meghatározás érdekében, ahol a munkavállaló rendszerint végzi a munkáját, e tevékenységét jellemző valamennyi körülmény összességét figyelembe kell vennie. Ebből a célból meg kell többek között állapítania, hogy melyik államban található az a hely, ahonnan a munkavállaló a fuvarozási feladatait végzi, a feladataival kapcsolatos utasításokat kapja, és a munkáját szervezi, valamint azt a helyet is meg kell határoznia, ahol a munkaeszközök találhatóak. Azt is meg kell vizsgálnia, hogy melyek azok a helyek, ahová főként fuvaroz, melyek az árukirakodási helyek, valamint melyik az a hely, ahová a munkavállaló feladatai elvégzését követően visszatér.

A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés

Ezen a területen elég felhívni a figyelmet a C-483/09. és C-1/10. sz., *Gueye és Salmerón Sánchez* egyesített ügyekre, amelyekben a Bíróság 2011. szeptember 15-én hozott ítéletet, és amelyekben a Bíróság a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló 2001/220 kerethatározat⁹⁴, 2., 3., 8. és 10. cikkét értelmezte, pontosítva többek között a sértettnek a kerethatározat által elismert meghallgatáshoz való joga terjedelmét, és e jognak a bűncselekmény elkövetőjével szemben kiszabandó büntetésekre gyakorolt hatásait.

Először is a Bíróság megállapította, hogy az említett kerethatározat 2., 3. és 8. cikkével nem ellentétes, ha valamely tagállam büntetőjogában mellékbüntetésként előírt, kötelezően alkalmazandó, meghatározott minimális időtartamú távoltartás büntetést annak ellenére is

⁹² A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.).

⁹³ A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I.-rendelet) (HL L 177., 6. o. helyesbítés: HL L 309., 2009.11.24., 87. o.).

⁹⁴ A büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározat (HL L 82., 1. o.; magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 4. kötet, 72. o.).

kiszabnak a családon belül elkövetett erőszakos bűncselekmény elkövetőivel szemben, hogy azok sértettjei vitatják egy ilyen büntetés alkalmazását.

A Bíróság ugyanis hangsúlyozta egyrészt, hogy az említett kerethatározat 2. cikkének (1) bekezdésében előírt kötelezettségek célja annak biztosítása, hogy a sértett a büntetőeljárásban hatékonyan és megfelelő módon vehessen részt, ami nem jelenti azt, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló kötelező távoltartási intézkedést ne lehetne a sértett véleménye ellenében alkalmazni. Másrészt az ugyanezen kerethatározat 3. cikkének első bekezdése szerinti eljárási jog, a meghallgatáshoz való jog, nem biztosít semmilyen jogot a sértettek számára a büntetés nemének és mértékének megválasztása tekintetében. A Bíróság továbbá pontosította, hogy a családon belüli erőszakkal szemben biztosított büntetőjogi védelem nemcsak a sértett érdekeinek védelmét szolgálja, hanem egyéb általánosabb, társadalmi érdekeket is. Végül e kerethatározat 8. cikkében szereplő védelem, amelynek célja különösen a sértettnek a bűncselekmény elkövetőjével szembeni megfelelő védelme a büntetőeljárás folyamán, nem értelmezhető akként, hogy a tagállamok kötelesek megvédeni a sértetteket a nemzeti bíróság által kiszabott büntetések később bekövetkező, közvetett hatásaival szemben is.

Egyebekben a Bíróság megállapította, hogy a távoltartási intézkedés a kérdéses anyagi jogszabályoknak megfelelően történő alkalmazásának kötelezettsége nem tartozik az említett kerethatározat hatálya alá.

Másodszor a Bíróság megállapította, hogy ugyanezen kerethatározat 10. cikkének (1) bekezdése akként értelmezendő, hogy az, a családon belül elkövetett bűncselekmények sajátos jellegére tekintettel, megengedi a tagállamoknak az ilyen bűncselekmények miatti büntetőeljárásokban a közvetítés alkalmazásának teljes kizárását.

Közös kül- és biztonságpolitika

A Bíróság azon hatáskörök szűk keretei között, amelyekkel e területen rendelkezik, három olyan határozatot hozott, amelyek különösen figyelmet érdemelnek.

A közös kül- és biztonságpolitika keretében a C-27/09. P. sz., *Franciaország kontra People's Mojahedin Organization of Iran* ügyben, amelyben a Bíróság 2011. december 21-én hozott ítéletet, a Bíróság – amelyhez a Francia Köztársaság fellebbezéssel fordult az Elsőfokú Bíróság azon ítéletével⁹⁵ szemben, amely megsemmisítette a 2008/583 határozatot (a továbbiakban: vitatott határozat)⁹⁶ a People's Mojahedin Organization of Iran-t érintő részében – emlékeztetett arra, hogy a pénzeszközök befagyasztására vonatkozó eredeti határozat esetében az intézmény nem köteles előzetesen közölni az érintett személlyel vagy szervezettel azokat az indokokat, amelyekre ezen intézmény alapítani kívánja e személy vagy szervezet nevének a 2580/2001 rendelet⁹⁷ 2. cikkének (3) bekezdésében említett listára történő felvételét. Az ilyen intézkedésnek ugyanis, a hatékonysága veszélyeztetésének elkerülése érdekében, jellegénél fogva meglepetésszerűnek és azonnal alkalmazandónak kell lennie. A pénzeszközök befagyasztására vonatkozó későbbi határozat esetén

⁹⁵ A T-284/08. sz., *People's Mojahedin Organization of Iran kontra Tanács* ügyben 2008. december 4-én hozott ítélet.

⁹⁶ A terrorizmus elleni küzdelem érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló 2580/2001/EK rendelet 2. cikke (3) bekezdésének végrehajtásáról és a 2007/868/EK határozat hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. július 15-i 2008/583/EK tanácsi határozat (HL L 188., 21. o.).

⁹⁷ A terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 344., 70. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 207. o.).

viszont – amellyel az említett rendelet 2. cikkének (3) bekezdésében említett listán már szereplő személy vagy szervezet nevét továbbra is szerepeltetik a listán – e meglepetésszerű hatásra már nincs szükség az intézkedés hatékonyságának biztosítása érdekében, ezért az ilyen határozat elfogadását főszabály szerint meg kell előznie a terhelő bizonyítékok közlésének, valamint az érintett személy vagy szervezet számára biztosított azon lehetőségnek, hogy meghallgassák. Következésképpen a Bíróság azt állapította meg, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen vonta le azt a következtetést, hogy mivel a vitatott határozattal továbbra is szerepeltették a People's Mojahedin Organization of Iran (a továbbiakban: PMOI) nevét a 2580/2001 rendelet 2. cikkének (3) bekezdésében említett listán, a Tanács nem közölhette a PMOI-t terhelő új bizonyítékokat a vitatott határozat elfogadásával egyidejűleg. A Tanácsnak feltétlenül biztosítania kellett volna a PMOI védelemhez való jogának tiszteletben tartását, vagyis az őt terhelő bizonyítékok közlését és a meghallgatáshoz való jogot e határozat elfogadását megelőzően. E tekintetben a Bíróság azt állapította meg, hogy a terhelő bizonyítékok közlésére vonatkozó követelmény és a korlátozó intézkedések alkalmazását elindító olyan intézkedés, mint a vitatott határozat, elfogadását megelőző észrevételek megtételéhez való jog által biztosított védelem alapvető és elengedhetetlen a védelemhez való jog szempontjából. Ez annál is inkább igaz, mivel az ilyen intézkedéseknek jelentős hatásuk van az érintett személyek és csoportok jogaira és szabadságaira.

Végül figyelembe véve a védelemhez való jognak egy olyan határozat, mint a vitatott határozat, elfogadását megelőző eljárás során történő, az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikke (2) bekezdésének a) pontja által kifejezetten rögzített tiszteletben tartásának tulajdonítandó alapvető jelentőséget, az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor azt állapította meg, hogy a Tanács nem bizonyította, hogy a vitatott határozatot olyan sürgősséggel kellett elfogadni, ami lehetetlenné tette ezen intézmény számára, hogy közölje a PMOI-vel a vele szemben figyelembe vett új bizonyítékokat, és a vitatott határozat elfogadását megelőző meghallgatásának lehetővé tételét.

Ami az Iráni Iszlám Köztársasággal szemben az atomfegyverek elterjedésének megakadályozása érdekében hozott korlátozó intézkedéseket illeti, a Bírósághoz az iráni állam tulajdonában lévő iráni bank, a Bank Melli Iran nyújtott be fellebbezést az Elsőfokú Bíróság azon ítéletének⁹⁸ hatályon kívül helyezése érdekében, amellyel az Elsőfokú Bíróság elutasította az őt érintő intézkedések megsemmisítése iránti keresetét⁹⁹ (a C-548/09. P. sz., *Bank Melli Iran kontra Tanács* ügyben 2011. november 16-án hozott ítélet). A Bíróság így megállapította, hogy a hatékony bírói jogvédelem elve magában foglalja, hogy azon uniós hatóság, amely olyan aktust fogad el, amely valamely személlyel vagy szervezettel szemben korlátozó intézkedéseket von maga után, közölje az aktus alapjául szolgáló indokokat, amennyiben lehetséges, vagy ezen aktus elfogadásának időpontjában, vagy legalábbis a lehető leggyorsabban azután, hogy arra sor került, hogy lehetővé tegye e személyeknek vagy szervezeteknek a jogorvoslathoz való joguk gyakorlását. Márpedig ezen elv tiszteletben tartása érdekében írja elő a 423/2007 rendelet¹⁰⁰ 15. cikkének (3) bekezdése, hogy a Tanács állapítsa meg az említett rendelet 7. cikke (2) bekezdésének megfelelően hozott döntések egyedi és különös indokait, és azt hozza az érintett személyek, szervezetek vagy szervek tudomására. A pénzeszközök befagyasztása ugyanis jelentős következményekkel jár az érintett jogalanyokra nézve, mivel alkalmas arra, hogy korlátozza őket az alapvető jogaik gyakorlásában.

⁹⁸ A T-390/08. sz., *Bank Melli Iran kontra Tanács* ügyben 2009. október 14-én hozott ítélet.

⁹⁹ Az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló 423/2007/EK rendelet 7. cikke (2) bekezdésének végrehajtásáról szóló, 2008. június 23-i 2008/475/EK tanácsi határozat (HL L 163., 29. o.) melléklete B. része 4. pontjának megsemmisítésére irányuló kereset.

¹⁰⁰ Az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló, 2007. április 19-i 423/2007/EK tanácsi rendelet (HL L 103., 1. o.).

Ebből következik, hogy a Tanácsnak egyedi közléssel kell eleget tennie az e rendelkezés által előírt, őt terhelő kötelezettségnek. Egyébként bár az egyedi közlés főszabály szerint szükséges, elég megállapítani, hogy e rendelet 15. cikkének (3) bekezdése, amely csak a „tudomásra hozatalra” vonatkozó kötelezettséget említi, nem követel meg semmilyen pontos formát. Fontos, hogy biztosítsák e rendelkezés hatékony érvényesülését, vagyis az ugyanezen rendelet 7. cikkének (2) bekezdése alapján elfogadott korlátozó intézkedések által érintett személyek és szervezetek hatékony bírói jogvédelmét.

Ezenkívül a Bíróság megállapította, hogy valamely közösségi jogi aktus jogalapja megválasztásának olyan objektív elemeken kell alapulnia, amelyek alkalmasak a bírósági felülvizsgálatra, ilyen elemnek számít többek között a jogi aktus célja és tartalma. A címe szerint a 423/2007 rendelet az Iráni Iszlám Köztársasággal szembeni korlátozó intézkedésekről szól. E rendelet preambulumbekkezdéseiből és rendelkezései összességéből kitűnik, hogy a rendelet célja gazdasági korlátozó intézkedések révén az ezen állam által az atomenergia területén elfogadott politika megakadályozása vagy lelassítása, tekintettel az azáltal jelentett veszélyre. Nem az atomfegyverek elterjedésével kapcsolatos általános tevékenység a küzdelem tárgya, hanem az iráni nukleáris fejlesztési program sajátos kockázatai. Mivel a szóban forgó jogi aktus célja és tartalma egyértelműen az Iráni Iszlám Köztársaságra vonatkozó gazdasági intézkedések elfogadása, az EK 308. cikk alkalmazása nem volt szükséges, mivel az EK 301. cikk elegendő jogalappal minősül, amennyiben lehetővé teszi az Unió egy vagy több harmadik országgal fennálló gazdasági kapcsolatok felfüggesztésére, korlátozására vagy teljes megszakítására irányuló fellépését, mivel e fellépés magában foglalhatja olyan szervezetek pénzeszközeinek befagyasztását, amelyek, mint a Bank Melli Iran, az érintett harmadik ország rendszerével állnak kapcsolatban. Ami a 2007/140 közös álláspontra¹⁰¹ a jogi alapok közé történő beillesztésének szükségességét illeti, az EK 301. cikk arra utal, hogy a közös álláspontra vagy együttes fellépésnek léteznie kell ahhoz, hogy közösségi intézkedéseket lehessen hozni, arra viszont nem, hogy ezen intézkedéseknek e közös állásponton vagy ezen együttes fellépésen kell alapulniuk. Mindenesetre közös álláspont nem minősülhet valamely közösségi jogi aktus jogalapjának. A Tanácsnak a közös kül- és biztonságpolitikára (KKBP) vonatkozó közös állásponthoz – mint például a 2007/140 és 2008/479 közös álláspontra¹⁰² – ugyanis az EU-Szerződés keretében, annak 15. cikkének megfelelően fogadják el, míg a tanácsi rendeleteket, mint például a 423/2007 rendeletet az EK-Szerződés keretében. Következésképpen a Tanács közösségi jogi aktust csak az EK-Szerződés, vagyis az adott esetben az EK 60. cikk és EK 301. cikk által ráruházott hatáskörök alapján hozhatott.

Még mindig az Iráni Iszlám Köztársasággal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló 423/2007 rendelettel¹⁰³ kapcsolatban, a Bíróság, amelyhez az Oberlandesgericht de Düsseldorf fordult, a C-72/11. sz., *Afrasiabi és társai* ügyben 2011. december 21-én hozott ítéletében értelmezte az említett rendelet 7. cikkének (3) és (4) bekezdését.

A Bíróság azt állapította meg, hogy az említett rendelet 7. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelet 1. cikkének i) pontja értelmében valamely gazdasági forrás közvetett rendelkezésre bocsátásának tilalma magában foglalja egy olyan működőképes, azonban használatra még nem kész olvasztókemence harmadik személy részére Iránba történő szállítására és ott történő telepítésére vonatkozó aktusokat, amellyel a harmadik személy az említett rendelet

¹⁰¹ Az Iránnal szembeni korlátozó intézkedésekről szóló, 2007. február 27-i 2007/140/KKBP tanácsi közös álláspontra HL L 61, p. 49).

¹⁰² A 2007/140 közös álláspontra módosításáról szóló, 2008. június 23-i 2008/479/KKBP tanácsi közös álláspontra (HL L 163., 43.o.).

¹⁰³ Lásd az 100. lábjegyzetet.

IV. és V. mellékletében felsorolt valamely személy, szervezet vagy szerv nevében, ellenőrzése mellett vagy irányítása szerint eljárva e kemencét arra kívánja használni, hogy ilyen személy, szervezet vagy szerv javára állítson elő olyan termékeket, amelyek hozzájárulhatnak ebben az államban az atomfegyverek elterjedéséhez. Emellett a Bíróság megállapította, hogy ugyanezen rendelet 7. cikkének (4) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy: a) azokat a tevékenységeket fedi le, amelyeknek – formális megjelenésük látszata alatt, amely kivonja azokat az említett rendelet 7. cikke (3) bekezdése megsértésének tényállási elemei közül –, közvetlenül vagy közvetve mégis az a céljuk vagy eredményük, hogy megghiúsítsák az utóbbi rendelkezés által megállapított tilalmat; b) a „tudatosan” és „szándékosan” kifejezések tudati elemet és szándékelemet foglalnak kumulatíván magukban, amelyek akkor állnak fenn együttesen, ha az ilyen célú vagy eredményű tevékenységben részt vevő személy arra szándékosan törekszik, vagy legalábbis úgy véli, hogy részvétele ilyen céllal vagy eredménnyel járhat, és e lehetőségbe belenyugszik.